

وعده صادق با شجاعت شهید رئیسی محقق شد

راه امام

ضمیمه صبح صادق ویژه سی و پنجمین سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)

صادق

سالروز رحلت جانگداز امام خمینی (ره) را تسلیت می‌گوییم

هفته‌نامه | سیاسی، فرهنگی و اجتماعی | سال بیست و سوم | شماره ۱۱۴۲ | دوشنبه ۷ خرداد ۱۴۰۳ | ۱۸ ذی‌القعدة ۱۴۴۵ | ۲۷ مه ۲۰۲۴ | ۱۶ صفحه

مصطفی قربانی
حکمرانی تراز

۱۱
خرد

دکتر حسن کاظمی قمی در گفت‌وگو با صبح صادق
وقتی میدان و دیپلماسی هماهنگ شدند

۳
ویژه

دکتر یدالله جوانی
میراث رئیسی عزیز

۲
ویژه

سکرم بر ابراهیم

بیکرایت الله سید ابراهیم رئیسی، «شهید جمهور» پس از بدرقه میلیون‌ها نفری در تبریز، قم، تهران، بیرجند و مشهد مقدس در «درالسلام» مضع نورانی حضرت علی بن موسی الرضا (ع) آرام گرفت

سردار سلامی

وعده صادق

با شجاعت شهید رئیسی

محقق شد

فرمانده کل سپاه با اشاره به نقش آیت‌الله رئیسی در سنگر ریاست‌جمهوری اسلامی ایران گفت: «او در این مدت کوتاه سه ساله عرصه‌های وسیعی از شخصیت ملی را برای ایران و ایرانی بزرگ ساخت و تلاش کرد کشور را از تحریم‌ها نجات دهد و در این امر موفق بود و توانست استعدادهای درونی ملت را شکوفا کند.»

«سردار سرلشکر پاسدار حسین سلامی» فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در مراسم تشییع سردار سرتیپ پاسدار «شهید سیدمهدی موسوی» فرمانده یگان حفاظت ریاست‌جمهوری در حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) در شهر ری با بیان اینکه خداوند ایثارگرترین انسان‌های خود را گلچین کرد، اظهار داشت: «شهدای خدمت حتی یک لحظه را برای خدمت به ملت عزیز ایران از دست نمی‌دادند؛ می‌توانم بگویم که خداوند بخشنده‌ترین و ایثارگرترین‌ها را گلچین کرد و در جوار خود مساؤ داد.» وی افزود: «رئیس‌جمهور ما آسمانی و مصداق یک رئیس‌جمهور کامل بود؛ او کارخانه‌های تعطیل شده را راه‌اندازی و به روستاهای محروم سرکشی کرد و منزلت بین‌المللی نظام را در جهان رشد و جایگاه ایران را ارتقا داد و به برکت هدایت‌های رهبر معظم انقلاب و میدان‌داری رئیس‌جمهور امروز ایران اسلامی اقتداری مثال‌زدنی دارد.» سرلشکر سلامی با تمجید از نقش‌آفرینی‌های شهید امیر عبداللهیان در ترسیم پیام‌های سیاسی عملیات وعده صادق برای جهانیان خاطر نشان کرد: «شهید امیرعبداللهیان مشروعبت سیاسی نظام‌رادر عملیات بزرگ وعده صادق در جهان به معرض عموم گذاشت و با حضور فعال در میدان سیاسی، پیام‌های جمهوری اسلامی ایران در پاسخ به رژیم غاصب و جنایتکار صهیونیستی را به خوبی مدیریت کرد و قاطعانه پاسخ داد.»

فرمانده کل سپاه با اشاره به نقش آیت‌الله رئیسی در سنگر ریاست‌جمهوری اسلامی ایران گفت: «او در این مدت کوتاه سه ساله عرصه‌های وسیعی از شخصیت ملی را برای ایران بزرگ ساخت و تلاش کرد کشور را از تحریم‌ها نجات دهد و در این امر موفق بود و توانست استعدادهای درونی ملت را شکوفا کند.» وی در ادامه با اشاره به خصوصیات اخلاقی وزیر امور خارجه، تأکید کرد: «شهید امیرعبداللهیان دیپلماتی قاطع و قوی بود و از هیچ کس جز خداوند نمی‌ترسید، او در وعده صادق خوش درخشید و در برابر فشارهای سیاسی و بین‌المللی قدرت‌های مقابل ایستاد.» وی امام جمعه شهید تبریز را فردی دانست که به سادگی با مردم سخن می‌گفت و در ادامه بیان کرد: «شهید مالک رحمتی استنادار آذربایجان شرقی هم فردی پرتلاش، خستگی‌ناپذیر، نمونه عنصر اجرایی قدرتمند و باایمان بود.»

سرلشکر سلامی در ادامه با اشاره به اینکه بیش از ۱۵ سال است که شهید موسوی را می‌شناسم، افزود: «سردار شهید سیدمهدی موسوی اسوه یک انسان با تعصب، غیرتمند، جوانمرد، باوقفا، فداکار، از جان گذشته، مهربان، مردم‌دار و خستگی‌ناپذیر بود، شخصیتی که هر وقت او را می‌دیدم، از بس برای حفظ جان رئیس‌جمهور تلاش می‌کرد، صدایش گرفته بود.»

وی همچنین با اشاره به اینکه خلبانان شهید که در این سانحه به شهادت رسیدند، نجیب و بیسیار باتجربه بودند، افزود: «با همراهی فرمانده کل ارتش به خانواده این شهیدان سرزدیدم؛ خانواده آنها را بسیار مصمم دیدیم و یاد آنها را گرامی می‌داریم.»

دکتر پدالله جوانی

مدیر مسئول

اگر سؤال شود رئیسی چه ارثی از خود بر جای گذاشت، سؤال بجایی است؛ چرا که در عرف جامعه ما، این پرسش درباره کسی که به هر شکل دار فانی را وداع کرده و به دیار باقی می‌شتابد، مطرح می‌شود.

این سؤال معمولاً از سوی مردم، برای کسانی که سال‌ها در مسئولیت‌های کلیدی و سطح بالا بوده‌اند، مطرح است. شهید رئیسی در چهل سال گذشته، مسئولیت‌های گوناگونی، چون رئیس‌جمهور، رئیس قوه قضائیه، تولیت آستان قدس رضوی، نایب رئیس اول مجلس خبرگان رهبری، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، معاون اول قوه قضائیه، دادستان کل کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور، دادستان تهران، دادستان انقلاب اسلامی کرج و استان همدان را بر عهده داشت.

به راستی از فردی با این همه مسئولیت، چه میراثی به جای مانده است؟ مهم‌ترین چیزی که از او بر جای مانده، چیست؟

در کوتاه سخن باید گفت، جنس میراث اصلی این شهید والامقام، از جنس میراث انبیاء الهی است؛ چرا که او حقاً و انصافاً مصداق برجسته این کلام امام صادق(ع) است که فرمودند: **«إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرِثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَ ذَلِكَ أَنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِرْهَمًا وَلَا دِينَارًا...»**؛ به راستی علما وارثان پیغمبرانند، برای اینکه پیامبران پول، طلا و نقره به ارث نگذارند و... انبیاء الهی به جای درهم و دینار، علم و معرفت و سبک زندگی انسانی و توحیدی و چگونگی رسیدن به مقام قرب و خلیفه شدن خدا بر روی زمین را برای مردم از خود به جای می‌گذارند.

بر همین اساس و مبنا، رسول اکرم(ص)

گروه سیاسی

صبح صادق

«حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالله حاجی صادقی» نماینده ولی فقیه در سپاه در جلسه شورای تحلیل معاونت سیاسی که به صورت مستقیم از طریق ارتباط تصویری در همه رده‌های سپاه پخش شد، با بیان اینکه شهادت می‌دهم شهید «حجت‌الاسلام والمسلمین رئیسی» بنابر تکلیف و با رعایت تقوای سیاسی به میدان ریاست‌جمهوری آمد، اظهار داشت: «همانطور که رهبر معظم انقلاب بیان کردند رئیسی «خستگی‌ناپذیر» بود. از همین رو وقتی پای کار ریاست‌جمهوری آمد، خودش را مشغول پاسخگویی به جبهه‌های سیاسی متعدد نکرد. در عوض فقط به کار مشغول شد. او حقیقتاً معتقد بود که خدا می‌بیند؛ از همین رو می‌گفت باید برای خدا کار کرد قلوب مردم هم به دست خدا متوجه ما می‌شود.»

وی ادامه داد: «تقوای الهی از مواردی است که باید هر مسئولی آن را از زندگی فردی به میدان سیاسی- اجتماعی بکشد. کما اینکه تقوای قرآن هم به این موضوع اشاره دارد. تقوای قرآن یک تقوای جهادی و انقلابی است، نه معنویت انزواگرایانه. این خیلی مهم است که انسان در دل اجتماع بتواند تقوای خودش را حفظ کند، والا خود را از جامعه دور کردن و منزوی شدن و گناه نکردن که فضیلت نیست! اینکه در میدان باشی و تقوای پیشه کنی و دیگران را به تقوای الهی دعوت کنی فضیلت است.»

حجت‌الاسلام حاجی صادقی گفت: «اقدامات شهید رئیسی از جنس این آیه قرآن است **«وَمَنْ يُخْرِجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ»** که اجرش را کسی جز خدا نمی‌تواند ادا کند.»

وی با اشاره به اینکه ارتباطات مردمی و سفرهای استانی رئیس‌جمهور کارساز است، گفت: «این قبیل اقدامات فرهنگی در جامعه اسلامی باید استمرار پیدا کند.»

حجت‌الاسلام و المسلمین حاجی‌صادقی ادامه داد: «یکی از ویژگی‌های ممتاز شهید رئیسی ولایتمداری او بود. آقای رئیسی تعبد به ولایت داشت نه اینکه بخواهد از نگاه استدلالی به فقیه نگاه کند؛ چرا

فرمودند: **«أَنْتِ تَارِكٌ فَيْكُمُ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابُ اللَّهِ وَ عِرْزَتِي أَهْلَ بَيْتِي مَا أَنْ تَمْسُكُمُ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا وَ إِنَّهُمَا لَنْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْصَ.»**

طبق این سخن آنچه پیامبر برای امتش و تمامی انسان‌ها به جای گذاشت، کتاب و اهل بیت(ع) بود. این دو با هم و در کنار هم راهنمای بشر تاروز قیامت هستند

شهید جمهور آیت‌الله رئیسی، با بهره‌گیری از کتاب قران و سیره اهل بیت(ع)، به اقتضای شرایط در گام دوم انقلاب اسلامی، دانش، شیوه و مرام حکمرانی در جایگاه ریاست‌جمهوری در عصر غیبت و در نظام ولایی را از خود برای جریان‌های سیاسی، نخبگان و ملت ایران و تمامی آزادی‌خواهان و حق‌طلبان جهان بر جای گذاشت. این شهید والامقام مصداق بارز **«إِنِّدَاءَ عَلَيَّ الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ»** بود.

آری، شهید جمهور، جنس میراث بر جای مانده‌اش، همان جنسی است که میلیون‌ها ایرانی را عاشقانه و با چشم‌مانی گریان به مراسم تشییع و مجالس گرامی‌داشتش کشاند. وقتی پس از شهادتش، مردم مشهد ساکن در یک محله قدیمی، تازه متوجه می‌شوند این پیرزن سیده و ساکن در یک خانه کوچک هفتاد متری قدیمی، با زندگی ساده و معمولی که در همسایگی آنان بوده، مادر آیت‌الله دکتر سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور شهید بوده، یا مردم بعد از شهادتش، برادر گرامی‌اش را می‌شناسند، آن گاه متوجه خواهید شد که خودش چگونه زیسته و هرگز به دنبال اندوختن مال دنیا نبوده است.

بنابراین، مهم‌ترین میراث رئیسی را باید در شیوه حکمرانی و منش و سبک مدیریت جهادی‌اش جست‌وجو کرد. همان منش و رفتاری که آواز‌اش را نه تنها در اقصی نقاط کشور، بلکه در گستره گیتی پخش کرد. این شهرت خاص برآمده از فضیلت‌های حکمرانی ایشان بود که موجب شد رهبر حکیم

سرمقاله

میراث رئیسی عزیز

انقلاب اسلامی در پیامی که پس از انتشار خبر شهادت صادر فرمودند، از کلیدواژه‌های بسی پر معنا و نیازمند شرح و تفسیر، در وصف شهید جمهور استفاده کنند. کلیدواژه‌هایی، چون «عالم مجاهد، رئیس‌جمهور مردمی و با کفایت، پر تلاش و خستگی‌ناپذیر در خدمت به مردم، کشور و اسلام، خادم‌الرضا، خدمتگزار صمیمی و مخلص».

رهبر حکیم انقلاب اسلامی با این کلیدواژه‌های پر ارزش، در ادامه پیام عالمانه و واقع‌بینانه خود افزودند: «رئیسی عزیز خستگی نمی‌شناخت. در این حادثه تلخ، ملت ایران خدمتگزار صمیمی و مخلص و با ارزشی را از دست داد. برای او صلاح و رضایت مردم، که حاکی از رضایت الهی است بر همه چیز ترجیح داشت، از این رو آزردگی‌هایش از ناسپاسی و طعن برخی بدخواهان، مانع تلاش شبانه‌روزی‌ش برای پیشرفت و اصلاح امور نمی‌شد.»

کلمات و عبارت‌های به کار رفته در پیام رهبری و آنچه در سخن نخبگان، مردم و رسانه‌های جهان و همچنین در بیان رهبران دیگر کشورهای جهان در توصیف شهید جمهور آمد، همگی از یک واقعیت حکایت می‌کند و آن، اینکه شهید رئیسی، صاحب یک «مکتب حکمرانی» بود. آری، میراث اصلی بر جای مانده از شهید خدمت و خادم‌الرضا، که در اصل خادم مردم بود، همین مکتب حکمرانی او بود. آیت‌الله رئیسی بسا این سیره حکمرانی، به یک رئیس‌جمهور «تراز انقلاب اسلامی» و یک رئیس‌جمهور «معیار» تبدیل شد.

او برخلاف شیفتگان قدرت نشان داد که می‌توان بر صندلی ریاست‌جمهوری سربازگونه نشست و برای اجرای امر فرمانده شب از روز نشناخت و با خسته کردن خستگی و کاری مستمر، گره‌ها را برای پیشبرد کارها و اصلاح امور در حوزه‌های گوناگون داخلی و خارجی، یکی پس از دیگری باز کرد. رئیسی با سبک حکمرانی به تمام معنا دینی

حال اهل هزینه کردن هم نبود؛ یعنی هر کاری بکند، بعد بگوید این را آقا گفته بود؛ اینکه سربازی ولایت نمی‌شود. سربازی ولایت یعنی خود را خرج ولایت کردن، نه امام را هزینه خود کردن.»

حجت‌الاسلام حاجی‌صادقی با تأکید بر اینکه باید نسبت به مقدرات الهی تسلیم باشیم، گفت: «مقدرات الهی بی‌هدف و بی‌حکمت نیست. هدفمند است. همیشه هم اینطور نیست که به نفع ما باشد. «تَلْکَ الْأَیْامِ نُدَاوِلْهَا بَیْنَ النَّاسِ». بِلها سنت‌هایی هم در میان است؛ یکی اینکه باید حرکت، قیام و ایستادگی کرد؛ چون اگر کسی اهل این قبیل کارها نباشد، قطعاً نمی‌ماند. چون دینی نیست و همانطور که خدا فرموده است: **«أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتِخَلَّوْا الْحِجَّةَ وَلَمَّا يَلْعَلُمَّ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَلْعَلُمَّ الصَّابِرِينَ»** در طوفان حوادث و تغییر شرایط از حرکت باز نایستیم. بنابراین نه شادی‌ها و پیروزی‌ها و موفقیت‌ها ما را متوقف کند، نه ناراحتی‌ها و مشکلات و بلاها ما را ناامید کرده و از حرکت باز دارد.»

وی با اشاره به اینکه انقلابی بودن به معنای زمان‌شناسی است، اظهار داشت: «در ۲۵۰ سال امامت اهل بیت(ع) خداوند متعال کارگردانی کرده است؛ به این صورت که انواع شرایط را ایجاد کرده تا ما از رفتار انمه معصوم(ع) یاد بگیریم که در برابر شرایط چگونه رفتار کنیم. فقط ما باید بدانیم که در چه دوره‌ای هستیم، الان زمان امام موسی کاظم(ع) است یا دوران امام رضاع(ع). آیا امروز جنس دشمن هارون‌الرشیدی است یا مأمونی؟ آیا چهارده سال زندان هارون‌الرشید سخت‌تر است یا دو سال زندگی در کاخ مأمون؟ ما باید دشمن مامونی را همانطور که رهبر معظم انقلاب در کنگره امام جواد(ع) بیان کردند، له کنیم.»

وی تصریح کرد: «در آن دورانی که برخی مسئولان هیاهو به راه می‌انداختند که امروز روزگار موشک نیست، رهبر معظم انقلاب بر تقویت صنعت دفاعی تأکید داشتند؛ مسئله‌ای که بعدها و در این روزها اهمیت خودش را نشان داد و اگر امروز موشک نداشتیم، موشک می‌خوردیم.»

حجت‌الاسلام و المسلمین حاجی‌صادقی با بیان اینکه باید عظمت ولایی را معرفی کرد، اظهار داشت: «سخت‌ترین حوادث هم نمی‌تواند کشتی

و اسلامی خود، حرکت کشور و ملت ایران را در مسیر اصلی طراحی شده از سوی ولایت قرار داد و با صراحت هر چه تمام بارها و بارها می‌گفت: «من سرباز حضرت آقا هستم.»

شهید رئیسی همانند حاج قاسم، رابطه خودش را با ولایت، بر مبنای اعتقاد مستحکم به نظام ولایی در عصر غیبت، رابطه مرید و مراد، و رابطه سرباز با فرمانده تعریف کرده بود. شهید سلیمانی به درستی دریافته بود که عنوان «سربازی» به معنای دقیق کلمه برای او نسبت به ولایت، بالاترین درجه ممکن دنیایی برای او خواهد بود!

نگارنده این سطور شهادت می‌دهد که آیت‌الله دکتر رئیسی در دوران تمامی مسئولیت‌ها، به‌ویژه در دوران سی و سه ماهه ریاست‌جمهوری‌اش، همان نگاه حاج‌قاسم سلیمانی را نسبت به ولایت داشت. سال گذشته در دیداری که توفیق زیارتش نصیب شد، خدمت ایشان عرض کردم: «نگاه ما به شما، همان نگاه به حاج قاسم است. شهید سلیمانی، سرباز ولایت در میدان نظامی بود و شما، سرباز ولایت در قوه مجریه.» آقای رئیسی به صراحت در پاسخ گفتند: «همین طور است.»

خلاصه کلام این است که از ایسن پس باید همگان و به‌ویژه مردم ایران، برای حفظ میراث رئیس‌جمهور شهید و پاسداشت این میراث گران‌قیمت کوشا بوده و دچار غفلت نشویم که همواره، رزنان و دزدان در مسیر هر آنچه قیمتی باشد، فراوان هستند.

از این پس، باید میراث رئیسی را که همانا مکتب و مرام حکمرانی اوست و از شهید رئیسی، رئیس‌جمهور «معیار» ساخت در هر انتخابات، به‌ویژه انتخابات ریاست‌جمهوری مدنظر داشت. به طور قطع با حفظ میراث رئیسی و بهره‌برداری مستمر از این میراث، می‌توان گام دوم انقلاب اسلامی را با ساخت تمدن اسلامی و زمینه‌سازی برای ظهور طی کرد. ان‌شاء‌الله

شهید رئیسی تعبد به ولایت داشت

انقلاب اسلامی را تغییر بدهد. در همان اوایل انقلاب رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر به شهادت می‌رسند. اما نظام راه خود را ادامه می‌دهد. در همان ساعات‌های ابتدایی سقوط بالگرد نیز شاهد این اقتدار بودیم. در زمانی که رسانه‌های دشمن آماده بودند نقطه ضعیفی را پیدا کنند، رهبر معظم انقلاب با اقتدار در دیدار جمعی از خانواده‌های سپاهیان پاسدار گفتند: «ملت ایران نگران و دل‌پایس نباشند، هیچ اختلالی در کار کشور به وجود نمی‌آید.»

نماینده ولی فقیه در سپاه تأکید کرد: «جمهوری اسلامی ذیل نظام ولایی معنا پیدا می‌کند. اهمیت ولایت به اندازه‌ای است که به تعبیر آیت‌الله جوادیمسلی هر گاه واژه نعمت در قرآن به صورت مطلق و بدون قید می‌آید، به نعمت ولایت اشاره دارد. بنابراین، نعمت ولایت را باید تبیین کنیم؛ چرا که آنچه می‌ماند، نعمت ولایت و مردم است.»

وی با اشاره به اینکه برخی جریان‌ها درصدد این هستند که جریان امام خمینی (ره) را منحرف کنند، گوشزد کرد: «باید مانع این افراد شد؛ چرا که امام خمینی (ره) بنابر آیه **« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ»**؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید هنگامی که شما را به سوی چیزی می‌خواند که شما را حیات می‌بخشد!، اسلام ناب را زنده کرده، به گونه‌ای ما را زنده کرده است، پس حق حیات نسبت به ما دارد. در این روزها تنها راه زنده نگه داشتن مکتب امام خمینی (ره) زنده نگه داشتن مکتب امام خامنه‌ای است.»

حجت‌الاسلام والمسلمین حاجی‌صادقی درباره عشق و علاقه حجت‌الاسلام و المسلمین رئیسی نسبت به امام رضاع(ع) خاطر‌های بیان کرد و گفت: «در جلسه‌ای که در خراسان رضوی برگزار شده بود بنده با شهید رئیسی دیدار داشتم.

پیش از شروع جلسه در اتاقی بودیم که مشرف به گنبد امام رضاع(ع) بود؛ شهید رئیسی وقتی گنبد را دیدند احوال‌شان دگرگون و اشک‌های‌شان جاری شد. یکی از همراهان او گفت آقای رئیسی هربار که به مشهد می‌آیند پس از اینکه به همه کارها و جلسات رسیدگی می‌کنند سری به خانه اقوام می‌زنند و پس از آن شب تا صبح رادر حرم به عبادت و تهجد می‌گذرانند.»

سلامت ایران

گروه سیاسی

صبح صادق

نخستین مواجهه دولت سیزدهم در حوزه سلامت مصادف با همه‌گیری ویروس کرونا بود؛ بیماری‌ای که افراد بسیاری را درگیر خود می‌کرد، اما با ورود به موقع دولت و خرید و تأمین واکسن سبب شد تا بسیاری از مردم واکسینه شوند؛ به گونه‌ای که تنها طی پنج ماه پس از آغاز به کار دولت سیزدهم، بیش از ۱۳۱ میلیون دوز واکسن کرونا وارد کشور شد؛ حال و هوای آن روزهای کشور را کسی فراموش نمی‌کند؛ از این رو بر آن شدیم تا در ادامه اقدامات دولت سیزدهم را در حوزه سلامت بررسی کنیم.

افتتاح ۱۰۸ پروژه

افزودن ۱۵ هزار و ۹۳۹ تخت بیمارستانی به مراکز درمانی و افتتاح ۱۰۶ پروژه بیمارستانی که کلان بیمارستان هوشمند حضرت مهدی (عج) با هزار تخت و کلان بیمارستان غدیر با ۸۲۱ تخت از نمونه‌های آن بود. همچنین در سه سال پایانی دولت قبل، ۳۲۷ دستگاه دیالیز در کشور توزیع شده بود که در ۲۲ ماه دولت مردمی، به ۹۲۲ دستگاه رسیده و افزایش سه برابری داشته است که این از مهم‌ترین دستاوردهای نظام سلامت در دولت مردمی است.

دستاوردهای دارویی

افتتاح ۱۷ خط دارویی جدید و رونمایی از چندین داروی دانش بنیان، اجرای طرح دارویار در سال ۱۴۰۱، تولید بسیاری از محصولات دانش بنیان هایتک حوزه تجهیزات و ملزومات پزشکی، از جمله دستگاه شتاب‌دهنده خطی، دستگاه سیتی اسکن، دستگاه الکتروشوک، و نیتلاتور تنفسی، ماشین‌های بیوشی، دستگاه‌های دیالیز تخصصی پزشکی و بسیاری از ملزومات مصرفی با همت شرکت‌های دانش بنیان صورت گرفته است.

روفق گردشگری سلامت

از جمله اتفاقات خوبی که در نظام سلامت طی دو سال گذشته رخ داد، جذب دو میلیون و ۲۰۰ هزار گردشگر سلامت به کشورمان بود. وزیر بهداشت درباره توسعه گردشگری سلامت در کشور، گفته بود: «تاکنون ۲۴۰ بیمارستان مجوز IPD برای پذیرش گردشگران سلامت کسب کرده‌اند.»

سلامت بر خط

طرح مهم دیگر دولت سیزدهم به سرانجام رساندن نسخه‌یسی الکترونیک و الزام حذف نسخه کاغذی بود. با اجرای طرح نسخه الکترونیک یکپارچگی اطلاعات، جلوگیری از تجویز داروهای اشتباه، سقف‌گذاری ارائه خدمات، جلوگیری از همپوشانی‌های بیمه‌ای، صرفه‌جویی در مصرف کاغذ و... کمک کرده و در نهایت بازوی مهمی برای اجرایی کامل پرونده پزشکی خانواده در کشور باشد.

تحول در زیرساخت‌ها

علاوه بر اتفاقات مثبتی که گفته شد، به گفته وزیر بهداشت، در ۲۲ ماه دولت مردمی، ۵۳ مرکز جدید دندانپزشکی در بخش دولتی به بهره‌برداری رسیده و افزایش چهار برابری داشته است. همچنین، یک هزار دستگاه آمبولانس در دولت سیزدهم خریداری شده و در این مدت ۳۷ پایگاه اورژانس پیش‌بیمارستانی و چهار پایگاه هوایی راه‌اندازی و ۵۸ دستگاه آمبولانس و ۲۰ دستگاه اتوبوس آمبولانس با ظرفیت ۱۳ تخت سیار در کشور تأمین شده است.

بازر پرستاران

استخدام بیش از ۱۰ هزار نفر از پرستاران شاغل در ایام کرونا و تبدیل وضعیت ۱۸ هزار پرستار نیز از اقداماتی بود که از توجه ویژه دولت به وضعیت پرستاران حکایت دارد.

الگوی که باید تکرار شود

بازخوانی مکتب خدمت شهید سید ابراهیم رئیسی

علی حیدری
نماینده

هر خیزش و حرکتی که به انقلاب در یک کشور منجر می‌شود، از ایندولوژی و مکتب مشخصی نشئت می‌گیرد که معانی و مفاهیم و حتی شعارها و نمادهای خاص خود را دارد. انقلاب‌های قرون اخیر بیشتر بر مبنای مارکسیسم و لیبرالیسم رخ داده‌اند. در این میان، هیچ انقلابی بر مبنای نگاه توحیدی شکل نگرفته بود تا اینکه در سال ۱۳۵۷ انقلاب اسلامی به پیروزی رسید. پیروزی انقلاب اسلامی ملت بزرگ ایران با راهبری و هدایت امام خمینی (ره) سرآغاز راهی بود برای تشکیل دولت و حکومت اسلامی و حرکت در مسیر تمدن‌سازی بر مبنای اصول و ارزش‌های اسلامی و این مهم نیازمند منظومه فکری و نقشه راهی است که حرکت نظام‌مند و هدفمند در مسیر آن، به تحقق اهداف عالی انقلاب کمک کند.

در این میان، معیار و میزان برای حرکت صحیح در مسیر انقلاب، دیدگاه‌ها و

رهنمودهای بنیانگذار نظام جمهوری اسلامی است که همان مکتب امام خمینی (ره) است. بدون شک، اندیشه‌های امام (ره) در مقام یک رهبر مبارز، فقیه و مرجع بزرگ شیعه و یک اندیشمند بزرگ دینی منبعث از مکتب اسلام و قرآن است و در سیره و سنت نبوی ریشه دارد.

در طول ۳۵ سالی که از رحلت آن رهبر کبیر می‌گذرد، رهبر حکیم و خردمند انقلاب در جایگاه ولی فقیه و رهبری جامعه از هر فرصتی برای بیان شاخصه‌های کلان این مکتب استفاده می‌کنند. یکی از این فرصت‌ها، مراسم‌های سالگرد ارتحال امام راحل (ره) است. شاید علت این تأکید و تبیین پس از گذشت سال‌ها از عروج ملکوتی امام خمینی (ره)، نگرانی از فراموش شدن خط فکری اصیل ایشان و تلاش برای تبیین ابعاد گوناگون مکتب امام (ره) برای قشرهای مختلف مردم، به ویژه جوانان و همچنین ثبت در تاریخ است.

اما مکتب امام خمینی (ره) به منزله منظومه فکری و اندیشه‌ای آن مرد بزرگ ابعاد و زوایای گوناگون علمی و عملی دارد و در دل خود خرده مکتب‌هایی را پدید آورده است که هر کدام می‌توانند چراغ راهی برای پیمودن بخشی از

مسیر باشند. این مکتب‌ها را می‌توان شاخه‌ها و شعباتی از مکتب غنی اسلام دانست که به واسطه ظرفیت روحی، جسمی و فکری افراد در آنها نهادینه می‌شود و قابلیت درس‌آموزی و ترویج و تبیین دارد. از این جمله کم نبودند چهره‌های مبارز و متفکری که در پیروی از حضرت روح‌الله از چهره‌های اصلی مبارزه با رژیم طاغوت بودند و اندیشه و مبانی عمیق دینی و سیاسی داشتند، مانند شهید مطهری، شهید بهشتی و شهید مفتاح و... اما چون محور حرکت و مبارزه آنها مکتب امام خمینی (ره) بود، همگی در ذیل این راه و منظومه تعریف شدند.

اما یکی از چهره‌هایی که از او به منزله صاحب مکتب یاد می‌شود، «شهید حاج قاسم سلیمانی» است که رهبر معظم نام «مکتب سلیمانی» بر آن نهاده و آن را «یک راه و یک مدرسه درس آموز» دانسته و دو مؤلفه «صدق» و «اخلاص» را جزء مؤلفه‌های اصلی مکتب سلیمانی برشمردند. برخی شاخصه‌های مکتب شهید سلیمانی مجاهدت، اخلاق، ولایت‌مداری، تدبیر و مدیریت راهبردی، شجاعت و شهادت‌طلبی است.

دکتر حسن کاظمی قمی نماینده ویژه رئیس‌جمهور در امور افغانستان در گفت‌وگو با صبح صادق

وقتی میدان و دیپلماسی هماهنگ شدند

علیرضا جلالیان
خبرنگار

«سردار قمی» نماینده ویژه رئیس‌جمهور شهید در امور افغانستان از آن دسته دیپلمات‌های نیروی قدس و دستگاه سیاست خارجی است که مدت زیادی با وزیر امور خارجه شهید در تعامل بوده و شناخت خوبی از او دارد؛ شاید یکی از بهترین افرادی باشد که از داخل و خارج دستگاه سیاست خارجی این شهید را شناخته است. فرصتی دست داد تا بعد از مراسم ویژه وداع با شهید در وزارت امور خارجه همان ایشان در دفتر کارشان باشیم، در ادامه توصیفات دکتر کاظمی قمی از شهید امیر عبداللّه‌یان را می‌خوانید:

آقای دکتر قمی، شما به واسطه شناختی که از شهید دارید، با توجه به اینکه شاید پیش از ایشان ما در ادبیات سیاسی دو گفت‌وگو دیپلماسی نهضتی و دیپلماسی دولتی مرسوم را داشتیم، حضور ایشان در این جایگاه عملاً این دست‌بندی را از بین برد و تفاوتی میان وجه دیپلماسی در جبهه مقاومت و سایر وجوه آن از بین رفت، در این حوزه و اهمیت حضور چنین فردی در این جایگاه توضیح بفرمایید.

دستگاه دیپلماسی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران یک وزیر جهادی و انقلابی را در عرصه سیاست خارجی از دست داد. در طول دوره وزارت شهید آنچه سرمشق و سرلوحه این دستگاه دیپلماسی بود، ترجمان گفت‌وگو انقلاب اسلامی، برگرفته از سیاست‌های امامین انقلاب بود. باید اذعان داشت، با تغییر آرایش سیاسی دولت سیزدهم با ریاست رئیس‌جمهوری شهیدمان آقای رئیسی مربع دیپلماسی نظام دچار یک تغییر شد و اولویت‌هایی داشت، از جمله نگاه به کشورهای همسایه و نگاه به تقویت محور مقاومت و تکریم اتباع و شهروندان ایرانی در سطح جهان و ترمیم یک جایگاه جدید در موضوع برجام و تمرکز بر موضوع اقتصاد و در عین حال ترمیم روابط با غرب، به ویژه اروپا و ورود جمهوری اسلامی ایران در اجلاس‌ها و پیمان‌های بزرگ بین‌المللی و سازمان‌های بین‌المللی که این نگاه در طول دوره کوتاه ریاست جمهوری آیت‌الله رئیسی و وزارت شهید امیر عبداللّه‌یان به خوبی دنبال شد. اگر شما بخواهید بررسی کنید، در این زمان کوتاه جمهوری اسلامی در سازمان‌های بزرگ، مانند شاننگهای و بریکس وارد شد و تقویت حضور در سازمان کنفرانس اسلامی اتفاق افتاد. تلاش‌های دیپلماتیک جدی بود، اما تغییراتی که در سطح جهانی و بین‌المللی در حال وقوع است، در رابطه با جایگاه جمهوری اسلامی مؤثر بوده و این نیست که ما فقط

دنبال عضویت در بریکس و شاننگهای باشیم؛ یعنی آنها هم از حضور جمهوری اسلامی بهره می‌برند و مشتاق حضور ایران بودند. جایگاه ایران در این فضای بین‌المللی دچار تغییر شد و قدرت‌های بزرگ در سازمان شاننگهای و بریکس این ظرفیت را جدی گرفتند. این در کنار آن دیپلماسی فعالی بود که دولت محترم دنبال کرد. همین دوره شما می‌بینید ما شاهد کاهش تنش در روابط منطقه‌ای هستیم. این را من بارها اعلام کرده‌ام که تنش‌های منطقه‌ای بیش از آنکه ناشی از تلاش‌ها و منافع‌ها و به تعبیری شکاف‌های مذهبی و قومی باشد، ناشی از دخالت‌های دیگران است. در منطقه غرب آسیا دو عامل اصلی که باعث بروز این چالش‌ها، مشکلات، جنگ‌ها، کودتاها، ترورها، نابسامانی‌ها و تنش‌های امنیتی است، یکی وجود رژیم اشغالگر قدس است که این رژیم در طول ۷۶ سال از تولدش یک نظام پورشالی منحوس استعماری است که تمام جبهه صهیونیسم و استکبار هزینه کرد تا چنین نظامی را در یک جغرافیای منطقه‌ای مهمی، مانند غرب آسیا ایجاد کند که هم بتواند در کشورهای اسلامی دخالت و نابسامانی ایجاد بکند و هم آنکه کنترلش بر منطقه حفظ شود و مسئله دوم هم خود حضور و دخالت آمریکایی‌ها در منطقه است.

موضوع حمایت از عدالت بین‌الملل و به ویژه مسئله فلسطین از رویکردهای خوبی بود که در پرتو انقلاب اسلامی، جمهوری اسلامی به دنبال تحقق آن است که در دوران شهید امیر عبداللّه‌یان بر پایه این امر عمل شد. این مهم در واقع عمل بر موضوع عدالت بین‌الملل برگرفته از مکتب توحیدی و برگرفته از مکتب امامین انقلاب بود.

فکر می‌کنم دستگاه دیپلماسی در این دوره یکی از بهترین هماهنگی‌ها با سایر نهادها، وزارتخانه‌ها و دستگاه‌ها را در کشور در طول تاریخ بعد از پیروزی انقلاب دارد، که من در این مسئولیت واقعاً این را شهادت می‌دهم که مرهون شهید امیر عبداللّه‌یان است و به نظرم آینده در این دستگاه روشن است.

در واقع شما معتقدید در دوره شهید امیر عبداللّه‌یان به حوزه دیپلماسی توحیدی توجه ویژه شده است؟

بله، ببینید همین حمایت از فلسطین، یمن و مستضعفان عالم و این اصل که اصولاً تفاوتی بین منافع ملی و مباحث اعتقادی وجود ندارد، خیلی مهم است. این دو به همراه هم محقق شد. در بحث ریشه‌ای که در گذشته بود که آیا منافع ملی ما با حوزه مسائل اعتقادی همراهی دارد یا نه، در این دوره به شکل عملی اثبات شد که هم‌زمان با تحقق منافع ملی مسائل اعتقادی هم در این فضا قابل تحقق است و اصولاً در پرتو تحقق موضوعات اعتقادی و توحیدی است که منافع ملت‌ها تأمین خواهد شد. شما دیدید که تفوق اولویت دادن به روابط با کشورهای همسایه و منطقه به طور جدی پیگیری شد که یکی از محصولات آن ایجاد روابط دوباره با عربستان بود. همه این موضوعات به‌طور جدی پیگیری شد و ما همه شاهد محصولات این پیگیری‌ها بودیم. در بحث حمایت از محور مقاومت پیوند بین میدان و دیپلماسی به خوبی اتفاق افتاد، از نگاه او مقاومت یک فرصت‌سازی برای گفت‌وگو انقلاب و پیشبرد اهداف نظام بود، حمایت از محورمان و مستضعفان علیه مستکبران و به‌ویژه رژیم صهیونیستی و اینکه ما پشت مردم مستضعف منطقه ایستادیم و برای مان منفعت هم داشت.

او این را فرصت و راهبرد قوی برای تعمیق اهداف نظام می‌دانست.

رکوردهای تازه

گروه سیاسی

صبح صادق

شرح کامل دستاوردهای اقتصادی شهید‌جمهور خستگی‌ناپذیر «رئیی» یقینا در این‌ مقال نمی‌گنجد. بنابراین بخشی از خدمات دومین رئیس‌جمهور شهید جمهوری اسلامی ایران را بیان می‌کنیم.

رکوردشکنی در تولید انرژی

هرچند آمارهای فروش نفت ایران با توجه به محدودیت‌های تحریمی، به طور رسمی اعلام نمی‌شود، اما برآوردهایی از سوی مراکز داخلی و خارجی مطرح می‌شود. آخرین گزارش‌های منتشر شده نشان می‌دهد، تولید نفت ایران در سال ۱۴۰۲ حداقل به سه میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه در روز افزایش پیدا کرد. صادرات نفت با دیپلماسی اقتصادی فعال در دولت سیزدهم به یک میلیون و ۶۰۰ هزار بشکه رسید که فاصله کمی با میزان صادرات پیش از خروج آمریکا از برجام دارد. در بخش گاز هم ایران با وجود تحریم‌ها موفق به افزایش دو برابری تولید این نوع انرژی شد و به واسطه همین اتفاق، سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ با کمترین قطعی گاز خانگی سپری شد. همچنین، فاز ۱۱ میدان گازی مشترک پارس جنوبی یکی از مراکز حیاتی تأمین انرژی ایران است که سال گذشته پس از ۲۰ سال، با توان متخصصان ایرانی به بهره‌برداری رسید. تابستان دو سال اخیر، رکورد مصرف روزانه برق، در روزهای متوالی شکسته شد و مصرف از ۷۰ هزار مگاوات عبور کرد، اما قطعی برق ناشی از کمبود رخ نداد. از ابتدای دولت تا پایان سال ۱۴۰۲ حدود پنج هزار روستایی که تا پیش از این از نعمت آب شرب پایدار بی‌بهره بودند، آبرسانی شده است.

بازگشت نقدینگی

دولت سیزدهم موفق شد رشد نقطه به نقطه نقدینگی را از ۴۲ و هشت دهم درصد در زمان شروع به کار در مهرماه ۱۴۰۰ با یک روند کاهشی مستمر به ۲۳ درصد در فروردین‌ماه ۱۴۰۳ کاهش دهد. پایه پولی هم که در فروردین ۱۴۰۲ به نرخ ۴۵ درصد رسید و در اسفندماه به ۲۹ و شش دهم درصد نزول کرد.

مهار شتاب تورم

بر اساس داده‌های مرکز آمار، تورم نقطه‌به‌نقطه مصرف‌کننده که در فروردین‌ماه ۱۴۰۲ به قله ۵۵ و نیم درصد رسیده بود، در فروردین امسال به ۳۰ و ۹ دهم درصد سقوط کرد و به‌تبع آن، تورم دوازده‌ماهه از ۴۸ به ۳۸ و هشت دهم درصد کاهش یافت. ثبات قیمت نان و بنزین برای همه مردم و ثبات نرخ آب و برق و گاز برای مصرف‌کنندگان عادی با وجود افزایش تورم و نرخ ارز و با تکیه بر ابزارهای غیرقیمتی، نشان از مدیریت بالای رئیسی در بخش اقتصاد معیشتی است.

خودکفایی گندم نان

همچنین کاهش نرخ بیکاری به هشت و دو دهم که میزان نرخ بیکاری پس از انقلاب است، در نتیجه افزایش رشد اقتصادی و احیای شش هزار واحد تولیدی را کد رخ داده است. کشور در دوران ریاست‌جمهوری رئیسی، با وجود کم‌بارشی و به دلیل اعتمادسازی دولت و شخص رئیس‌جمهور در کشاورزان، در تولید گندم نان خودکفاد شد.

پرتاب ماهواره؛ از رکود تا رکورد

پرتاب و ساخت ماهواره‌ها چندین سال بود که در رکود به سر می‌برد، اما در دولت جدید، ۱۱ ماهواره با موفقیت به فضا پرتاب شده که یک رکورد است.

تحلیل‌گر ارشد مسائل سیاسی و رئیس پژوهشگاه دانش‌های بنیادین گفت: «ایران پس از شهید رئیسی، ایران یکپارچه و متحدی است که مورد توجه ویژه عرصه بین‌المللی است و سیاست خارجی‌اش را محکم پیش می‌برد.»

شما از سیاستمداران کهنه‌کار و قدیمی هستید، ارزیابی شما از شخصیت آیت‌الله رئیسی چیست؟

برای من بسیار سخت است که درباره شخصیتی صحبت کنم که بیش از سی سال از نزدیک با هم کار کردیم و در سفر و حضر با هم بودیم. مردم خصلت‌هایی را که از شخصیت آن شهید بزرگوار دوست داشتند، همه را بر می‌شمردند. کاملاً آشکار بود، می‌گفتند دنبال حل مسائل مردم است، پرتحرک است، حالا من اینها را می‌خواهم در یک قالب ساخته شده منظم‌تری بگذارم.

اولاً فهم ایشان از حل مسائل کشور فهم درستی بود، ایشان از روز اول آمد و گفت ما منتظر نمی‌مانیم که سایر کشورها با ما راه بیابند تا ما کشور را درست کنیم. ما باید با امکانات خودمان، با دست خودمان کشورمان را پیش ببریم واینکه منتظر باشیم تحریم‌ها را بردارند یا نصف آن را بردارند این حرف‌ها را کنار بگذارید. این یک فهم درست از وضعیت بود. نکته دوم اینکه ایشان دنیا را محصور در آمریکا و چند کشور اروپایی ندیدند و این خیلی نکته مهمی است، یعنی ما دنیا را وسیع بدانیم، ضمناً فهم درستی از تحولات بین‌المللی داشته باشیم، این یک نکته خیلی مهمی بود، اینها همه به هم بافته است. نکته سوم فهم‌شان در مسائل بین‌المللی این بود که مسئله مقاومت و جبهه مقاومت یک مسئله‌ای است که برای ایران بعد عظیم امنیتی و اعتباری برای جمهوری اسلامی ایجاد کرده است.

آیا دوگانه دیپلماسی و میدان در دوره

آقای رئیسی با هم عجین شده بود؟ البته این دوگانه، دوگانه بی‌اساسی بود؛ چرا که کسی جلوی دیپلماسی را نگرفته بود که مسائل کشور را حل نکند، نمی‌توانستند حل کنند همانطور که دیده شد نتوانستند حل کنند. میدان اگر مقصودشان توان نظامی باشد، کسی که این دوگانه را ایجاد کرده اصلاً اینها دوگانه نیست. هیچ دیپلماتی نیست که بدون پشتوانه توان قوی کشور خودش بتواند در مسائل مهم اظهار نظر کند یا چیزی را پیش ببرد. باگفت‌وگوی بدون پشتوانه در تاریخ دیپلماسی دنیا نتیجه‌ای حاصل نشده است. بنابراین دوگانه میدان و دیپلماسی یک موضوع بی‌اساسی است. اتفاقاً جناب آقای رئیسی نشان دادند که چه جوری یک دیپلماسی فعال می‌تواند با توانمندی‌های کشور، از جمله توانمندی نظامی با هم پیشرفت کند.

در همین چند روز گذشته و در دیدار برخی از مقاماتی که به تهران سفر کردند و دیدارهایی که با رهبر معظم انقلاب داشتند، حضرت آقا یک نکته را اشاره کردند که از دست دادن آیت‌الله رئیسی برای ما خیلی شرایط سختی را به وجود آورده است، ولی ما این تجربه را داشته‌ایم و مثل همیشه این شرایط سخت را به فرصت تبدیل خواهیم کرد.

چگونه این امر اتفاق خواهد افتاد و این شرایط سخت به فرصت تبدیل خواهد شد؟

این پدیده جالبی است؛ یعنی وقتی ما در یک شرایط سخت قرار می‌گیریم، این وضعیت به ما فرصت‌های جدیدی نشان می‌دهد و این فرصت‌ها میدانی است برای دستاوردهای جدید؛ این چرخه را ما در طول انقلاب تجربه کرده‌ایم. بعد از کشته شدن کندی، ما تحولاتی که در آمریکا دیدیم اصلاً عجیب و غریب بود. در کشور ما این پدیده اتفاق نمی‌افتد که این به خاطر رشد ساختارهای مدنی کشور است. جمهوری اسلامی دیگر یک تئوری روی کاغذ نیست این را بهش می‌گویند واقعیت

اجتماعی و تحقق خارجی پیدا کرده است. یک نهاد و سازمان سیاسی عظیم است که حوادث را می‌تواند در خودش هضم کند. در برخورد با بعضی از فتنه‌ها هم همین جور بوده است. فتنه‌هایی که فکر می‌کردند کار را تمام خواهد کرد، دیگر بعضی‌ها می‌گفتند سه ماه یا شش ماه دیگر تمام می‌شود، اما معلوم شد هاضمه نظام مدنی ما بسیار قوی‌تر از این حرف‌هاست.

تحلیل شما از ایران پس از آیت‌الله رئیسی چیست؟

ایران پس از شهید رئیسی ایران یکپارچه و متحدی است که به تازهای بیان شده در توسعه اقتصادی، روابط سیاسی پایبند است. ایرانی است که در منطقه ظهور وسیعی پیدا کرده و دیگر ایران سابق نیست. ایرانی است که مورد توجه ویژه بین‌المللی است، ایرانی که توان ورود در مسائل بین‌المللی خاص پیدا کرده است، دیپلماسی‌اش منتظر این نیست که مثلاً وزیر خارجه آمریکا یا فرانسه یا انگلیس چراغ سبز نشان بدهند. سیاست خارجی‌اش را محکم پیش می‌برد؛ ایرانی است که دوست‌های وسیع منطقه‌ای دارد.

من یک جمله دیگر هم می‌خواهم بگویم و آن، این است که آقای رئیسی فهم درستی از جمهوری اسلامی داشت. این خیلی نکته کلیدی است، ما گاه دیدیم که افراد یک مسئولیتی پیدا می‌کنند، یادشان می‌رود که این استظهار به رأی مردم منوط به قانون اساسی است. ملت ما به کسی چک سفید یا به اصطلاح کارت بلائن نمی‌دهد که هر کاری خواستی بکنی. این استظهار به رأی مردم بر اساس قانون اساسی است و این قانون اساسی، قانون اساسی‌ای است که ساختار مدنی کشور ما را بر محور ولایت فقیه ترسیم کرده است؛ یعنی مسئولان کشور باید نهایتاً احساس کنند که از لحاظ شرعی بازوان اجرایی و بازوان اقدامی هستند که به سلسله ولایت، مشروعیت آن تثبیت می‌شود.

عدالت فرهنگی

بازخوانی تلاش‌های دولت سیزدهم در عرصه فرهنگ و هنر

هراس و عقب‌نشینی تعداد قابل توجهی از هنرمندان برخلاف میل باطنی‌شان شد. کما اینکه در ایام برگزاری جشنواره فیلم فجر نیز برخی با انصراف حضور فیلم‌های‌شان از جشنواره و برخی دیگر با حاضر نشدن در نشست‌های خبری تلاش کردند به ایجاد این بحران دامن بزنند؛ اما دولت با هوشمندی تمام تلاش کرد ضمن ثبات قدم در خطوط قرمز و حفظ ارزش‌های نظام، مشی مدارا در پیش بگیرد و هنرمندان را زیر چتر حمایت خود نگاه دارد و البته این تلاش‌ها بی‌ثمر نماند و جشنواره سال فتنه به خوبی برگزار شد.

به‌روزرسانی زیرساخت‌های سینما

سازمان سینمایی در راستای تحقق عدالت فرهنگی به اقدامات قابل توجهی دست زد. در حالی که تعداد سالن‌های سینما در دولت قبلی حدود ۵۰۰ باب بود. این رقم طی این دو سال و نیم فعالیت به نزدیک ۸۰۰ رسید و اگر عمر دولت زودتر از موعد پایان نمی‌یافت، طبق وعده «محمد خزاعی» تا پایان سال به هزار عدد می‌رسید.

اقدام ویژه دیگری که این سازمان انجام داد، به روزرسانی زیرساخت‌ها و تجهیزات پخش فیلم بود. تا قبل از آن لازمه اکران فیلم‌ها در شهرستان‌ها این بود که فایل فیلک روی هارد از طریق بسته پستی برای سینما داران ارسال شود که در خیلی از موارد هم بعد از رسیدن مرسوله، هارد مزبور در سیستم خوانده نمی‌شد و همین مسئله اکران‌های استانی را دچار مشکل می‌کرد، اما با اقداماتی که سینما شهر صورت داد، زیرساخت‌ها برای دریافت فیلم‌ها در بستر سامانه ابری فراهم شد.

پوشش بیمه برای اهالی هنر

بخش قابل توجهی از اهالی فرهنگ و هنر که تحت پوشش بیمه قرار نداشتند، با عضویت در صندوق هنر توانستند مشمول بیمه شده و از دیگر امکانات حمایتی از این دست بهره‌مند شوند. برگزاری جشنواره‌های تاتر در سطح استان‌ها از جمله برنامه‌هایی بود که در راستای شناسایی و کشف استعدادهای جوان و جدید انجام شد.

روایت محمدجواد لاریجانی از ایران پس از شهادت رئیس دولت مردمی

دوگانه‌های بی‌اساس ادامه نخواهد داشت

فکر می‌کنید این شرایطی که شما اشاره کردید بعد از آیت‌الله رئیسی، این کار را برای رئیس‌جمهور بعدی سخت خواهد کرد؟ یعنی حفظ این سرمایه‌هایی که اتفاق افتاده کار را سخت‌تر خواهد کرد یا نه، مسیر را برای او هموارتر خواهد کرد؟

هر دو تایی آن است، رئیس‌جمهور بعدی باید این فرصت‌هایی که الآن بازنمایی شده و راه‌هایی که شروع شده است، با سرعت بیشتر پیش ببرد. حالا معلوم شده است که مردم چه می‌خواهند و چرا مردم حمایت می‌کنند؟ دیگر کار برای رئیس‌جمهور بعدی سخت‌تر شده است. انتظارات مردم معلوم شد چيست، مردم رئیس‌جمهوری می‌خواهند که با این مقیاس از تلاش و فداکاری به راه درست اهتمام بوزد. وضع راهی که بخش خوب آن روشن شده است، این از جهت انتخاب هم برای مردم و برای انتخاباتی که در پیش داریم بسیار خوب است. من اشاره کنم که قانون اساسی ما این جا بهتر از قانون اساسی آمریکاست و کشورهای دیگر، وقتی رئیس‌جمهوری به هر دلیلی کنار می‌رود یا کشته می‌شود یا فوت می‌کند، تا انتهای دوره‌اش معاون اول کشور را اداره می‌کند، چرا اداره می‌کند؟ مسأ رئیس‌جمهورمان همیشه باید مستحضر به رأی ملت باشد، لذا ما یک فاصله کوتاه ۵۰ روزه گذاشتیم، این از لحاظ استظهار به رأی ملت بهتر از قانون اساسی آنهاست؛ یعنی از لحاظ دموکراسی یک نکته مثبت‌تری دارد و برتری قانون اساسی ما را نشان می‌دهد، ولی البته انتخابات در این دوره یک کم مسائل خاص خودش را دارد، این انتخابات متفاوتی است، ولی انتخاب است و مردم باید رأی بدهند ان‌شاء‌الله…

رکوردشکنی در گیشه سینما

در نخستین سال دولت سیزدهم(۱۴۰۱) مخاطبان فیلم‌های اکران شده در سال ۱۴۰۱، ۱۳ میلیون و ۵۳۹ هزار و ۳۹۳ نفر بود و میزان فروش هم به رقم ۴۱۵ میلیارد و ۴۶۶ میلیون و ۶۹۲ هزار تومان رسید. سینما در سال ۱۴۰۲ بیش از هزار و ۲۴۰ میلیارد تومان فروش داشت. همچنین فروش سینمای ایران در فروردین ۱۴۰۳ به بیش از ۱۴۶میلیارد و ۸۵۱ میلیون تومان رسید.

تولیدات سینمایی

در دولت سیزدهم بیش از ۱۸۰فیلم‌نامه سینمایی مجوز تولید گرفته‌اند که تلاش شده علاوه بر رعایت تنوع ژانر و گوناگونی موضوعات، به لحاظ ترکیب و تنوع سینماگران نیز از چهره‌های شاخص و پیشکسوت تا سینماگران تازه‌کار و کمتر شناخته شده در جدول دیده شود.

برگزاری ۷ هزار نوبت کنسرت

در سه سال گذشته در مجموع بیش از هفت هزار کنسرت موسیقی در پایتخت و دیگر شهرهای کشور برگزار شده است. تعداد کنسرت‌های برگزار شده در سال ۱۴۰۱ در کل کشور ۳۹۱۳ کنسرت بود که در سال ۱۴۰۲ تعداد کنسرت‌ها به چهار هزار و ۹۷۰ نوبت رسید.

افزایش تولیدات نمایشی

تا پایان تیر سال گذشته، تعداد تولیدات نمایشی، نزدیک به هشت هزار عنوان نمایش بوده و این تعداد اجرا در نیمسال دوم نیز افزایش داشته است. تولید و اجراهای نمایشی در مقایسه با سال۱۴۰۱ رشد بیش از ۳۰ درصدی داشته است. در مجموع اقدامات دولت برای تحقق عدالت فرهنگی قابل توجه و تأمل بوده است و فهرست آن در این مقال نمی‌گنجد؛ اما تلاش شد تا اهم این اقدامات در این سطور محدود مرقوم شود و تلاش‌های رئیس‌جمهور شهید، در حوزه فرهنگ پیش چشم مخاطبان قرار بگیرد.

مظلومانه زیست و مظلوم شهید شد

گروه سیاسی

صبح صادق

خستگی ناپذیری و همنشینی و هم‌صحبتی با مردم از ویژگی‌های ممتاز آیت‌الله رئیسی بود؛ مسئله‌ای که شنیدن و خواندن خاطرات آن نه تنها جالب است، بلکه درس زندگی و نحوه فعالیت در ارکان دولت است؛ از این رو بخشی از مصاحبه «حجت‌الاسلام محمدحسن رحیمیان» با شبکه سه صدا و سیما را در ادامه می‌آوریم.

از کجا با رئیس جمهور آشنا شدید و عملکرد ایشان را در طول این سال‌ها چگونه ارزیابی می‌کنید؟

از حدود چهل و چند سال پیش که در دفتر امام (ره) بودم، حضور ایشان را در قوه قضائیه شاهد بودم. باید این نکته را عرض کنم که ایشان در بیست سالگی (که شاید برای جوان‌های امروز تصور سخت باشد) به عنوان دادستان شهر بزرگ کرج منصوب می‌شود. در طول این مدت چنان می‌درخشید و خدمت می‌کند که در سال‌های بعد از جانب حضرت امام (ره) این جوان چهار بار حکم مأموریت دریافت می‌کند. آن هم در مواردی که حضرت امام (ره) گلابه‌ها و نارضایتی از قوه قضائیه در آن شهرها دارد. حضرت امام (ره) به ایشان و آقای نیری (همکارشان) مأموریت می‌دهند که برای رفع مشکل قضائی این شهرها بروند که حاکی از اوج اعتماد حضرت امام و کارایی این سید عزیز در ارتباط با این مسئولیتش است. این یکی از ویژگی‌های ایشان است که شخصیت برجسته‌ای از ایشان می‌سازد.

نکته دیگری که می‌خواهم عرض کنم این است که تا آنجایی که من در این چند دهه ایشان را شناختم، هیچ وقتی ایشان دنبال مسئولیت و عنوان نبود. در همه موارد این مسئولیت و عنوان بود که بر اساس شایستگی بر دوش ایشان می‌نشست.

یعنی هیچ وقت مایل نبود، ولی مأمور می‌شد؟

یکی از مصادیقی که بنده در جریان هستم، در انتخابات ریاست‌جمهوری دوازدهم که ایشان نامزد شد و ۱۶ میلیون رأی آورد، در فرآیند این انتخابات ایشان اصلاً داوطلب نبود. نام ایشان را جریان‌های مختلف نوشتند، دنبال کردند و با وجود استکفاف ایشان با پیگیری‌ها و درخواست‌های مکرر سرانجام به ایشان تکلیف شد که در نامزدی انتخابات بمانند و آن اتفاق افتاد که طبعاً زمینه‌ای شد برای انتخابات بعدی و ریاست‌جمهوری ایشان.

به هر حال در عموم موارد تا آنجایی که من شاهد بودم، دنبال گرفتن ریاست و پست نبود. همه جا آماده خدمت به نظام و مردم در هر عرصه‌ای بود.

نکته‌ای که در زندگی ایشان وجود دارد (پسرکاری) است، در این مورد خاطره‌ای ندارید؟

یک نمونه ابتکار عملی بود که ایشان به کار گرفت و همایش بین‌المللی اعتبار مقدسه را ایشان بنیان نهاد و بین مجموعه اعتبار سوریه، عراق و ایران، ارتباطات ارزشمندی برقرار شد و تبادل نظر و تجربه بین اعتبار انجام گرفت. اگر چه بعد از ایشان ادامه پیدا نکرد، ولی آثار و برکات و پیوندی که ایشان بین اعتبار به وجود آورد، همچنان باقی است. این

یکی از دستاوردهای ایشان در طول مدیریتشان در تولیت آستان قدس رضوی بود.

آنچه مردم از شهید رئیسی دیدند و خطراتی که شما دارید گواه این است که ایشان فردی پر مشغله بوده است، حال سوال اینجاست که آیا در کنار این پرکاری فرصتی هم برای خودسازی و عبادت داشتند؟

در مدت ۱۰ ساله که خدمتگزار مسجد جمکران بودم، ایشان مرادوات پیوسته و برجسته‌ای را با مسجد جمکران داشتند. همان شیوه ارتباطی که رهبر معظم انقلاب دارند، منتها آمدن ایشان به مسجد جمکران کاملاً پنهان و زمانی است که مردم حضور ندارند؛ ولی آقای رئیسی با حضور و وجود مردم، مکرر و پیوسته در مسجد جمکران حضور پیدا می‌کردند. البته مادر بعضی مناسبت‌ها مانند نیمه شعبان، نهم ربیع‌الاول (سالگرد امامت امام زمان) که مراسم داشتیم، مکرراً از ایشان برای سخنرانی و حضور در مسجد مقدس جمکران دعوت می‌کردیم، ولی ایشان استکفاف می‌کردند. در واقع، ایشان به صورت غیر رسمی و مکرر و در موقعیت‌های مختلف در مسجد حاضر می‌شدند و اعمال خاص (خواندن نماز امام زمان) را انجام می‌دادند. طبعاً وقتی مردم ایشان را می‌دیدند

که مثل یک فرد عادی ایستاده‌اند به نماز، بعد از نماز ازدحام می‌شد و گاهی ساعت‌ها ایشان سر پا می‌ایستاد و با متانت و حوصله حرف مردم را می‌شنید.

این پرکاری در حدی بود که مصداق این آیه قرآن است: «فَلَعَلَّكَ بَاطِحٌ نَفْسِكَ عَلَيَّ آتَاهِمُ» (کشف، ۶) که خداوند متعال خطاب به پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «تو داری خودت را می‌کشی برای سعادت مردم». «مَا أَتَرْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى» (طه، ۲) اینقدر مشقت به خودت هموار می‌کنی برای سعادت مردم؛ یعنی اینقدر این فرزند رسول‌الله این سید بزرگوار حجم کار و تلاشش در حد خودکشی برای انجام کارها و وظایفش بود.

نمونه‌ای را بنده عرض کنم، یک شب در اواخر شب ایشان به مسجد جمکران آمدند. اعمال را به صورت کامل انجام داد. مردم متوجه حضور ایشان شدند، دور ایشان را گرفتند و ساعت‌ها طول کشید. حدود یک بعد از نیمه شب خیلی دوستانه و با حوصله و مثل یک خادم حرف‌های مردم را شنیدند. همین آقا فردا صبح ساعت ۷ در فرودگاه ایلام از هواپیما پیاده شد. ما اگر برای یک کاری تا دیروقت بیدار باشیم، فردا صبح می‌خوابیم. این محبت و استقبال خودجوشی که ما از مردم چه در سفرهای استانی و چه الان در این ساعاتی که ما در شهرها شاهد هستیم، می‌بینیم، نتیجه همان اخلاص و از خودگذشتگی مجاهدانه ایشان برای مردم بود.

این نکته را هم باید عرض کنم که گاهی انسان‌ها ممکن است وقتی جمعیتی بیاید و دور ایشان جمع شوند، امر برای‌شان مشتبه شود و گمان کنند اینها همه به خاطر اوست، فرد راه را یا خودش را گم می‌کند، اما سید هیچ وقت خودش را گم نکرد. همه این حضور و محبت مردم را محبت نسبت به اساس اسلام، انقلاب و ولایت تلقی کرد و به حساب خودش نگذاشت.

به قول یکی از خانواده‌های شهدا که امروز به من می‌گفت باید بگویید: «مظلومانه زیست و مظلوم شهید شد و خوار چشم دشمنان شد.» رئیسی شهید بهشتی عزیز را تداعی کرد.

بازگشت امید

بررسی دستاوردهای اقدامات اقتصادی شهید جمهوری

رئیسی حتی در زمان ریاست‌شان بر قوه قضائیه نیز به جد پیگیر آن بودند و حالا با مسئولیت قوه مجریه به صورت جدی‌تری احیای کارخانه‌های تعطیل شده را دنبال می‌کردند؛ به گونه‌ای که کاهش نرخ بیکاری در این سال‌ها به شدت محسوس بود و عملاً یکی از چالش‌های اصلی اقتصاد ایران با عنوان بیکاری بر اساس آمارهای رسمی تا حدود قابل توجهی مرتفع شده بود. بر اساس آمارهای منتشر شده، متوسط نرخ بیکاری در دولت سیزدهم ۸/۸ درصد بوده است. این در حالی است که همواره یکی از دلایل کاهش نرخ بیکاری در اقتصاد ایران کاهش نرخ مشارکت اقتصادی بیان می‌شد، اما در دولت سیزدهم بر خلاف گذشته که این نرخ مدام در حال کاهش بود و از ۴۴/۵ درصد سال ۱۳۹۷ به ۴۱ درصد در سال ۱۳۹۹ رسیده بود، با روی کار آمدن دولت سیزدهم بدون کاهش نرخ مشارکت اقتصادی، میزان بیکاری کاهش یافت که نشان‌دهنده ایجاد اشتغال جدید و توجه دولت به این مسئله بود.

۴- **بهبود شاخص‌ها و متغیرهای پولی:** رشد نقدینگی در پایین‌ترین مقدار ۵۷ ماه اخیر قرار گرفت. آمارها نشان می‌دهد، نرخ رشد نقدینگی در پایان اسفندماه ۱۴۰۲ در حالی که حدود ۲۴ درصد رسیده که این مقدار پایین‌ترین نرخ رشد نقدینگی از خرداد ماه ۱۳۹۸ تاکنون بوده است. در واقع، کاهش مستمر و قابل ملاحظه رشد نقدینگی طی دو سال اخیر و رسیدن آن به ارقام هدف‌گذاری شده در سال گذشته، حاکی از تحقق برنامه پولی تنظیم شده در اجرای سیاست کنترل مقداری رشد ترازنامه بانک‌ها و در نهایت کنترل رشد نقدینگی در دوره ریاست‌جمهوری شهید خواهد شد. »

واکسن که به واسطه تحریم‌ها و FATF ناممکن خوانده می‌شد، طی مدت کمی پس از روی کار آمدن دولت سیزدهم تأمین و حل شد و عملاً کرونا در ایران خیلی زودتر و سریع‌تر از کشورهای مدعی مهار شد. بدون ترک میز مذاکره و خروج از برجام تکلیف اقتصاد کشور مشخص شد و برنامه بدون در نظر گرفتن رفتار طرف غربی و در حین تداوم مذاکرات و برنامه‌ها ادامه یافت.

۲- **افزایش امید و بهبود شاخص‌های تولید:** ایجاد ثبات اقتصادی، افزایش تمرکز و توجه به موضوع تولید از دیگر اتفاقات این سال‌ها بود. یکی از مصادیق آن موضوع ارز است. رشد بیش از ۷۰۰ درصدی نرخ ارز در دولت گذشته و پیشی گرفتن تورم تولید از نرخ عمومی تورم باعث شده بود بسیاری از تولیدکنندگان به واسطه بی‌ثباتی ارزی عملاً تولید را رها کنند. این وضعیت به قدری بحرانی بود که تورم نقطه‌ای تولیدکننده در اردیبهشت ماه ۱۴۰۰ به بیش از ۱۰۰ درصد رسید. موضوعی که به نوعی هشدار تعطیلی تولید در آینده‌ای نه چندان دور تلقی می‌شد. ورود دولت سیزدهم و با تأکید ویژه رئیس‌جمهور شهید و اجرای سیاست‌های تثبیت اقتصادی نرخ ارز در حدود ۱۸ ماه گذشته حتی در بازار غیر رسمی در بازه مشخصی نوسان داشته و سفته‌بازان و دلالان از سودآوری در بازار ایران عملاً ناامید شده‌اند. از طرفی تورم تولید که سه رقمی شده بود، در اسفندماه ۱۴۰۲ به کمتر از ۲۵ درصد رسید.

۳- **احیای کارخانه‌ها و رکورد در کاهش نرخ بیکاری:** یکی از اتفاقات مهم در طول سه سال گذشته احیای کارخانه‌های تعطیل شده و بازگشت آنها به چرخه تولید بود. مسئله‌ای که آیت‌الله

میثم مهر پور
کارشناس اقتصادی

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور دولت سیزدهم در آخرین روز اردیبهشت‌ماه در پی حادثه بالگرد به همراه وزیر امور خارجه، امام جمعه تبریز، استاندار تبریز و سایر همراهان به شهادت رسیدند. شهادتی که داغ شهید رجایی و از دست دادن یک رئیس‌جمهور مردمی و پرکار را پس از سال‌ها حدود سه سال در کسوت رئیس قوه مجریه ایران خدمت کرد. در این میان و در همین حضور سه ساله برکات اقتصادی زیادی از حضور دولت وی در این سال‌ها حاصل شد. نکاتی که در ذیل به اختصار به برخی از آنها اشاره می‌شود.

۱- **پایان دوران اقتصاد شرطی:** تمرکزی که دولت قبل بر شرایط بیرون از جامعه ایران و به اصطلاح خسار از اراده طرف ایرانی داشت، سبب شده بود اقتصاد در وضعیت ناپایدار و شرطی قرار بگیرد. پس از ورود دولت سیزدهم و نگاه ویژه شهید رئیسی به ظرفیت‌ها و توانمندی‌های داخلی با وجود اینکه هیچ اتفاق خاصی در صحنه خارجی رخ نداد، بسیاری از پارامترها با تغییرات قابل ملاحظه‌ای مواجه شد. وضعیت فروش نفت که دولت‌مدان قبلی به عدم امکان فروش آن بدون برجام تأکید می‌کردند، با رشد قابل ملاحظه‌ای مواجه شد. موضوع خرید

شهید جمهور

ویژه شهدای خدمت

شماره ۱۱۴۲ | دوشنبه ۷ خرداد ۱۴۰۳

صداقت

نزدیک قله ایم ناامیدی ممنوع

سیدمحمدعلی فروتن

کارشناس سیاسی

از دست دادن رئیس‌جمهور محبوب و مغتنم کشور آیت‌الله رئیسی، داغی است که مانند داغ حجاج قاسم عزیز هیچ‌گاه فراموش نخواهد شد و خدمات این شهید عزیز در چشم و یاد این ملت خواهد ماند، اما آنچه در این یادداشت قابل بیان است، توجه به نکاتی است که می‌تواند به تحلیل و ارزیابی و چگونگی مسیر آینده کشور کمک کند:

۱- دلیل بی‌تابی و بی‌قراری مردم برای رئیس‌جمهور شهیدشان چیست. به راستی چرا اکثریت مطلق مردم ایران این میزان در سوگ رئیس‌جمهور بی‌تابی و بی‌قراری کردند؟ پاسخ مشخص است، مردم ایران تفاوت مسئولی که به صورت شبانه‌روزی در حال خدمت به آنهاست و زندگی خود را وقف مردم کرده با مسئولی را که حیواناتها ادا انجام کار را در می‌آورد، اما عملاً بی‌رقم و بی‌انگیزه و بی‌حوصله است، درک می‌کنند.

۲- خود نوع و کیفیت شهادت رئیس‌جمهور مدال افتخاری برای نظام جمهوری اسلامی است؛ چرا که عالی‌ترین مسئول اجرایی کشور در حین خدمت به مردم و در تلاش برای حل مشکلات کشور در نقطه صفر مرزی این چنین فدای ایران و ایرانیان می‌شود.

۳- با اینکه از دست دادن آیت‌الله رئیسی بسیار سخت و سنگین بود، اما یک نکته را نباید فراموش کرد و آن، موضوع اصل بودن انقلاب اسلامی است. حضرت امام (ره)، شهدای انقلاب اسلامی، شهدای هشت سال جنگ و شهدای مدافع حرم و امنیت، شهیدان رجایی و باهنر و بهشتی، حاج قاسم و حالا هم شهید رئیسی، همه و همه یک هدف داشتند و آن هم رشد و پیشرفت و پایداری و ماندگاری نظام جمهوری اسلامی است. این بزرگان خود را وقف این انقلاب اسلامی است. بنابراین شهادت آیت‌الله رئیسی را نیز باید در این مسیر ارزیابی کرد.

۴- شهادت آقای رئیسی با این حضور مردم در مراسم‌های تشییع و یادبود، منجر به وحدت، یکپارچگی و حتی ایجاد امنیت ملی و سرمایه اجتماعی برای کشور شد و طبیعی است باید از فرصت پیش آمده به بهترین شکل استفاده کرد و در جهت رشد و پیشرفت کشور از آن کمک گرفت.

۵- توجه به قانون اساسی فوق‌العاده بی‌ظن و موقر کشور است که برای همه بحران‌های احتمالی، چاره لازم را اندیشیده و در این چالش، نیز سربلند بیرون آمد و امورات کشور به خوبی پیگیری شد که این موضوع خود نشانی از کارآمدی نظام جمهوری اسلامی است. عهده‌انتخاباتی که قرار است ۸ تیر برگزار شود. این موضوع اهمیت دارد که فردی باید جایگزین شهید رئیسی شود که نزدیک‌ترین به وی باشد. هم از جهت رویکردی و فکری و هم از جهت برنامه‌ای و کارکردی.

نکته پایانی اینکه به گفته رهبر معظم انقلاب، جمهوری اسلامی نزدیک به قله است. بنابراین، در این مسیر هیچ‌کس حق ناامیدی و از دست دادن روحیه را ندارد و نباید نگران آینده بود، چرا که مسیر روشن است و ان‌شاءالله کشور از این روزهای سخت از دست دادن شهید رئیسی عبور خواهد کرد و بار دیگر بر مدار رشد و پیشرفت و بالندگی قرار خواهد گرفت.

میراث ماندگار

محسن محمدی الموتی

استاد دانشگاه

مدت هاست مسئله نظریه نظام انقلابی که دغدغه رهبری معظم در بیانیه گام دوم بوده، ذهن نخبگان انقلابی جامعه را به خود معطوف داشته است. جوهره اصلی این نظریه، پیوند سیرت و صورت انقلاب اسلامی یا ساخت حقیقی و حقوقی انقلاب اسلامی است.

در الگوی برآمده از نظریه نظام انقلابی، رابطه انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی به مثابه رابطه روح و جسم دانسته شده است؛ به گونه‌ای که تا وقتی انقلاب اسلامی و آرمان‌های امام راحل، مانند روح در کالبد نظام جاری باشد، جمهوری اسلامی حیات و ماندگاری دارد و در مقابل هویت‌زدایی و تهی شدن نظام از روح انقلابی، زوال و نابودی آن را رقم خواهد زد.

امام خامنه‌ای معتقدند، اگر ماهیت حقیقی جمهوری اسلامی را حذف کنند، ماهیت حقوقی-بسه تنهایی- مانند دندان پوکی است که ظاهر آن سالم است، اما با اولین ضربه شئیء سخت در هم می‌شکند. معظم له در بیانیه گام دوم تذکر دادند موفقیت‌ها و دستاوردهای چهل سال گذشته در سایه انقلابی گری و عمل به ارزش‌ها و اصول انقلاب حاصل شده و هر جا که دل‌زدگی و چالشی در این مدت در کشور ایجاد شده است، به دلیل روی گردانی از ارزش‌ها و اصول انقلابی و جریان انقلابی کشور بوده است.

ایشان در یکی دیگر از توصیه‌های مهم خود فرمودند: «نگذارید از انقلاب هویت‌زدایی کنند و حقیقت انقلاب را واژگون کنند و اینکه هر جا مسئولان انقلابی باشند و انقلابی عمل کنند، ما موفق خواهیم بود و هر کجا خلاف آن بوده است، به عقب گرد یا سکون رسیده‌ایم.» (۱۳۹۵/۳/۱۴)

واقعیت این است که آنچه در سال‌های بعد از دفاع مقدس و قبل از مسئولیت شهید آیت‌الله رئیسی در قوای مجریه با آن مواجه بودیم، در موارد متعددی رویگردانی برخی مسئولان در دولت‌های گذشته از جریان اصیل انقلاب اسلامی و روحیه انقلابی و جهادی در انجام فعالیت‌ها و اقدامات بود.

سخن بر سر نفی و نادیده گرفتن زحمات و اقدامات رؤسای جمهور گذشته نیست که اگر بگوئیم دولت‌های گذشته اقدامات مثبتی نداشته‌اند، بدون تردید بی انصافی است. لکن سخن بر سر نگرش‌ها و جهان‌بینی‌ها و دستگاه فکری و محاسباتی کارگزاران نظام جمهوری اسلامی است که بر اساس آن ضرورت‌ها تعیین، اولویت‌دهی و کیفیت برنامه‌ها اجراء می‌شود.

اگر در این زمینه نگاه رهبری معظم انقلاب و رضایت مردم محروم را شاخص اندازه‌گیری بدانیم، وضعیت متفاوت است و باید اذعان کرد، در دولت‌های پس از دفاع مقدس رابطه سیرت و صورت انقلاب اسلامی آسیب دیده بود. اما رئیس جمهور شهید آیت‌الله ابراهیم رئیسی را باید نماد مدیر تراز انقلاب اسلامی دانست که بی‌توجه به سختی‌ها، توهین‌ها، موانع، فشارها و تهدیدات، تنها به پیش‌برد آرمان انقلاب اسلامی و خدمت به مردم اندیشید و تلاش کرد سیرت و صورت انقلاب اسلامی را به هم پیوند زند. حال سؤال اساسی این است که این میراث ماندگار رئیس جمهور شهید چه شاخصه‌هایی داشت و حاوی چه درس‌هایی برای امروز ماست؟

دوران مردم‌سالاری دینی

شهادت رئیس جمهور خادم و تأملی در مسئله عمل

است و زنده بودن حکمت عملی هم به زنده بودن حکمت نظری وابسته است.

بدون رونق حیات فکری، جامعه‌ای که ذوق و شوقش در مادیات باشد و اقتصاد، عمل یا نمی‌گیرد؛ یعنی به عمل مطلوب اخلاق و دین راه نمی‌برد، بلکه آینده‌ای را می‌تراشد که هیچ نسبتی با اخلاق و دین ندارد؛ مادیات عمل را از ساحت حکمی تنزل داده و لنگر گاه عمل را از عقل به میل تغییر می‌دهند و از این‌رو همواره لذت را پروراندند و لذایذ را بازتعریف می‌کنند تا سرمایه در گردش و چرخ صنعت به راه بیفتد.

عمل مسئله‌ای از جنس اخلاق و سیاست است و زنده بودن اخلاق و سیاست هم با زنده بودن حیات فکر و اندیشه مقذور است و حیات فکر در گرو زبان استدلالی و اخلاقی است. ممکن است زنده بودن حیات فکری تحت سیطره زبان به لفاظی‌های روشنفکر مآبانه ختم شود و این وضعیت آسیبی برای تفکر است، اما اگر همواره بر زبان استدلالی، انتقادی و اخلاقی تأکید و مراقبت کنیم، این آسیب رفع یا کم می‌شود. در هر حال، راهی جز این نیست و اگر رونق اندیشه و تفکر در حاشیه خود به لفاظی‌های روشنفکر مآبانه راه ببرد، باز این وضعیت از زنده شدن طمع خرید سکه، دلار و مسکن ارزشمندتر است. حیات تفکر و اندیشه، با حیات زبان استدلالی و اخلاقی زنده است و وقتی چنین وضعیتی رونق یابد، اندیشیدن به خویشستن و تفکر در خود حاصل شده است و آن تعهد، مسئولیت و انگیزه درونی به دنبال آورده و عمل مدبرانه از این راه حاصل می‌شود. این بازگشت به نظریه‌های نیست، بلکه طرد نظریه‌های بریده از اخلاق و سیاست، و تأکید بر ضرورت تعریف عمل به‌مثابه حکمت عملی است.

باشد. مسئله اصلی ایران از دیرباز مسئله عمل بوده و هست و اگر در دوران قبل از انقلاب اسلامی، امر و قهر سلطان، افراد را به عمل و می‌داشت، در دوران مردم‌سالاری دینی، نمی‌توان با امر و قهر به عمل روی آورد. بنابراین، مسئله و مشکل اصلی همان مسئله عمل و بلکه چگونگی درک و فهم آن است. به زبان ساده، عمل برای ما ناشناخته است. آیا عمل مساوی با زحمت و دوندگی است؟ آیا عمل مساوی با کار و اقدام است؟ یا آیا عمل نوعی تعهد و مسئولیت‌شناسی است؟ یعنی وضعیتی است که به صورت خودجوش در فردی شکل می‌گیرد و او بدون نظارت رئیس و مبتنی بر تعهد و انگیزه‌ای که دارد وظایفش را به درستی انجام می‌دهد.

اگر بیان اخیر اشاره‌ای به عمل داشته باشد، چرا این خودجوشی در جامعه کم‌رنگ شده است؟ حتماً باید نظارت و حکمرانی مستقیم و آمرانه‌ای باشد تا کاری انجام شود؟ به طور قطع، انگیزه نیروی اصلی انجام هر کاری است و در همین فرهنگ و کشور، انگیزه‌های الهی و ولایی توانسته است راه صد ساله را طی دو دهه طی کند. این در حوزه صنایع نظامی اتفاق افتاده است، اما بدنه دولت و جامعه فاقد این انگیزه‌ها هستند و انگیزه‌های بسیاری از مردم مادی است؛ اما پارادوکس اصلی اینجاست که تقویت انگیزه‌های مادی هم در جامعه ایران نمی‌تواند تعهد و مسئولیت به عمل را ایجاد کند. با جامعه‌ای خاص مواجه هستیم.

پس چه باید کرد؟ به نظر می‌رسد باید پیش از این به ماهیت عمل بیندیشیم. عمل ابتدائاً مساوی با زحمت و کار نیست. عمل مسئله‌ای در ساحت اندیشه و تفکر و مسئله‌ای از جنس حکمت عملی

دولت میان مردم و از نزدیک دیدن مشکلات و تلاش برای حل آنها، به صواب نزدیک‌تر بوده و این راهی است که آموزه‌های حکمرانی امام علی (ع) در نهج‌البلاغه پیش روی ما می‌گذارد. با این حال، مداومت بر این امر و توسعه این حضور به اقصی نقاط کشور و حتی به پروژه‌های کوچک، معانی مهمی از فرهنگ و اندیشه ایرانی را می‌گشاید که تأمل در آنها از منظر ترسیم حکمرانی مطلوب در جامعه اهمیت زیادی دارد.

مسئله اصلی این است که تضارب گفته شده، یعنی تضارب میان مرکز نشینی و نظریه‌وری با حضور میدانی و تفکر عملیاتی، شکاف میان نظر و عمل را در فرهنگ ایرانی نشان می‌دهد. بدیهی است که هر صاحب‌نظر سیاسی، اندیشه‌ورزی را برای عمل و کنش‌های دنیایی می‌کند و هر سیاست‌مداری که بر حضور میان مردم تأکید دارد، این بررسی و تفحص عملیاتی را برای رسیدن به نظر و اندیشه کارآمد می‌خواهد. بنابراین، هر دو طرف بر جمع میان نظر و عمل تأکید دارند، اما این اعتقاد با واقعیت فرهنگ و اندیشه ایرانی فاصله دارد.

یعنی واقعیت فرهنگ موجود بیان‌کننده این است که در مجموع رئیس جمهوری که همواره در وسط میدان باشد، ترجیح داده می‌شود. اگر از ریشه‌های این اعتقاد در خلیفان دورهمی و ماهیت مناسکی جامعه ایرانی بگذریم، در هر حال این واقعیت را نمی‌توان به حال خود رها کرد، چه اینکه هم‌اکنون مظلومی به پای این اعتقاد قربانی شده است و بنابراین تربیت جامعه و ارتقای سطح اندیشه را باید جزء معروفات دانست.

به نظر می‌رسد، گرایش جامعه به حضور میدانی مسئولان ریشه در موضوع عمل داشته

حمزه عالمی

دکتری اندیشه سیاسی

شهادت مظلومانه آیت‌الله رئیسی و همراهانش در جریان سفر استانی، اتفاقی بسیار غم‌انگیز و دردناک و البته موضوعی سرشار از معانی مهم است. آیت‌الله رئیسی، رئیس جمهوری که همواره دغدغه مردم را داشت و زبان‌های گزنده او را از خدمت شبانه‌روزی به مردم باز نمی‌داشت، در آسمان غرب کشور به ملکوت اعلی پیوست و عیب‌جویان سرخ زبان را درگیر با محاسبات قدرت و ثروت جا گذاشت.

تضاری که میان شیوه سیاست‌ورزی آیت‌الله شهید و مخالفانش شکل گرفت، پرده از تضارب دو ساحت از زندگی بشر برمی‌گردد و آن ساحت نظر و عمل و به‌ویژه جمع میان این دو است. آنان که حضور میدانی رئیس جمهور در اقصی نقاط کشور را بر نمی‌تابیدند و رئیس جمهور را فردی مرکز نشین تعریف می‌کردند که به زعم آنها باید با تأمل و محاسبه و با حفظ حریم خود امور را پیش ببرد، زبان به عیب‌جویی از آیت‌الله شهید می‌گشودند و راه او را ناموفق می‌دانستند. در مقابل نیروهای انقلابی، حضور میدانی رئیس جمهور در گوشه و کنار کشور را به معنای درک بهتر مشکلات و به تبع آن ارائه راه‌حل‌های واقعی و در نهایت افزایش سرمایه اجتماعی نظام و تقویت قدرت جمهوری اسلامی دانسته و راه اصلی حل مشکلات و پیشرفت کشور را این راه تعریف می‌کردند.

قبل از آوازی ماهیت فکری این دو گرایش، باید ابتدا گفت حضور یک حکمران و رئیس یک

روحانی وارسته و راستین

داشت و مقام و جایگاه باید ذیل آن تعریف می‌شد، برخلاف عده‌ای که برای شان قدرت اصلت دارد و زندگی و منش خود را با آن تنظیم می‌کنند! او با اینکه تحصیلات عالیه دانشگاهی هم داشت، اما بارها و بارها در سخنانش، خود را طلبه می‌نامید و به این عنوان تکیه و تأکید داشت. نگارنده این سطور که شهید جمهور را در موقعیت‌های گوناگون دیده است، شهادت می‌دهد مردمی بودن و تواضع و سادگی خمیره ایشان شده بود و به هیچ وجه اهل نمایش و رزمایش تبلیغی نبود و طبیعت رفتار ایشان همین بود که مشاهده می‌شد. سید ابراهیم رئیسی در درجه اول یک روحانی و عالم وارسته و زاهد بود که با این سرمایه نهاده شده در وجودش، با تعبد و تکلیف محوری، به عرصه سیاست و جماعت پا گذاشته بود که ثمره آن چنانچه در طول تاریخ بارها در سیره و تاریخ علمای راستین دیده و شنیده‌ایم. محبوبیت و عزت بین مردم است. رئیسی سیمای و مصداق منشور روحانیت حضرت امام (ره) بود، روحانی فعال و مجاهد و عاقل و اهل سیاست، اما پایبند به سنت‌های حوزه و روحانیت و به دور از اشرافیت و تبختر و در یک کلام روحانی وارسته و راستین که می‌تواند الگوی مناسبی برای طلاب جوان امروز باشد.

همین دوران ریاست جمهوری که خود را کامل وقف مردم کرد و با این حال از این جدایی غصه بر دل داشت.

او هنگام تدریس هم روش آخوندی خود را حفظ می‌کرد و با خدم و حشمت و محافظ وارد حوزه نمی‌شد و تیم حفاظتی ایشان بیرون از حوزه می‌ماندند و ایشان برای خود تمایزی با سایر استادان قائل نبود و به مدرس و اخیانا اتاق استادان می‌رفت و همین امر سبب می‌شد ارتباط مستقیم با طلاب داشته باشد. همه اینها در اوقاتی اتفاق می‌افتاد که دوربینی همراه ایشان نبود و ایشان هیچ برنامه تبلیغاتی هم نداشت. کلام از ۱۵ سال گذشته است.

به نظر جایگاه ایشان در قوه قضائیه و سابقه ایشان و وجود دشمنان بی‌رحم، می‌توانست بقیه را مجاب کند که حفاظت از ایشان تنگ‌تر و جدی‌تر باشد، اما ایشان به روش و منش امام و شهید بهشتی پایبند بود و این سادگی را می‌پسندید، که البته شجاعت هم می‌خواست. خارج از حوزه هم ایشان در مسجد و هیئت همین سلوک را داشت، چرا که این گونه زیست کردن ملکه و شاکله ایشان شده بود؛ از این رو با وجود مناصبی که داشت، از منبر رفتن و روضه خواندن ابا نداشت و آن را افتخاری برای خود می‌دانست. در نگاه رئیسی طلبگی اصالت

همواره همین بوده است که توجه خاص به این نکته دارند که زنی طلبگی را فراموش نکنند.

در روزهای اخیر، از رئیس جمهور شهید آیت‌الله رئیسی (ره) سخن بسیار گفته شده است و در توصیف سجایای اخلاقی ایشان از هر فکر و جریانی به اخلاق‌مداری و تواضع و مردمی بودن ایشان اذعان داشته‌اند.

به نظر باید ریشه این حسنات ایشان را در منش آخوندی و زنی طلبگی ایشان دانست که در طول سال‌های خدمتگزاری‌اش هیچ‌گاه آن را از یاد نبرد.

ایشان فرزند یک روحانی وارسته بود و دوران کودکی‌اش با یتیمی و فقیری سپری شد و سپس به حوزه رفت. در لسان علما، استاد داشتن و زیر نظر یک بزرگ رشد کردن شرط اساسی برای طلبه حقیقی شدن است. این مهم در زندگی شهید رئیسی، به خوبی مشهود است که از ابتدا پای درس بزرگان نشست و به جای خودسری و خودروی خودش را به استادان بزرگ می‌سپرد. این روحیه، ولایت‌مداری و تواضع را در فرد نهادینه می‌کند.

او همواره در سال‌های خدمت بر تدریس و ارتباط با حوزه و طلاب اصرار داشت و خود را نیازمند فضای طلبگی می‌دانست. هیچ منصبی نتوانست او را از درس و بحث جدا کند مگر

مهدی عامری

کارشناس علوم اسلامی

ترجیح بنسند کلام حضرت امام خمینی (ره) به روحانیت و حوزه، سادگی و زنی طلبگی بود. پس از انقلاب اسلامی امام (ره) بارها بر این مهم تأکید داشتند و التزام به آن را از روزهای پیش از انقلاب مهم‌ترین ویژگی روحانیت را زندگی، مانند مردم و در بین مردم می‌دانستند. به تعبیر امام (ره)، اگر مردم حسن کنند روحانیت زندگی طاغوتی دارد، روز شکست و طرد آن است. (صحیفه امام (ره)، ج ۱۷، ص ۴۵۲-۴۵۳) امام در منشور روحانیت، از روحانیت اصیل و راستین و متعهد سخن می‌گوید که همواره پیشگام حرکات مردمی علیه ظلم بوده است و از سوی تکیه‌گاه محرومان و مستضعفان است!

شهید مظلوم بهشتی (ره) هنگامی که دید برای او مسیر ویژه‌ای در خیابان باز کرده‌اند، به استاندار وقت نهییب زد که رابطه مردمی روحانیت را نگیرد. ما باید خالصانه و متواضعانه و بی‌منت و بی‌توقع برای مردم کار کنیم؛ چرا که فطرت مردم از طاغوت بیزار است، چه تاج به سر باشد چه عمامه به سر! منش رهبری معظم انقلاب نیز

انسیه ربیعی

خبرنگار

۳۳ ماه از عمر دولت سیزدهم گذشت و با شهادت سیدابراهیم رئیسی، ۵۰ روز دیگر این دولت طبق قانون اساسی به حیات خود خاتمه می‌دهد و زودتر از موعد انتخابات دولت چهاردهم رقم خواهد خورد. در این میان، ضروری است به کارنامه درخشان این دولت در عرصه‌های گوناگون، به ویژه دور زدن تحریم‌ها، توسعه روابط دیپلماسی و دستاورد مهم صنعت نفت اشاره کرد؛ دستاوردی که با وجود تحریم‌ها و فشارهای خارجی محقق و موجب افزایش و رکوردشکنی در بخش صادرات شد. همچنین امضای قرارداد سه‌جانبه سوآپ گاز بین ترکمنستان، ایران و آذربایجان، فروش نفت در حیاط خلوت آمریکا و صادرات حجم قابل توجهی از میعانات گازی و نفت خام سنگین ایران به ونزویلا، توسعه همکاری با کشورهای آمریکای لاتین با امضای قراردادهای و تفاهم‌نامه‌های متعدد، صادرات خدمات فنی و مهندسی به عمان، تقویت روابط دوستانه ایران و روسیه در حوزه صنعت نفت با امضای تفاهم‌نامه ۴۰ میلیارد دلاری شرکت ملی نفت ایران و گازپروم، افزایش حدود ۲۰ درصدی صادرات گاز به کشورهای همسایه از جمله موارد مورد توجه موضوع دیپلماسی انرژی است.

♦ همکاری سازنده جای رقابت بازدارنده
«همکاری سازنده» به جای «رقابت بازدارنده» جزء نخستین شعارهای وزارت نفت دولت سیزدهم بود؛ تعاملی که با کشورهای همسایه آغاز شد و به منتهی‌الیه شرق و غرب نیز رسید. دولت سیزدهم در چند جبهه در حوزه فعال‌سازی دیپلماسی در دولت سیزدهم پیش رفت. بر این اساس، در گام اول احیای مشتریان سنتی نفت ایران و تقویت مناسبات گازی با کشورهای همسایه به‌منظور توسعه تبادلات نفت و گاز آغاز

شد و پس از آن در حوزه جذب سرمایه برای توسعه بیشتر صنعت نفت و گاز و بعد صدور خدمات فنی و مهندسی و ایجاد ظرفیت پالایشی در مرزهای دور گام‌های مناسبی برداشته شد. روسیه، ونزویلا و عراق سه کشوری هستند که بیشترین مذاکرات با آنها انجام شده، شماری از ملاقات‌ها و مذاکرات این دولت به‌دلیل مسائل تحریمی رسانه‌ای نشده است؛ اما آمار و ارقام نهایی در این حوزه گویای فعالیت دولت مردمی در بخش توسعه دیپلماسی انرژی بوده است.

♦ رفع موانع دیپلماسی انرژی

اردیبهشت‌ماه سال گذشته نیز وزیر نفت به همراه رئیس‌جمهور کشورمان عازم کشور سوریه شد و در آنجا‌سند راهبردی و بلندمدت همکاری میان دو کشور را امضا کرد. نخستین نشست مشترک روسیه و ایران با حضور «الکساندر نواک»، معاون نخست‌وزیر روسیه و «جواد اوجی»، وزیر نفت ۲۶ اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۲ در تهران برگزار شد. در این نشست پیگیری محورهای همکاری دو کشور در زمینه انرژی و بررسی تفاهم‌های پیشین، حل و رفع موانع موجود برای اجرایی‌شدن تفاهم‌ها مورد تأکید دو طرف قرار گرفت.

۱۶ آذرماه ۱۴۰۲ با هدف شتاب‌بخشی به توسعه روابط انرژی با روسیه، اوجی به همراه آقای رئیسی راهی مسکو شد تا چهارمین سفر وزیر نفت به روسیه رقم بخورد. در این سفر یک روزه رایزنی درباره مسائل دو جانبه از جمله همکاری‌های اقتصادی و گفت‌وگو درباره مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی اصلی‌ترین دستور کار رئیس‌جمهوری بود.

♦ پایان همسویی با جریان‌های سلطه

در همین راستا «جعفر قنادباشی» درباره عملکرد سیاست خارجی در ۳۳ ماه فعالیت دولت سیزدهم گفت که اگر به کشورهای اسلامی و جهان سوم نگاه کنیم، دو دسته سیاست خارجی می‌بینیم که در حال پیگیری است. دسته‌ای از کشورها هستند که همسو با قدرت‌های جهانی و سلطه‌گر هستند

نگاهی به سیاست خارجی دولت سیزدهم

نقش اول دیپلماسی منطقه!

و دسته‌ای هم موافق این روند نیستند و سیاست خارجی‌شان مستقل از سیاست جهانی و بر اساس منافع راهبردی‌شان دنبال می‌شود. معتقدم سیاست خارجی دولت سیزدهم بیش از دولت‌های قبلی مستقل و مبتنی بر اصول اساسی کشور بود و آقای امیرعبداللهیان به خوبی این روند را دنبال کردند.

وی ادامه داد: «آقای امیرعبداللهیان اعتقادی به همسویی با جریان‌های سلطه بین‌المللی نداشت و در اصل نگاهش به منافع ملی و نیازهای داخلی، فرهنگ و خواسته‌های عمومی بود و با بسیاری از وزیران خارجی دیگر در دولت‌های قبلی متفاوت بود. این نگاه مستقل ایشان حتی در تشریفات و پوشیدن لباس و تنظیم ساختار وزارت خارجه مؤثر بود.»

♦ گسترش دایره دوستان

این کارشناس مسائل بین‌الملل گفت: «خیلی از کشورهای منطقه که به لحاظ سیاسی و اقتصادی در نوع خود مهم و مؤثر هستند به دلیل اتخاذ سیاست همسو با غرب معنای استقلال در تصمیم‌گیری را آن‌طور که ایران تجربه کرده است، نکردند.»

وی گفت: «یکی از مهم‌ترین اقدامات دستگاه دیپلماسی در ۳۳ ماه فعالیت این بود که در شرایط فعلی کشور، از حوزه دیپلماسی مسائل اقتصادی و تعاملات تجاری دنبال شد و به دنبال آن شاهد همکاری‌های منطقه‌ای ایران در حوزه‌های اقتصادی و تجاری با کشورهای منطقه و نیز جهان بودیم.»

این کارشناس مسائل بین‌الملل گفت: «اقدامات منطقه‌ای دستگاه دیپلماسی در این مدت و ارتقای روابط دیپلماتیک باعث شد بسیاری از سیاست‌های خصمانه، کاهش یابد و این یک موفقیت بزرگ بود.»

♦ جان کلام

دولت سیزدهم به توازن در سیاست خارجی معتقد بود و توسعه همکاری با همسایگان و کشورهای اسلامی، متوازن‌سازی سیاست خارجی مبتنی بر اصل «نه شرقی نه غربی» در عین توجه و تأکید

بر روابط با کشورهای شرق و غرب را در اولویت برنامه‌های خارجی‌اش قرار داد؛ در همین راستا، ۶۸ نفر از سران، مقامات ارشد کشورها و سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در مراسمی که عصر روز دوم خرداد ۱۴۰۳ به میزبانی سرپرست ریاست جمهوری در محل سالن اجلاس سران تهران برگزار شد، حضور یافتند و به مقام رئیس‌جمهور و هم‌راهن شهیدش ادای احترام کردند.

امیر قطر، رهبر ملی ترکمنستان، رؤسای‌جمهور تونس، سوریه و تاجیکستان، نخست‌وزیران عراق، پاکستان، ارمنستان، آذربایجان و سوریه، رؤسای مجالس لبنان، الجزایر، قزاقستان، مالی، اتیوپی، دومای روسیه و رؤسای مجلس قانون‌گذاری و مجلس عالی ازبکستان، معاونان رؤسای‌جمهور ترکیه و هند و معاونان نخست‌وزیران قرقیزستان، ارمنستان، چین، افغانستان و صربستان از جمله مقامات ارشدی هستند که با حضور در محل سالن اجلاس سران تهران و عرض تسلیت به سرپرست ریاست‌جمهوری، به مقام شهید دکتر سیدابراهیم رئیسی و یاران شهیدش ادای احترام کردند.

همچنین وزرای امور خارجه لبنان، مصر، تونس، عربستان سعودی، کویت، ازبکستان، تاجیکستان، بلاروس، ارمنستان، آذربایجان، سریلانکا، افغانستان، پاکستان، ونزویلا و ترکیه، وزیر مشاور در امور نخست‌وزیری اردن، وزیر مدیریت منطقه‌ای و زیرساخت ارمنستان، وزیر کشاورزی و امنیت غذایی مالزی، وزیر امور مجاهدان الجزایر، وزیر مشاور در امور توسعه روستایی سریلانکا، وزیر بازرگانی پاکستان، وزیر کشور پاکستان، وزیر اطلاع‌رسانی و تبلیغات پاکستان، وزیر فرهنگ و میراث ملی پاکستان، عضو کابینه صربستان، وزیر مشاور ریاست‌جمهوری نیکاراگوئه، وزیر شهرسازی دولت‌های محلی و خدمات عمومی مالدیو به عنوان فرستاده ویژه رئیس‌جمهور، وزیر اوقاف و امور دینی عمان به عنوان فرستاده ویژه سلطان، وزیر مشاور صربستان و وزیر مشاور امارات نیز از دیگر مقامات خارجی حاضر در این مراسم بودند که به مقام والای رئیس‌جمهور شهید کشورمان ادای احترام کردند.

رئیس‌جمهور سیزدهم، سید ابراهیم رئیسی، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

سید ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور سیزدهم، در دیدار با رهبران ارشد کشورهای عرب و اسلامی

۷

شهید جمهور

ویژه شهدای خدمت

شماره ۱۱۴۲ | دوشنبه ۷ خرداد ۱۴۰۳

صداقت

تحول دیپلماتیک

گروه سیاسی

صبح صادق

سیاست خارجی دولت سیزدهم مبتنی بر گفتمان انقلابی‌گرایی عملگرا یا چندجانبه‌گرایی عدالت‌محور در نظر گرفته شد که عناصر اصلی آن را خنثی‌سازی و لغو تحریم، متوازن‌سازی روابط خارجی اقتصادی و سیاسی با انکا به راهبرد نگاه به شرق و تعامل همسایگی بود. در عین حال، مهم‌ترین خط سیاست خارجی دولت سیزدهم بر راهبرد مقاومت در منطقه متمرکز شد.

انتخاب حسین امیرعبداللهیان به عنوان وزیر امور خارجه دولت سیزدهم با سال‌ها تجربه و فعالیت در حوزه منطقه و کشورهای حوزه خلیج‌فارس گویای این موضوع بود که ایران در سطح استراتژی، تاکتیک و راهوری سیاست تعیین شده جدی است.

در دولت سیدابراهیم رئیسی، ایران به عضویت کامل سازمان همکاری شانگهای درآمد. ایران در سال ۲۰۰۵ به عنوان عضو ناظر به سازمان همکاری شانگهای پیوست و یک سال بعد برای عضویت کامل در این سازمان درخواست داد. این درخواست بحث‌های زیادی را در برداشت و سال‌ها با تأخیر مواجه شد؛ اما سرانجام در بیست‌ویکمین اجلاس سه سران در سال ۲۰۲۱، با عضویت کامل ایران موافقت شد.

ایران همچنین در این مدت، به عضویت بریکس درآمد. عضویت ایران در بریکس (برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی) رسماً از اول ژانویه ۲۰۲۴ آغاز شد.

همچنین ایران موفق شد روابط دیپلماتیک خود را با تعدادی از همسایگان عرب و کشورهای آفریقایی، از جمله عربستان سعودی، کویت، مصر، لیبی، سودان، جیبوتی و مالدیو از سر بگیرد که در سطح منطقه و بین‌الملل خبرساز شد.

در ۱۹ اسفند سال ۱۴۰۱ در پی دیدار «شمخانی»، دبیر وقت شورای عالی امنیت ملی کشورمان و هم‌تای سعودی خود در چین و گفت‌وگوهای فشرده، روابط دیپلماتیک ایران و عربستان سعودی از سر گرفته شد. شش ماه پس از آن، «حسین امیرعبداللهیان» وزیر خارجه جمهوری اسلامی ایران در جده با «محمدبن سلمان» ولی عهد و نخست‌وزیر عربستان سعودی دیدار کرد. این دیدار بالاترین درجه از ارتقای روابط بعد از هفت سال قطع رابطه دو کشور بود.

با وجود اینکه دولت سیزدهم گام‌هایی را به سمت احیای برجام برداشت، اما اختلافات میان ایران و کشورهای عضو برجام و نیز با آمریکا بر سر جزئیات، فرصت بازگشت کامل به این توافق را تاکنون ایجاد نکرده است؛ اما مذاکرات و اقداماتی را به انجام رساند. یکی از این اقدامات که با همراهی کامل وزارت خارجه ایران انجام شد، تولید و فروش نفت خام ایران در بالاترین میزان خود بعد از سال ۱۳۹۷ بود. هم‌اکنون تولید نفت ایران ۳/۴ میلیون بشکه در روز است.

با توجه به حمایت‌های کامل و هم‌جانبه ایران از جبهه مقاومت در مناطق و کشورهای منطقه، بی‌سابقه‌ترین عملیات گسترده جبهه مقاومت فلسطین (حماس) علیه رژیم صهیونیستی انجام شد.

تحکیم روابط با چین و روسیه از دیگر اقدامات دولت سیدابراهیم رئیسی بود. دولت سیزدهم تعاملاتش با این دو کشور را در سطوح سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی نسبت به دولت‌های قبل از خود بسیار بیشتر گسترش داد. مبادلات تجاری بین مسکو و تهران به ۴ میلیارد دلار رسیده است. همچنین مبادلات تجاری ایران با چین به حدود ۳ میلیارد دلار رسیده است.

رامین نصیری

کارشناس سیاسی

زمانی که آیت‌الله رئیسی در مقام رئیس‌جمهور منتخب مردم سکاندار هدایت دولت مردمی معرفی شد، کمتر کسی تصور می‌کرد که ایشان بتواند در عرض مدت بسیار کوتاه سه ساله، دستاوردهای بسیار بزرگ و بنیادینی در عرصه سیاست خارجه و دیپلماسی منطقه‌ای و بین‌المللی کسب کند. در زمانه‌ای که عده‌ای وستوفیل (غریگرا) و برخی استوفیل‌ها (شرق‌گرایان) راهکار برون‌رفت از مشکلات و توسعه را در غش کردن به سمت یکی از دو بلوک غرب و شرق قلمداد می‌کردند، دستگاه دیپلماسی دولت شهید رئیسی اثبات کرد که می‌شود با همکاری کشورهای منطقه و تعامل عزت‌مندانه با هر دو سوی غرب و شرق، دستاوردهای بی‌بدلی در عرصه سیاست خارجی داشت. دکتر رئیسی که با گفتمان تعامل و همکاری با همه کشورهای دنیا کابینه دولت سیزدهم را گرد هم آورده بود، توانست با ثبت رکورد ۲۸ سفر خارجی در عرض ۳۴ ماه دوران ریاست‌جمهوری خود، جلوه‌گر دولت تراز انقلاب اسلامی باشد. همین یک آمار کلی میزان فعالیت مستمر شهید رئیسی در دوران ریاست خود را نشان می‌دهد.

سخت بود تا اذهان برخی از مدیران و مسئولان تغییر پیدا کند و متوجه شوند که همه دنیا فقط غرب و اروپا نیست؛ اتفاقاً همکاری و توسعه مناسبات سیاسی و اقتصادی با همین دولت‌های منطقه‌ای و همسایگان موجب به وجود آمدن برکات متنوع سیاسی و اقتصادی می‌شود. در

واکنش سیاست‌ویان و مقامات کشوری و لشکری

- محسن رضایی**، **عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام**؛

مهم‌ترین ویژگی شهید سید ابراهیم رئیسی اخلاق، تقوا، مردمی بودن و خدمت بدون منت بود. شهید رئیسی کشور را در شرایط بسیار سخت و در حالی که درآمد نفتی بسیار کم و تحریم‌ها به شدت زیاد بود و ایران حتی با همسایه‌ها و بعضی کشورهای دوست هم روابط قوی نداشت، تحویل گرفته شد و وقتی از او پرسیدند که چرا در این شرایط سخت کاندیدا شده است گفت: من آبرویی دارم و می‌خواهم آبرویم را برای کشور و نظام بگذارم. ایشان همچنین به اتفاق شهید امیر عبداللّه‌یان اقدامات بسیار مناسبی در خصوص موضوع فلسطین و مدیدن روح شازده‌ای به این آران داشتند و در جریان عملیات «عده صادق» که با فرماندهی رهبر معظم انقلاب انجام شد به عنوان عضو شورای عالی امنیت ملی نقش مثبت و حمایتی ایفا کردند. زمانی که ایشان کار را تحویل گرفتند به اتفاق شهید امیر عبداللّه‌یان با اقدامات بزرگ دیپلماسی و دیپلماسی اقتصادی از فاجعه جلوگیری کردند.

- علیرضا تنگسیری**، **فرمانده نیروی دریایی سپاه**؛

آیت‌الله رئیسی فردی ولائتمسدار، خستگی‌ناپذیر و مردمی بود. شهید گرانقدر آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی (رحمت‌الله علیه)، تمام عمر با برکت خود را با اخلاص و دیانت صرف خدمت به مردم و انقلاب نمود و همواره در همه عرصه‌های خدمتی چه در دستگاه قضا و چه در قوه مجریه، صادقانه و منصفانه با اراده‌ای بی‌نظیر، پیگیر حل مشکلات مردم و خدمت به اسلام و انقلاب بود. این انسان برجسته، متخلق به اخلاق اسلامی و خدمتگزارِی پارسی، در طول حیات طویه خویش تحت تأثیر اندیشه‌های ناب امامین انقلاب، کام در مسیر خدمت و پیروی محض از ولایت مطلقه فقیه نهاد و با تلاش و مجاهدت‌های فراوان و خستگی‌ناپذیر، خدمات ارزنده و ماندگاری از خود به یادگار گذاشت.

- علی اکبر احمدیان**، **دبیر شورای عالی امنیت ملی**؛

آقای رئیسی از مقامات نبود، از مردم و خادم مردم بود. آیت‌الله رئیسی برای مردم یک سبک جدید که سبک صدای انقلاب بود را حکمرانی و مدیریت سطوحی عالی مسئولان به یادگار خواهند داشت و این جاودانه خواهد شد.

- عبدالحسین خسروپناه**، **دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی**؛

وجه علم، دانش و فرهیختگی ایشان کمتر گفته می‌شود. ایشان دکتری حقوق از مدرسه عالی شهید مطهری داشت و از دانش ویژه نسبت به مسائل حقوقی برخوردار بود. همچنین شاگرد فقه‌ای بزرگی، چون آیت‌الله قدوسی، آیت‌الله مصباح، شهید بهشتی و کلاسی درس خارج رهبر معظم انقلاب بود. ایشان کتابی دربارهٔ وقت دارد، این کتاب نشان می‌دهد که تسلط ایشان نسبت به منابع فقهی چقدر است. یک کتاب دیگر سه جلدی به نام «قواعد فقهی» دارند. البته کتاب‌های دیگری در دست تدوین داشتند که فرصت نشد چاپ شود و باید شاگردان‌شان آنها را دنبال کنند.

- حجت‌الاسلام مصطفی رستمی**، **رئیس نهاد نمایندگی رهبر معظم انقلاب در دانشگاه‌ها**؛

خستگی‌ناپذیری، تواضع، اخلاق‌مداری و پشتکار و پیگیری مجموعه اینها بخشی از خصوصیاتش بود که آیت‌الله رئیسی را ممتاز کرده بود. آقای رئیسی خستگی را خسته کرده بود. سردار شهید موسوی به من گفتند اگر مقدره بود به رهبر معظم انقلاب بفرمایید به ایشان امر کنید که کمی استراحت کنند. آیت‌الله رئیسی الگوهایی از کارگران نمونه اهل بیت(ع) را نشان داد و به همه فهماند که می‌شود این گونه زندگی کرد. حکمرانی پرهیزکارانه و ازای است که برای نوح حکمرانی آقای رئیسی می‌توان به کار برد. ما در طراحی الگوی نظام اسلامی معتقدیم که شایسته‌ترین‌ها از نظر نزدیک بودن به خدا و دور بودن از طاغوت، شایسته مسئولیت هستند و این عصاره نظریه ولایت فیه است که شخصیت آقای رئیسی نیز تجسم‌کننده این نظریه شد. حتی منتقدین و مخالفین آقای رئیسی و کسانی که با او احساس فاصله می کردند، امروز ناچار به بیان خوبی‌های او شدند.

- سردار حسین اشتری**، **مشاور رئیس ستاد کل نیروهای مسلح در امور امنیتی و انتظامی**؛

شهید رئیسی با روحیه باز و گشاده با موضوعات برخورد می‌کردند. در یکی از مراسم‌های (صبحگاه فراجا) که شهید رئیسی حضور داشتند بعد از اتمام مراسم با حوصله به تمام مراجعاتی که چه از طرف فرماندهان، چه افراد دیگر به ایشان می‌شد پاسخ می‌داد و برای هم‌صحبتی با هر فرد با روی گشاده و مرحمت وقت می‌گذاشتند. آقای رئیسی سراپا اخلاص بود و در انجام امورات، می‌ترانستی متوجه‌شوی که ایشان فقط برای خدا کار می‌کند و اصلاً به نامهربانی‌ها توجهی نمی‌کرد؛ چرا که هدفش خدمت به مردم بود.

- محمدعلی نیکبخت**، **وزیر جهاد کشاورزی**؛

خداوند عزیز را شاهد می‌گیرم که طی دوران خدمت در هیئت دولت هر گاه با شهید راه خدمت رئیس جمهور صادق‌خدمت ملت گفت‌وگو می‌کردم، نکته اساسی توصیه و نگرانی وی «مرابقت از سفره خنار و توجه بیشتر به محرومان و مستضعفان و تلاش موانه‌ها برای تأمین امنیت غذایی کشور» بوده است. رئیس جمهور شهید به معنای واقعی مقلد امام و رهبری بودند و همیشه بر اجابت فرمایش و به کار بستن رهنمودهای ایشان در دولت اصرار می‌ورزیدند. در طول مدت همکاری نزدیک با آقای رئیس‌جمهور، سخنی علیه مخالفان دولت از ایشان نشنیدم. ایشان به حل قطعی مسائل و رفع مشکلات تأکید داشت و عبور سطحی و مقطعی از موضوعات را روش مناسب برخورد با امور نمی‌دانست.

- محمد مهدی اسماعیلی**، **وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی**؛

هیچ‌گاه فعل مدد مومی از شهید رئیسی ندیدم. یک بار خدمت آیت‌الله رئیسی در انتخابات ۹۶ بودیم، من می‌گفتم که شما بیشتر از پشت تریبون رسمی صحبت کنید تا منبر های وعظ و روضه تا بتوانید بیشتر به مباحث سیاسی بپردازید. ایشان گفتند: آقا هر کاری می‌کنید این روضه و این حسینیه را از ما نگیرید. آیت‌الله رئیسی شخصیتی کاملاً اخلاقی بود. در انتخابات سال ۱۳۹۶ و ۱۴۰۰ در مناظره اول که برگزار شد برخی گفتند، چون آقای رئیسی حرف تند نزدند مورد استقبال قرار نمی‌گیرند؛ حتی صحبت‌های دیگران را به شکلی کاملاً محترمانه پاسخ می‌دادند و من هم گفتم ایشان اخلاق محور هستند و باید چنین توقعی از ایشان داشته باشیم.

- عیسی زارع‌پور**، **وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات**؛

آقای رئیس‌جمهور همیشه به ما گوشزد می‌کردند که رهبر انقلاب فرموده‌اند که باید وحدت داشته باشیم و لذا اختلافات را دور میز باید حل کنیم؛ ایشان حتی می‌گفتند که اختلاف در سطوح بالای مدیریت نباید باعث نگرانی مردم شود. آیت‌الله رئیسی در مواجهه با بدگویان و کسانی که باعث آزرده‌گی ایشان می‌شدند، خاطره‌ای را نقل می‌کرد که در دوره‌ای که شهید مظلوم بهشتی، مورد حمله شدید بود، در حالی که استدلال و اطلاعات دقیق وجود داشت و می‌توانست از خودش دفاع کند؛ اما چون ماور به این بود که برای حفظ وحدت سکوت کند تا اختلافات دامن نخورد، لذا آن شهید فرموده بود که به امر اخمیتی (ره) ماور به رعایت وحدت هستم.

- سیدمحمدامین آقامیری**، **دبیر شورای عالی و رئیس مرکز ملی فضای مجازی**؛

شهید آیت‌الله رئیسی در تمامی حوزه‌هایی که موضوع مربوط به عامه مردم بود، حساسیت و اهتمام ویژه‌ای داشتند و در حوزه فضای مجازی نیز طبق تأکید اخیر ایشان فرموده بودند که نباید این فضا برای مردم کشور به حال گیری تبدیل شود و باید شرایطی فراهم شود که مردم بتوانند درست و خوب از مزایای فضای مجازی برای کارهای خود استفاده کنند. در حوزه‌هایی که دغدغه مردم زیاد می‌شد، شخصاً ورود می‌کردند و گزارش می‌خواستند و اخیراً حتی موضوعی باعث شویش آذنان شده بود که بلافاصله تماس گرفتند و پیگیری می‌کردند.

سید ابراهیم رئیسی در دوران جوانی و حضورش در ریاست سازمان بازرسی کل کشور و دادستانی انقلاب

سگتاسی آخر ظاهره ما از خدامت ملت، شهید رئیسی و امیرعبداللهیان دفاعی پیش از حادثه تاگوار

شهید خدمت در دوران جوانی هم احتفالی استراحت نداشت و دادم پیگیر امور بود

اجر خدمت برای مردم چه چیزی بالاتر از شهادت است. هدیه‌های که خدا به بندگان خاص خود اعطا می‌کند

عکاس این تصویر می‌گوید آیت‌الله آل‌هاشم موقع گرفتن این عکس گفته بود موقع شهادتش از این تصویر استفاده کند.

آخرین رئیس جمهور و استاندار آذربایجان شرقی به امامت آیت‌الله اله‌شم در یک روستا جوانی سدد

در اوج کرونا هم سفرهای استثنای فراموش نشد. مرد خدمت هیچ محدودیتی برای شنیدن حرف‌های مردم نداشت

به فاصله دو هفته، زیارت حضرت معصومه(س) و طواف دو شرح این حشرت

امام جمعه‌ای که به مردم توصیه سینما رفتن و فوتبال دیدن می‌کرد، در جوانی با اشعار شهربار دعخور بود

واکنش سران و مقامات دولت‌های خارجی

♦ **پوتین**، **رئیس‌جمهور روسیه**؛ صمیمانه‌ترین تسلیت‌های ما را در رابطه با فاجعه عظیمی که بر مردم ایران وارد و منجر به جان باختن سید ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور و همچنین تعدادی دیگر از شخصیت‌های برجسته حکومتی شما شد، پذیرید. سید ابراهیم رئیسی سیاستمداری برجسته بود که تمام عمرش وقف خدمت به میهن بود. ♦ **شی جین‌پنگ**، **رئیس‌جمهور چین**؛ درگذشت رئیس‌جمهوری و وزیر خارجه ایران را تسلیت می‌گویم. ♦ **ایگنازیو کالیس**، **وزیر امور خارجه سوئیس**؛ در پی سامنه بالگردی که جان رئیس‌جمهور رئیسی و هم‌تیم وزیر امور خارجه امیر عبداللّه‌یان و هیئت همراه آنها را گرفت، به خانواده قربانیان و شهروندان ایرانی متناثر از آن تسلیت می‌گویم.

♦ **دوراج بلاتان**، **وزیر خارجه اسلواکی**؛ آنها خود را وقف خدمت به کشور و پیشبرد روابط دیپلماتیک کردند. همدردی ما با خانواده‌های عزادار (بازماندگان) است.

♦ **شیخ نشعل الاحمد الجابر الصباح**، **امیر کویت**؛ شهادت سید ابراهیم رئیسی و حسین امیر عبداللّه‌یان، رئیس‌جمهور و وزیر خارجه ایران و همراهان آنها را تسلیت می‌گویم و برای شهدای این حادثه آرزوی مغفرت و برای ملت ایران و خانواده شهدا آرزوی صبر و شکیبایی می‌کنم.

♦ **بناراسند**، **رئیس‌جمهور سوریه**؛ قلباً به نام خود و مردم کشور عربی سوریه، درگذشت (شهادت) ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور، حسین امیر عبداللّه‌یان وزیر خارجه و همراهان‌شان را به آیت‌الله‌العظمی امام‌خامنه‌ای و دولت و مردم دوست ایران تسلیت می‌گویم.

♦ **رجب طیب اردوغان**، **رئیس‌جمهور ترکیه**؛ از برادرم رئیسی با کمال احترام و تشکر یاد می‌کنم و اعلام می‌کنم که در کتاب این هستیم.

♦ **شیخ تمسین‌حمد آل ثانی**، **امیر قطر**؛ با دولت و ملت ایران به سبب شهادت رئیس‌جمهور، وزیر خارجه و هیئت همراه در حادثه دردناک سقوط بالگرد ابر از همدردی و رحمت و مغفرت الهی را برای آنها و صبر و شکیبایی را برای خانواده‌های‌شان مسئلت می‌کنم.

♦ **جوزف بورل**، **مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا**؛ اتحادیه اروپا فوت ابراهیم رئیسی، حسین امیر عبداللّه‌یان و دیگر مقامات ایرانی را در نتیجه سقوط فاجعه بار بالگرد در روز یکشنبه تسلیت می‌گوید. این اتحادیه همدردی خود را با خانواده‌های همهٔ قربانیان و شهروندان متناثر این اعلام می‌کند.

♦ **احمد ابوالغیط**، **دبیرکل اتحادیه عرب**؛ درگذشت ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور، حسین امیر عبداللّه‌یان، وزیر امور خارجه و سایر مقامات ایران را در پی سانحه دلخراش سقوط بالگرد به ملت ایران تسلیت می‌گویم. از خداوند متعال برای آنان رحمت و مغفرت و برای خانواده‌های‌شان صبر و آرامش را طلب می‌کنیم.

♦ **مینگ‌العیص**، **دبیرکل اوکراین**؛ اینجانب در این شرایط سخت از طرف خود و همه کارکنان دبیرخانه اوکین، مراتب تسلیت و همدردی خود را به رهبر عالی‌قدر و ملت جمهوری اسلامی ایران و خانواده‌های آقای رئیسی و دیگر مسئولان ابراز می‌کنم.

♦ **نیکلاس مادورو**، **رئیس‌جمهوری ونزوئلا**؛ از شنیدن اخبار سخت در مورد فقدان فیزیک‌ای ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهوری اسلامی ایران شوکه شدم. من از خداحافظی با یک فرد نمونه بسیار متأسفم، یک رهبر فوق‌العاده جهان همانطور که برادر ما ابراهیم است و همیشه خواهد بود، یک انسان عالی، مدافع حاکمیت مردمش و دوست بی‌قید و شرط کشور ما.

♦ **انتونیو گوتیش**، **رئیس‌کل سازمان ملل**؛ سخنگوی سازمان ملل روز دوشنبه به وقت محلی در پاسخ به پرسشی مبنی بر اینکه آیا دبیرکل سازمان ملل پس از سقوط بالگرد حامل رئیس‌جمهور و وزیر خارجه ایران، تماسی با مقامات ایرانی داشته است؟ گفت: دبیرکل سازمان ملل امروز صبح با نماینده دائم ایران در سازمان ملل گفت‌وگو کرد تا پیام تسلیت و همدردی خود با مردم و دولت ایران را تقدیم کند.

♦ **پاپ فرانسیس**، **رهبر کلیساکهای جهان**؛ پاپ فرانسیس دوشنبه در پیامی به زبان انگلیسی خطاب به حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی نوشت: درگذشت ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری، حسین امیر عبداللّه‌یان وزیر خارجه ایران و همه کسانی را که دیروز در سانحه سقوط بالگرد جان باختند، تسلیت می‌گویم. ♦ **اندری دودا**، **رئیس‌جمهور لهستان**؛ وی در پیامی در پی شهادت آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری ایران و هیئت همراه در سانحه هوایی گفت که از این رخداد عمیقاً متأثر شده و در غم خانواده‌های قربانیان و مردم ایران شریک است. دودا در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «از درگذشت دلخراش آقای ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور ایران و هیئت همراه وی در سانحه هوایی عمیقاً متأثر شدم.»

♦ **ویلیام ساموئل روتو**، **رئیس‌جمهور کینیا**؛ شهادت آیت‌الله ابراهیم رئیسی و هیئت همراه در سانحه هوایی را تسلیت گفته و وی را رهبری قاطع و ترس توصیف می‌کند.

♦ **کیم جونگ اون**، **رهبر کره شمالی**؛ در پی شهادت آیت‌الله ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری ایران مراتب تسلیت عمیق خود، دولت و مردم کشورش را به دولت و مردم ایران اعلام کرده و رئیس‌جمهوری شهید کشورمان را دولتمردی برجسته توصیف کرد.

♦ **فیصل‌المقداد**، **وزیر امور خارجه سوریه**؛ ایران و امت اسلامی دو مقام برجسته خود را از دست داد که زندگی خود را وقف خدمت به کشور و امت اسلامی کردند. با توجه به روابط محکم شخصی و کاری که با امیر عبداللّه‌یان در سال‌های طولانی داشتم، درگذشت ایشان یک ضایعه برای شخص من است.

♦ **ولید جیلاط**، **رهبر حزب سوسیالیست تره‌اف لبنان**؛ شهادت سید ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری و حسین امیر عبداللّه‌یان، وزیر امور خارجه ایران را به رهبر معظم انقلاب تسلیت می‌گویم.

♦ **مایکل دی هیکینز**، **رئیس‌جمهوری ایرلند**؛ ماایم به عنوان رئیس‌جمهور ایرلند ضایعه درگذشت غیر منظره رئیس‌جمهوری اسلامی و وزیر امور خارجه ایران و همه آتهایی را که در دیروز در سانحه سقوط هلیکوپتر جان باختند، به ملت ایران تسلیت عرض کنم.

♦ **انور ابراهیم**، **نخست‌وزیر مالزیه**؛ آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور ایران الگوی تعهد عمیق به رفاه و عزت مردم بود.

♦ **شوکت مریشیاف**، **رئیس‌جمهوری ازبکستان**؛ یاد و خاطره رئیسی در قلب ملت‌های ما می‌ماند.

♦ **امام‌علی رحمان**، **رئیس‌جمهوری تاجیکستان**؛ درگذشت شهادت‌گونه آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی و همراهان وی در سانحه بالگرد در شمال کشور را تسلیت می‌گویم. رئیسی نقش مهمی در تعمیق روابط ایران و تاجیکستان ایفا کرد.

♦ **فریتیناند مارکوس**، **جوئیور**، **رئیس‌جمهور فیلیپین**؛ شهادت آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی در سانحه بالگرد در تبریز را تسلیت می‌گویم.

♦ **قاسم ژومارت توکایف**، **رئیس‌جمهوری قزاقستان**؛ رئیسی یک دولتمرد برجسته بود که تمام عمر خود برای خدمت به منافع ایران، بهبود رفاه مردم خود و حفظ ثبات در منطقه گذاشت.

♦ **پوشماناسا ماهیشا**، **سخنگوی دولت ژاپن**؛ تزییکر عمیق‌ترین تسلیت‌های خود را به علت جان باختن رئیس‌جمهور ابراهیم رئیسی و وزیر خارجه او به دولت و مردم ایران ابراز می‌کنند.

♦ **قریباغلی بری محمداف**، **رهبر ملی مردم جمهوری ترکمنستان**؛ آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی سیاستمدار و دولتمرد برجسته‌ای بود که تلاش‌های شگرف او موجب افزایش رفاه و موفقیت جمهوری اسلامی ایران و مردم این کشور شده بود.

♦ **رتو مرسودی**، **وزیر امور خارجه اندونزی**؛ در سوگ درگذشت آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور و حسین عبداللّه‌یان وزیر امور خارجه ایران عزادار شده‌ایم.

♦ **نیکول پاشینیان**، **نخست‌وزیر ارمنستان**؛ مراتب تسلیت و همدردی صمیمانه من، دولت و مردم جمهوری ارمنستان را به مناسبت شهادت جانسوز دوست و همکار عزیزم رئیس‌جمهوری سید ابراهیم رئیسی، وزیر امور خارجه حسین امیر عبداللّه‌یان و هم‌راهان‌شان پذیرا باشیم.

♦ **الکساندر لوکاشنکو**، **رئیس‌جمهوری بلاروس**؛ نام آیت‌الله رئیسی برای همیشه در تاریخ روابط تهران و مینسک ثبت خواهد شد.

♦ **لویس آرسه**، **رئیس‌جمهوری بولیوی**؛ با اندوه عمیق خبر درگذشت ابراهیم رئیسی رئیس‌جمهوری ایران در سانحه دلخراش هواپیمای را به همراه هیئت همراه که حسین امیر عبداللّه‌یان وزیر امور خارجه نیز در آن حضور داشتند، دریافت کریم. در دیداری که با او داشتم، رهبری و تعهد عمیق او به مردمش مشهود بود.

نکته گرام

وحید یامین پور، فعال رسانه: یکی از بزرگان می گفت بعد از شهادت آیت الله بهشتی برخی از دوستان انقلابی که مخالف بودند و با تهمت‌ها علیه ایشان همراهی کرده بودند، از شرم راهی جبهه شدند و برگشتند تا شهید شدند. شهادت خویان، باب توبه و آنگاه رحمت را باز می کند. باشد که همگی از خودخواهی و بدخواهی توبه کنیم.

مهدی عباسی، فعال رسانه: از جمله سران بزرگی که در مراسم حاضر خواهد بود، «قیس سعید»، رئیس جمهور تونس است. افرادی که پس از ۷ اکتبر به شمال آفریقا سفر کرده باشند، می‌دانند که این حضور کم سابقه رئیس جمهور تونس و همچنین افزایش قدرت نرم ایران در آن منطقه، به دلیل راهبرد «شبکه مقاومت» و حمایت ایران از آن است.

«بهادری جمهوری» سخنگوی دولت: بزرگداشت مقام شهدای خدمت از سوی دهه هفتاد عالی‌رتبه خارجی، عزت‌آفرین و مکمل حماسه میلیونی در بدرقه تاریخی است. ارتقای اقتدار و عزت ایران در منطقه و جهان، یکی از ارکان سیاست خارجی رئیس جمهور شهید و نتایج اقدامات جهادی شهید حسین امیرعبداللهیان بود.

کنعانی، سخنگوی وزارت امور خارجه: ما به خرداد پر از حادثه عادت داریم... با دلی پر خون، چشمانی اشک‌آلود و قلبی سرشار از یاد و نام شهدای ایران اسلامی، به ویژه امیر اخلاق و شهید میدان دیپلماسی دکتر حسین امیر عبداللهیان، همچنان مصمم و امیدوار به فتح و نصرت الهی، به مسیر پرافتخار مکتب مقاومت ادامه خواهیم داد.

محمدباقر قالیباف، سیاستمدار: رهبر حکیم انقلاب در وصف شهید آیت الله رئیسی فرمودند ما یکی از بهترین عناصر نرم زیر آسمان را از دست دادیم. مردم ایران نیز در مراسمات باشکوه تشییع، همصدا با رهبر معظم انقلاب شهادت دادند که ما چیزی جز خیر و نیکی از شهید رئیسی و یارانش به یاد نداریم. روسفید و سربلند به دیدار حق می‌روند.

سیدعباس موسوی، دیپلمات کشورمان: عقلانیت، صبر راهبردی و فرصت به دیپلماسی در عین اقتدار، جایگاهی ویژه در سیاست همسایگی ایران دارد. اینکه تقریباً همه ۱۵ کشور همسایه ایران در سطح بالایی در مراسم ادای احترام به رئیس جمهور و وزیر خارجه شهید ما شرکت کردند، نشان‌دهنده به ثمر نشستن سیاست هوشمندانه همسایگی دولت و نظام است.

محمد مهدی اسماعیلی، وزیر ارشاد: حاج آقای عزیز ما همیشه در پاسخ به این سؤال که گفتمان دولت شما چیست، می فرمودند همان گفتمان امام و رهبری. امروز خیل چند میلیونی تشییع خادم ملت و شهید جمهور، در حقانیت گفتمان عزت‌آفرین انقلاب اسلامی و استظهار آن به عقلانیت و عاطفه، و شور و شعور، حماسه آفریدند. نام رئیسی مظلوم و مقتدر را برای همیشه بر دیپاچه کتاب قطور افتخارات ایران به ثبت رساندند.

امیر مهدی صالحی
کارشناس فناوری اطلاعات

هفته گذشته یکی از غم‌انگیزترین اتفاقات چند سال اخیر برای مردم کشورمان افتاد. رئیس جمهور خدمت‌گزاری که اتفاقاً برای خدمت به مرزهای شمال غربی کشور رفته بود، حین بازگشت دچار سانحه شده و با سقوط بالگرد، او و همراهانش ابدی می‌شوند. با قطعی شدن شهادت دکتر رئیسی، واکنش‌ها به این خبر شروع می‌شود. از آدم‌های شناخته شده تا مردم عادی، به آن واکنش نشان می‌دهند و احساس همدردی با خانواده‌های آنها می‌کنند، مردمی که خود را داغدار از دست دادن رئیس جمهور کشورشان می‌دانند.

یکی از نکات جالب و تأمل‌برانگیز در این بین، ساکت شدن شرکت‌ها و کسب‌وکارهایی است که در حد یک پست شبکه اجتماعی هم واکنش نشان ندادند. خرده فروش‌های بزرگ اینترنتی ایران، بزرگ‌ترین سایت‌های فروش مد و پوشاک، سوپر اپلیکیشن‌هایی که از شیر مرغ تا جان آدمیزاد در آنها پیدا می‌شود و... و واکنش به خبر شهادت یکی از رسمی‌ترین مقامات کشور ترجیح دادند مانند کبک سر خود را زیر برف کنند! ما در این مطلب به اینکه آیا این کسب‌وکارها شاید با رئیس جمهور کشور دشمنی یا هر چیز دیگری داشته باشند، نداریم؛ بلکه معتقدیم کسب‌وکاری که در چارچوب قانون یک کشور در حال فعالیت است، باید بدانند در واکنش به تراژدی‌های عمومی که مردم کشور را ناراحت کرده است، چگونه واکنش نشان دهد!

البته این شرکت‌ها بارها نشان داده‌اند که خوب

بلدند واکنش نشان دهند، اما نه برای عموم مردم، بلکه در جهت منافع ضدانقلاب و جنبش‌های ضد مردمی دم تکان می‌دهند. یادمان نمی‌رود که چند روز از حادثه درگذشت مهسا امینی نگذشته بود که همین شرکت‌ها اعلامیه‌های همدردی در شبکه‌های اجتماعی خود منتشر کردند و حتی برخی پا را فراتر گذاشته و ربان مشکی کنار پایگاه اینترنتی و برنامه کاربردی خود قرار داده و به نحوی خود را همراه آشوب‌طلبان در کشور قرار دادند!

در کشوری، مانند آمریکا که متأسفانه آمال و

آرزوی همین بزرگان استارت‌آپی در ایران است، حتی درگذشت مقامات کوچک سیاسی هم شرکت‌های بزرگ فناوری را به واکنش وامی‌دارد! برای نمونه، «بیل گیتس» مؤسس یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های فناوری دنیا، خود را داغدار مرگ «جان مک‌کین» می‌داند و در شبکه اجتماعی ایکس به آن واکنش نشان می‌دهد! جان مک‌کین یکی از سناتورهای آمریکایی بود که در سال ۲۰۱۸ مرد و از تأثیرگذاران جنگ ویتنام و کشتار مردم آن کشور است.

برای آمریکایی‌ها فرقی ندارد که به مرگ یک

گزارش

شنیدن مشکل، همه جا!

رئیس جمهوری که حواسش حتی به دغدغه‌های مطرح شده مردم در فضای مجازی هم بود

داشتند که مشکلات مردم در این فضا حل شده و به جد پیگیری می‌کردند و گزارش می‌خواستند. برای نمونه، در حوزه‌هایی که دغدغه مردم زیاد می‌شد، شخصاً ورود می‌کردند و گزارش می‌خواستند و به تازگی حتی درباره موضوعی که باعث تشویش اذهان شده بود، بلافاصله تماس گرفتند و پیگیری کردند.

بهره‌مندی همه مردم

از اقتصاد فضای مجازی

آقامیری با اشاره به دغدغه شهید رئیسی در حوزه اقتصاد فضای مجازی و تأکیداتشان در انتخابات سال ۱۴۰۰ اعلام کرد: «ایشان همواره پیگیر حل مشکلات اقتصادی مردم و بهبود این حوزه بودند و فضای مجازی به دلیل تأثیر مستقیم بر اقتصاد مردم، برای ایشان اهمیت فوق‌العاده‌ای داشت تا جایی که سندی برای بهره‌مندی تمامی اقشار مردم که تولیدکننده محتوا در فضای مجازی هستند، در اواخر سال ۱۴۰۲ در شورای عالی فضای مجازی مصوب کردند که براساس آن تمامی افرادی که تولیدکننده محتوا هستند، بتوانند در درآمد حاصل از ترافیک آن سهم داشته باشند که این در واقع یکی از شعارهای سال ۱۴۰۰ ایشان در انتخابات بود که محقق شد و در واقع باقیات الصالحاتی برای این دوره شد.» رئیس مرکز ملی فضای مجازی درباره تأکیدات غیررسمی شهید رئیسی در حوزه فضای مجازی افزود: «در بسیاری از مواقع ایشان شخصاً پیگیر حل مشکلات فعالان این حوزه بود و مکرراً پیگیری می‌کردند تا موضوعاتی که حجم مخاطب آن بسیار بود، سریعاً حل شود و حتی موارد جزئی، همچون گرفتن مجوز برخی کسب‌وکارها که به مشکل برخورد می‌کرد، ایشان ورود کرده و برای اصلاح فرآیندها نیز دستور اقدام داده بودند.»

دین مردم

بر گردن مسئولان

آقامیری درباره جلسه آخر با شهید آیت‌الله رئیسی گفت: «شنبه عصر جلسه عجیبی بود پیش از جلسه

که به صورت خصوصی خدمت ایشان رسیدم و گزارش‌ها را ارائه کردم، جمله‌ای گفتند که قبلاً هم جزء تأکیدات ایشان بود؛ اینکه هر روزی که در حل مشکل مردم تأخیری ایجاد شود، باید جواب بدهیم و دین مردم بر گردن ماست.» وی افزود: «ایشان در این جلسه بر فرآیند تولید محتوا و تقویت آن تأکید کردند و یکی دیگر از دغدغه‌هایشان در این جلسه کیفیت و سرعت دسترسی به خدمات بود که ایشان فرمودند این موضوع باید در اولویت گذاشته شود. در موضوع اصلی جلسه هم بر اهمیت سرمایه انسانی به عنوان یکی از گلوگاه‌های کشور تأکید کردند پس از گزارش خوبی که معاونت علمی ریاست جمهوری ارائه کردند، در انتهای جلسه پیش‌نویسی آماده و کلیات آن تصویب شد.»

رئیس مرکز ملی فضای مجازی اظهار داشت: «بر خلاف روال که اصولاً زمانی برای اجرای مصوبات و ابلاغ گذاشته می‌شود، ایشان به من تأکید کردند که مرکز ملی فضای مجازی از فردا صبح کار را شروع کرده و تا جلسات رسمی اتفاق بیفتد، موضوع پیش برود و سرمایه انسانی را منوط به شورای عالی نکنید و از همه ظرفیت‌های دولت استفاده کنید تا این ذخیره اصلی کشور به بهترین سطح ارتقا داده شده و استفاده شود.»

تحقق دغدغه‌های مردم

در فضای مجازی

آقامیری درباره روحیه جهادی شهید آیت‌الله رئیسی تأکید کرد: «با توجه به روحیه جهادی ایشان، توقع همکاری جهادی از سایرین هم داشتند و حتی به خاطر هست در یکی از موضوعات در وسط جلسه هیئت دولت یک وزیري تماس گرفتند از طرف ایشان و پیگیر موضوعی که در اخبار منتشر شده بود، شدند و گفتند که حاج آقا دستور دادند که سریعاً نگرانی بر طرف و تبیین شود و ما اقدام کردیم، اما در کمتر از بیست دقیقه دوباره تماس گرفتند و حاج آقا مستقیم ارتباط گرفتند تا شخصاً نیز تأکید کنند که دغدغه مردم بر طرف شود و گفتند که نباید برای

شخصیت ملی واکنش نشان دهند و آن سوی آب‌ها نسبت به مرگ یکی از استعمارگرترین ملکه‌های دنیا، خودشان را سیاه‌پوش کنند! در سال ۲۰۲۲ و با کم شدن شر ملکه الیزابت از این دنیا، اپل، یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های فناوری دنیا به این حادثه واکنش نشان داد و برای چند روزی سایت و پوسته رنگی خدمات خود را سیاه‌پوش کرد. افزون بر این، تیم کوک با انتشار یک اعلامیه، خود را داغدار مرگ ملکه الیزابت می‌دانست و برای او بهشت درخواست کرد!

«جف بزوس» مدیر آمازون، «سلاندریچای» مدیر گوگل، «بیل گیتس» مؤسس مایکروسافت، «تیم کوک» مدیر اپل و... بارها نشان داده‌اند هم خود و هم شرکت متبوعشان در بزرگ‌های سیاسی خوب بلدند که چارچوب‌ها را رعایت کنند و نسبت به مسائل سیاسی، مانند مسائل اجتماعی واکنش نشان دهند؛ اما در کشور خودمان ایران، استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارها ترجیح می‌دهند ساکت بنشینند و منفعل عمل کنند.

شاید یکی از دلایل واکنش نشان ندادن این شرکت‌ها به چنین مسائلی، ترس ریزش مخاطب باشد، در حالی که اگر به همان نمونه‌های خارجی هم نگاه کنیم، در آنجا هم کاربرانی هستند که از واکنش شرکتی، مانند اپل به مرگ ملکه انگلیس زیاد خشنود نشوند و حتی تأثیر منفی بر مخاطبان اپل می‌گذارد، اما چارچوب‌ها و شیوه‌نامه‌ها بالاتر از ترس ریزش مخاطب است و اهمیتی به آن داده نمی‌شود. یا تسلیت جان مک‌کین به وسیله بیل گیتس قطعاً برای او دردسرهایی دارد، ولسی وی با تمام دردسرها تسلیت خود را می‌گوید و ترسی از واکنش‌ها ندارد! در حالی که در کشورمان مدیر یک کسب‌وکار کوچک هم از ترس واکنش‌های منفی، ترجیح می‌دهد که هیچ نگوید.

مردم نگرانی ایجاد شود و حتی مکرر تا انجام آن پیگیری کردند تا جایی که هفته بعد که خدمت ایشان رسیدیم، فرمودند اقدام اول خوب بود، اما اقدام دوم باید بیشتر پرداخته می‌شد، یعنی در کنار پیگیری و انجام، ارزیابی بعد از اقدام هم انجام می‌دادند.»

وی با اشاره به اینکه ایشان به دنبال استفاده از همه ظرفیت برای تأمین نیازهای عامه مردم بودند، گفت: «با توجه به فراگیری فضای مجازی در حوزه‌های اشتغال، آموزش و سرگرمی ایشان بر تک تک این موضوعات تمرکز داشتند و حتی مسئله بازی‌های رایانه‌ای برای ایشان دغدغه بود و از سامانه بهبود بازی‌ها گزارش‌ها را می‌گرفتند و ارزیابی می‌کردند.» دبیر شورای عالی فضای مجازی افزود: «ارائه خدمات با کیفیت از تأکیدات ایشان بود و حتی سال گذشته مشکلاتی که مطرح شده بود، ایشان مرکز ملی فضای مجازی را مسئول کردند تا پیگیری کند و همه دستگاه‌های ذی‌ربط را عضو کمیسیون کردند تا گزارش‌ها متناوب ارسال شود و حتی زمانی که فرآیند طولانی می‌شد، برای کوتاه‌مدت راهکار می‌خواستند تا در کمترین زمان بهبود ایجاد شود. برای نمونه، درباره آرامش جامعه و اخبار جعلی دوشنبه هفته قبل از آخرین جلسه شورای عالی فضای مجازی ایشان در جلسه‌ای بر حوزه رسانه تأکید کرده بود که با توجه به حجم استفاده مردم از این بخش، سازوکار فعلی رضایت‌بخش نیست و باید این فضا تقویت شود که در جلسه‌ای دو ساعته همه دستگاه‌ها را مکلف کرده بودند تا اقدامات لازم را انجام دهند و دیروز صبح ابلاغیه آن به مرکز ملی فضای مجازی رسید که در شش بند باید اقدام شود.»

آقامیری در پایان گفت: «امیدواریم این مسیر بعد از ایشان نیز به درستی پیش برود و به دنبال نگرانی‌های ایشان برای مردم با حداکثر توان بتوانیم به مردم خدمت کنیم و با رهنمودهای‌شان که به یادگار ماند، ادامه راهشان باشیم. تأکید ایشان توجه به مردم، خدمت به مردم و رفع مشکلات مردم بود و ان شاء‌الله این مسیر با قدرت ادامه خواهد یافت.»

حکمرانی تراز

مصطفی قرابانی
دکترای علوم سیاسی

شهادت رئیس جمهور فقید اگرچه به اندازه کافی دردناک بوده و قلب هر انسان مؤمن و وطن دوستی را به درد می آورد، اما با تداوم راهی که ایشان و دولت سیزدهم آغاز کرده و در واقع، با حفظ میراث ایشان در اداره دولت، می توان گفت برکات (شهید رئیسی) بیش از رئیس جمهور رئیسی خواهد بود. به عبارتی، در سیره حکمرانی ایشان نکات و برجستگی های فراوانی وجود دارد که شایسته است از سوی دولت های بعدی تداوم پیدا کنند.

♦ میراث شهید رئیسی چه بود؟

با روی کار آمدن دولت سیزدهم، رویکرد اداره کشور به صورت جدی تغییر کرد. از این رو، در ابعاد و حوزه های گوناگون، شاهد اقدامات تحولی از سوی این دولت بودیم؛ از احیای حدود ۴ هزار واحد تولیدی تعطیل شده، رانندگی نیمه تعطیل تا فعال سازی دیپلماسی اقتصادی با محوریت همسایگان و کشورهای منطقه ای و همچنین، انجام اقداماتی برای بهبود وضعیت تأمین نیازهای اساسی مردم در حوزه آب رسانی، تأمین مسکن، خودرو و... .

همانطور که پیش از این نیز گفته ایم، دولت در واقع، با حضور فعال تر و مؤثرتر در حوزه های گوناگون اداره کشور، ضمن آنکه نشان داده است برخلاف برخی تصورات، راه حل مسائل کشور در داخل وجود دارد و در سایه عزم راسخ، سیاست گذاری درست و اقدام و عمل بجای حل مشکلات کشور امکان پذیر است، همچنین اثبات کرده است بدون معطل گذاشتن کشور برای گشایش یا لبلبند دیگران، می توان از مشکلات کشور گرگشایی کرد. به بیان دقیق تر، حضور فعال و مؤثر دولت در اداره کشور و گرگشایی هایی که از این ناحیه حادث شده، نشان می دهد اگر چه عزم و اراده عمومی برای حل مشکلات کشور یک متغیر جدی و راهبردی است، اما نقطه آغاز تحول در ایران باید از دولت شروع شود. نتیجه این تغییر در رویکردها و سیاست ها از سوی دولت آن است که مسائل دست چندی، چون تأمین برق در تابستان یا تأمین گاز

در زمستان که روزگاری با موج سواری رسانه ای بر آنها، مسائلی لاینحل تلقی می شدند، اکنون نه تنها چندان مطرح نیست، بلکه در حوزه های دیگری چون صادرات محصولات دانش بنیان به کشورهای گوناگون، تقویت دیپلماسی آبی در ارتباط با همسایگان، خارج کردن کشور از انفعال در پرونده هسته ای و در کل، تقویت خودباوری ملی که به ویژه پس از عملیات غرور آفرین «وعده صادق» روند رو به رشدی به خود گرفته است و برخی حوزه ها و موضوع های دیگر، فصل نونی از تحول امیدبخش خودنمایی می کند. در واقع، در سایه تغییر ریل اداره کشور از برون گرایی به درون گرایی که به خوبی از سوی دولت سیزدهم دنبال شده، هم حالت انجماد و رکود در کشور تا حدود زیادی از بین رفت و هم وضعیت کشور در پرونده های روابط خارجی، از جمله در ارتباط با کشورهای همسایه و در مذاکرات مربوط به احیای برجام، در حال طی کردن روندی رو به بهبود و امیدبخش است.

♦ تغییر کنش گری از بقا به توسعه قدرت به تعبیر دقیق تر، دولت سیزدهم با راهبری

برای حل مشکلات و استحکام ساخت درونی قدرت نظام گام برداشت.

♦ ضرورت تداوم میراث شهید جمهوری

با توجه به آنچه گفته شد، دولت آینده از هم اکنون یک رسالت مهم دارد و آن، عبارت است از تداوم میراثی که رئیس جمهور شهید فقید در اداره کشور بر جای گذاشتند. به بیان دیگر، اگر چه با توجه به ساخت مستحکم نظام جمهوری اسلامی و بنا به فرموده رهبر معظم انقلاب، با وجود شهادت رئیس جمهور «هیچ خللی در اداره کشور به وجود نمی آید»، اما به منظور تداوم برکات رویکرد امید آفرین و بن بست شکنی که دولت سیزدهم با راهبری رئیس جمهور شهید آغاز کرده بود، ضروری است که دولت آینده به این مهم توجه جدی داشته باشد؛ زیرا یکی از اقتضانات حل مشکلات کشور و احیای روزافزون امید در جامعه، حضور مؤثر و فعال دولت در عرصه های گوناگون اداره جامعه است؛ موضوعی که در رویکردها و جهت گیری های رئیس جمهور شهید و دولت سیزدهم برجسته بود. ناگفته نماند که پیش از دولت آینده، این افکار عمومی و مردم هستند که در جریان مشارکت در انتخابات ریاست جمهوری که ماه آتی برگزار می شود، باید دقت و حساسیت داشته باشند تا نزدیک ترین فرد را به سیره مدیریتی و حکمرانی رئیس جمهور شهید انتخاب کنند.

♦ سخن پایانی

اگر چه رئیسی عزیز در جمع مان نیست و از این نظر محزونیم که کارگزاری انقلابی، ولایت مدار و بن بست شکن را از دست داده ایم، اما در سایه بصیرت عمومی و با برگزاری یک انتخابات پر شور که منتج به روی کار آمدن افرادی شود که پاسدار حفظ میراث حکمرانی او باشند، این ضایعه جبران پذیر خواهد بود. در واقع، تداوم میراث رئیسی شهید منوط به انتخاب درست و آگاهانه در انتخابات است و این وظیفه خطیر متوجه توده های مختلف مردم مؤمن و انقلابی است تا با مشارکت خود در انتخابات و انتخاب گزینه های اصلح، زمینه های لازم برای تداوم سیره حکمرانی شهید رئیسی و بهره مندی از مزایای آن را فراهم کنند. مسلماً، در تبیین این مهم نقش هادیان سیاسی و روشنگران فرهنگی جامعه بسیار تعیین کننده خواهد بود.

آفاق

نسبت مصلحت با تفکر انقلابی - ۱۴

ذهنیت دولت و حاکمیت

افراد، مشکل ایجاد کرده و موجب تشکیک در حجیت و اعتبار تشخیص مصلحت از طریق سازوکاری، مانند مجمع تشخیص مصلحت نظام شده است، عدم تکوین ذهنیت دولت و حاکمیت است. به عبارت دیگر، هنوز فقه را به صورت فردی می فهمند و شأنی برای اداره جامعه با فقه قائل نیستند. این در حالی است که هر مکتبی، وقتی به سراغ اداره جامعه بیاید، نمی تواند خود را از تراحم ها و دوگانه ها و مصلحت سنجی ها دور ببیند. در واقع، حتی در حکومت نبوی و علوی نیز با این دوگانه ها مواجه بودیم که آنها نیز بر اساس مصالح اسلام و مسلمین، تصمیماتی را اتخاذ کردند که شاید از منظر فقه در نگاه نخست، قابل فهم نبود. به این موارد در ادامه اشاره خواهد شد، مانند صلح امام حسن (ع) با معاویه یا حتی قیام امام حسین (ع) علیه یزید که به شهادت ایشان و اسارت خاندان اهل بیت (ع) منجر شد.

اگر کسی به جامعیت اسلام اعتقاد دارد، نمی تواند از اداره جامعه بر اساس اسلام پا پس بکشد و اگر در این عرصه وارد می شود، نمی تواند از مصلحت اندیشی و مدیریت تراحم ها بر اساس اسلام و مصالح مسلمین پا پس بکشد و نسبت به تراحم ها و دوگانه هایی که در اداره جامعه و در وضعیت مبارزه با طاغوت رخ می دهد، بی تفاوت باشد و به مرفقه بدون توجه به مصالح اسلام و مسلمین عمل کند. تصور کنید میرزای شیرازی به مرفقه عمل می کرد و تبتاکوی حلال را حرام اعلام نمی کرد، آیا شاهد تسلط کفار بر بازار و شتون اقتصادی مسلمانان نبودیم؟

محمد رضا ملایی

پژوهشگر اندیشه سیاسی

تبیین

جنگ روایت ها و جهاد تبیین - ۹۱

در رأس امور

امور کشور خواهد بود و چنین مجلسی در ساندن کشور به هدف های والا، سهم بسزای خواهد داشت. (۱۳۹۹/۳/۷)

حال سؤال این است که کدام مجلس در رأس امور قرار دارد؟ تجربه چهل و چند ساله نظام مقدس جمهوری اسلامی و آمد و رفت دولت ها و مجالس گوناگون نشان داده است که هر قدر مجلس به عنوان نهاد قانون گذاری و نظارتی نظام، قوی تر باشد و این قوت در خروجی مصوبات آن دیده شود، امکان حرکت پیشرفت و بن بست شکنی در همه ارکان کشور بیشتر و بهتر فراهم می شود. معنا و مفهوم «مجلس قوی» هم در ویژگی هایی، همچون بنیه کارشناسی قوی، دوری از فساد و شائبه های فساد آلود، ورود به موقع و دلسوزانه به مسائل مردم و نظارت بی ملاحظه در عین تعامل هوشمندانه قابل تحقق است. برخی اقدامات در نخستین مجلس بعد از پیروزی انقلاب اسلامی دیده شد که نمونه کنش گری به موقع و مسئولانه آن در ماجرای رأی به بی کفایتی سیاسی بنی صدر و جریان نفوذی و نیز در پیگیری طرح ها و لوایح مورد نیاز مردم در آن شرایط حساس ابتدای انقلاب دیده شد.

از منظر رهبر معظم انقلاب، مجلسی در رأس امور است که «همه آنچه در نظام اسلامی بر جسته و ششخص است، باید در مجلس تبلور و انعکاس یابد؛ ایمان، شجاعت، پیشگامی، ایستادگی بر مبانی نظام، ایستادگی در برابر دشمنان، روزآمدی و نوآوری، وحدت و انسجام ملی، کار و تلاش فداکارانه، به میدان آوردن همه ظرفیت های فردی و جمعی، نشانه هایی است که می توان یک مجلس موفق را با آن شناسایی کرد.» (۱۳۹۱/۳/۷)

سیاست نامه

سید عبدالحسین لاری - بخش پایانی غایت حکومت، ولایت فقیه

فتح الله پریشان
دبیر گروه اندیشه

غایت حکومت از دیدگاه سید عبدالحسین لاری، از بیسن بردن ظلم به عنوان مایه استبداد، ایجاد عدالت و مساوات و حفظ مملکت اسلامی است؛ اما این رسالت ها و وظایف سنگین را چه کسی در زمان حضور نداشتن امام معصوم انجام می دهد؟ سیدلاری به طور مطلق قائل به ولایت فقیه در عصر غیبت است؛ یعنی ولایت فقیه را در جمیع مواردی که برای انمه (ع) ثابت شده است. به استثنای آنچه به دلیل خاص مستثنی شده، مانند جهاد ابتدایی، نافذ می داند. از نظر مرحوم سیدلاری، فقهای عادل در عصر غیبت، در دو حوزه مهم مسئولیت و وظیفه دارند:

۱- همه آنچه از مسئولیت های پیامبر و امام معصوم (ع) در مسئله حکومت و پاسداری از اسلام به شمار می رود، فقیه عادل نیز آن مسئولیت را بر دوش دارد، مگر آنچه با نص یا اجماع و مانند آن مستثنی شده باشد. ۲- همه کارهایی که در زمینه امور دینی و دنیوی از مؤمنان خواسته شده است، ولی انجام آنها، وظیفه خود یا گروه معینی نیست؛ انجام چنین کارهایی، وظیفه فقیه بوده و حق تصرف در آن مختص به اوست. او ضابطه کلی و مشروعیت قانون و مجلس و انجمن شورایی را «ولایت فقیه» می داند و برای رفع موانعی که در نهضت مشروطه بر سر اجرای قوانین الهی به وجود آمده و موجی که از غرب برای انحراف نهضت از مسیر اصلی خود که حاکمیت قانون اساسی است، آمده است، این اصل را ضابطه کلی و جامع علمی و عملی شرایط ملی و رفع موانع دانسته است.

از بررسی اندیشه سید عبدالحسین لاری می توان به نتایج زیر دست یافت:

۱- بارزترین ویژگی و مزیت سید که در سراسر زندگی او جلوه داشت، تبری و برائت او از سیاست ابر قدرت مستکبر آن روز، دولت انگلیس و کردار ناهنجار و ننگین آنان در کشورهای اسلامی، به ویژه ایران است؛ لذا سید با جدیت تمام از نفوذ استعمارگران، به ویژه انگلیس جلوگیری کرد و راه را بر نفوذ سیاست بیگانگان بست. ۲- سید حکومت اسلامی را که با مجلس شورا کار خود را آغاز کرد، تأیید کرد و آرا و صوابدید شورا را در چارچوب قوانین شرع مبین اسلامی معتبر شمرد؛ او شرط اساسی عضویت اعضای شورا را صحت عقیده، تظاهر نکردن به فسق و فجور و اطاعت مطلقه از اولی الامر قرار داد.

۳- قانون اساسی و نظریه ولایت انتصابی عامه فقیهان که سیدلاری به آن معتقد است، از سه رکن اساسی تشکیل یافته است و «فقاها» که این سه رکن در اندیشه سیاسی سید لاری به وضوح قابل مشاهده است.

۴- به هر حال سیدلاری از مشروطیت دفاع کرد، اما مراد او از مشروطیت نه نظامی بود که در چارچوب قانون اساسی و متمم آن تبلور یافته بود؛ بلکه مشروطیتی بود که خود اراده کرده بود و آن، «مشروعیه اسلامی» بود. البته در عمل این مشروطیت انتظارات او را برآورده نکرد و قوانین مورد نظر او را تصویب نکرد.

۵- سیدلاری بر ضرورت پابندی مجلس و مشروطه طلبان بر حدود شرعی و استعانت از علما و مراجع فقها تأکید می کرد که می توان گفت این جنبه از تأکیدات او مطلوب طبع مشروطه خواهان بود، هر چند در بعضی موارد پا را فراتر از مشروطه خواهان می گذارد.

تقویم انقلاب

توبیخ ارتش عراق

سید مهدی حسینی

مورخ و پژوهشگر

در تقویم تاریخی انقلاب اسلامی آزادسازی خرمشهر در سوم خرداد ۱۳۶۱ بازتاب گسترده‌ای داشت. در پی پیروزی ایران، صدام رئیس‌جمهور بعثی حاکم بر عراق بسیاری از سران ارتش متجاوز را به دلیل شکستی که متحمل شده بودند، توبیخ کرد. در برخی از آثار منتشر شده توبیخ و تنبیه آن چنان شدت داشت که از آن به زلزله در ارتش عراق یاد کرده‌اند. برای نمونه، در بخش‌های گزارش‌ها آورده‌اند: «در تیرماه سال ۱۳۶۱ برابر با جولای ۱۹۸۲ یک دادگاه نظامی صحرایی غیر علنی در بصره تشکیل شد. وزیر دفاع «عزت ابراهیم الدوری» معاون سیاسی صدام، رهبران حزب بعث و چندین نفر از اعضای ستاد فرماندهی نیروهای مسلح عراق که عمدتاً از وابستگان صدام بودند در این دادگاه که شبیه دادگاه ویلهلم کایتل و هیتلر بود، شرکت داشتند. جلسه محاکمه هم مملو از داد و فریاد و فحش و ناسزا بود.»

در واقع فتح خرمشهر ضربه سیاسی محکمی به بدنه رژیم بعث حاکم بر عراق وارد کرد و اعدام فرماندهان نیز صرفاً واکنشی عصبی به اتفاق پیش‌آمده بود. علاوه بر آن فرآیند اعدام‌ها پس از هر شکستی تکرار می‌شد و امکان سقوط بصره وجود داشت. صدام از عملکرد ارتش خود بسیار ناراحت و ناراضی بود و «کامل جابر» در این زمینه می‌گوید: «پس از بازپس‌گیری خرمشهر توسط ایرانی‌ها، صدام فرماندهان سپاه سوم را در روز ۲۷ می ۱۹۸۲ برای اعطای نشان شجاعت به کاخ ریاست‌جمهوری در بغداد فرخواند؛ اعطای نشان به فرماندهانی که با دست خالی از جبهه خرمشهر بازگشته بودند. بعد از پایان مراسم رسمی و بیرون کردن خبرنگارها از محل جلسه، صدام خطاب به این فرماندهان گفت: من از مقاومت شما «محمده» (خرمشهر) راضی نیستم. اعطای این مدال‌ها به شما صرفاً اقدامی برای تسکین افکار عمومی است. آرزو می‌کنم در بند محمره (خرمشهر) کشته می‌شدید، ولی عقب‌نشینی نمی‌کردید. آیا شما واقعا لیاقت دریافت نشان شجاعت را دارید؟ نه اصلاً ندارید. وجدان من آرام نمی‌گیرد مگر وقتی که سمرهای له شده شما را زیر تانک‌ها ببینم.»

«سرهنگ رضا البصری» که روز سوم خرداد در خرمشهر بود، از مشاهداتش در بصره چنین می‌گوید: «وزیر دفاع در بصره در قرارگاه سپاه سوم بود. پس از سقوط خرمشهر تصمیم به ترک بصره و عزیمت به بغداد گرفت، ولی قبل از حرکت تمامی افسران عالی‌رتبه باقیمانده از نبرد خرمشهر را اعدام کرد. سرهنگ احمد زیدان نیز از جمله این ۱۵ افسر بود... در کنار وزیر دفاع نشسته بودم که کسی آمد و آهسته به او گفت: «اعدام تمام شد و همه را در نزدیکی النشوه دفن کردیم.»

آزادسازی خرمشهر برای رژیم بعثی صدام سیاه‌ترین ایام بود؛ به گونه‌ای که «رفیق السامرائی» نوشته است سال ۱۹۸۲ (۱۳۶۱) برای صدام سالی سخت بود. در واقع عقب‌را ناندن بعثی‌ها از خرمشهر حکم شکستی را داشت که وجهه عراق را فرو ریخت و موقعیت بصره را هم به خطر انداخت. پس از عملیات «السی بیت‌المقدس» بود که وضعیت داخلی ایران رو به بهبودی و ثبات امنیتی پیش رفت و ضد انقلاب‌ها فرار را بر قرار ترجیح دادند.

مهدی سعیدی

دبیر گروه تاریخ

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن ۱۳۵۷، رسیدن به الگوی جایگزین رژیم شاهنشاهی، مهم‌ترین اولویستی بود که باید مردم تکلیف آن را تعیین می‌کردند. در این میان، هر چند حضرت امام خمینی (ره) در جایگاه پیشوای یکه‌تاز و مقبول همه ملت شناخته می‌شد و کلام و راهنمایی‌های ایشان برای همه ملت ایران حجت بود، اما در میان جریان‌های سیاسی تریبون‌ها و صداهایی بودند که گفتمان سیاسی امام (ره) را قبول نداشتند و مسیر دیگری را در پیش گرفته بودند که این مخالفت در اولین گام در همه‌پرسی جمهوری اسلامی عیان شد.

آنان برای ایجاد تشویش افکار عمومی در آن شرایط حساس انقلاب که هر گونه تکرر و واگرایی عاملی برای تضعیف نهضت نوپای ملت ایران بود، فرآیند همه‌پرسی را زیر سؤال می‌بردند و همچون سازمان پیکار مدعی بودند: «محدود کردن دایره انتخابات مردم به دو شکل رژیم سلطنتی و جمهوری اسلامی، چیزی جز محدود کردن دایره دموکراسی و انتخاب توده‌ها و سرپوش گذاشتن بر خواست‌ها و نظرات آن بخش از توده‌ها که بر هیچ کدام از اشکال پیشنهادی صحنه نگذاشته و هر دورا مردود می‌شمارند، نمی‌تواند باشد.»

چریک‌های فدایی خلق خط‌تحریم را برگزیدند و رسماً اعلام کردند که در همه‌پرسی شرکت نخواهند کرد؛ چرا که «از آنجا که معتقدیم باید عالماً و عامداً و با آگاهی کامل به جمهوری مورد نظر خود رأی مثبت دهیم و این تنها پس از تشکیل مجلس مؤسسان تدوین قانون اساسی میسر است. از آنجا که معتقدیم هر نوع نظر خواهی از مردم باید در شرایط کاملاً آزاد و دموکراتیک صورت گیرد، و فعلاً دولت قادر به تضمین آزادی‌های سیاسی برای همه نیروها نیست و گامی هم در این جهت بر نمی‌دارد و از آنجایی که معتقدیم طرح سؤال فرآیند دوم به صورت آیا جمهوری اسلامی را قبول دارید یا نه؟ یک‌جانبه و مستبدانه است، باید برخلاف فرصت‌طلبان و دورویان، صادقانه و صراحتاً به مردم میهن مان بگوییم، در این شرایط در فرآیند پیشنهادی دولت شرکت نمی‌کنیم.» سخنگوی سازمان چریک‌های فدایی خلق نیز پیش از این در یک مصاحبه مطبوعاتی گفته بود: «تنها پس از یک رشته اقدامات عاجل و فوری که برای تثبیت آزادی‌ها صورت می‌گیرد راه برای یک فرآیند آزاد باز خواهد شد، بنابراین هر نوع نظر خواهی قبل از این تحولات نمی‌تواند بازگوکننده نظر واقعی مردم باشد.»

حزب دموکرات کردستان ایران نیز در بیانیه‌ای که در نهم فروردین انتشار داده بود، روشن کرد که در همه‌پرسی شرکت نمی‌کند و علت آن را غیردموکراتیک بودن همه‌پرسی و روشن نبودن

رسانه‌ها در قبضه مخالفان

منافی پیشرفت جامعه، سربلندی کشور، شکوفایی اقتصاد و اجرای حقوق بشر می‌دانیم.» سازمان پیشرو برای اتحاد و نهضت ملی مدعی شد، از آنجا که به مخالفان حق اظهار نظر نمی‌دهند، در همه‌پرسی شرکت نمی‌کنیم! سازمان سیاسی کردستان هم به دلیل نامشخص بودن ماهیت و محتوای جمهوری اسلامی، رعایت نکردن حقوق خلق‌ها، به ویژه رعایت نکردن حق تعیین سرنوشت، در همه‌پرسی شرکت نمی‌کنند. سازمان دانشجویان پیشگام دانشگاه‌ها و مدارس عالی و سازمان دیگری با عنوان «معلمین پیشگام تهران» فراهم نمودن شرایط دموکراتیک برای انجام انتخابات را بهانه شرکت نکردن در همه‌پرسی دانستند. گروهی با عنوان «زنان مبارز»

محتوای جمهوری اسلامی در زمینه تأمین دموکراسی و تأمین حقوق خلق‌های ایران وصف کرد. حزب جمهوری فدراتیو خلق‌های ایران نیز معتزانه مدعی شد: «صدا و سیما درست در اختیار تبلیغ برای نوعی خاص از جمهوری است با این شرایط آن را غیردموکراتیک اعلام می‌کنیم و در آن شرکت نمی‌کنیم.» جبهه دموکراتیک ملی به رهبری «هدایت‌الله متین‌دفتری» در خط تحریم حرکت کرد و اعلام داشت: «در فرآیند شرکت نمی‌کنیم... فراخواندن مردم به انتخاب در مهلت کوتاه و بی‌پیش‌بینی راه دیگر، بی‌گفت‌وگو، غیر دموکراتیک است.» «شاپور بختیار» نیز از مخفیگاه خود پیام داد: «خواهران و برادران عزیز! من به چنین جمهوری رأی نخواهم داد؛ زیرا آن را

نیز اعلام داشتند: «هر نوع پاسخگویی، چه مثبت و چه منفی به این سؤال و شرکت فرآیند را تأیید اقدام غیردموکراتیک دولت موقت می‌دانیم و اعلام می‌کنیم در فرآیند شرکت نمی‌کنیم.» در دیگر سو احزاب دیگری نیز بودند که هر چند از منظر مشسی و مرام، تفاوت‌های جدی با خط امام (ره) داشتند، اما با تحلیل دقیق‌تری از وضعیت خیلی خوب متوجه شدند که تحریم همه‌پرسی دستاوردی برای آنان نداشته و تنها موجب جدایی بیشتر بین آنان و توده‌های انقلابی خواهد شد. لذا در نهایت به صف حامیان برگزاری همه‌پرسی پیوستند. سازمان «مجاهدین خلق» از جمله این گروه‌ها بود که هر چند مدعی بود به جمهوری اسلامی رأی خواهد داد، اما چنین شبهه‌افکنی می‌کرد که «چرا باید طوری عمل شود که انعکاس درستی نداشته باشد و این شبهه را ایجاد کند که ما را فقط میان رژیم سلطنتی و جمهوری اسلامی مخیر کرده‌اند و لاغیر... چرا باید در همین قدم اول و حتی قبل از استقرار خود جمهوری اسلامی بوی اکراه و اجبار به مشام برسد.»

حزب «ملت ایران» اما در صف حامیان بسر آمد و اعلام کرد، به جمهوری اسلامی رأی می‌دهد و چنین نوشت: «انقلاب کنونی ملت ایران، محصول تلاش معجزه‌آسای ملتی است که اسلام را ۱۳۰۰ سال پیش در یک شرایط خاص اجتماعی و تاریخی پذیرفت، طبیعی است چنین ملت مسلمانی انقلاب خود را اسلامی بشناسد.» «به آذین» دبیر کل حزب اتحاد دموکراتیک مردم ایران نیز توضیح داد، برای حفظ وحدت در مقابل امپریالیسم، به جمهوری اسلامی رأی می‌دهیم. وی معتقد بود: «باید شکل حکومت و نهادهای حکومتی به یک اندازه و به یک صورت برابر بدون توجه به جنسیت‌شان زن و یا مرد بدون توجه به زبان‌شان، مذهب‌شان، به قومیت‌شان و دیگر چیزهایی که معمولاً می‌تواند باعث تبعیض بشود بتوانند در زندگی کشور و جامعه شرکت برابر داشته باشند. من این را خواستم و هنوز هم اگر بگویم که به جمهوری اسلامی رأی می‌دهم، به همین عنوان است. یعنی من از جمهوری اسلامی یک چنین استنباطی دارم و یک چنین چیزی را از جمهوری اسلامی می‌خواهم که برای مردم ما در شرایط آزادی، برابری کامل تأمین کن.»

نکته قابل ملاحظه دیگر آنکه رسانه‌های کشور تماماً در اختیار جریان‌های مخالف خط امام (ره) بود و روزنامه‌هایی چون کیهان، اطلاعات و آیندگان از سوسوی این جریان‌ها اداره می‌شدند. روزنامه جمهوری اسلامی نیز در آن زمان هنوز متولد نشده بود. به واقع کل ارکان مطبوعاتی کشور در اختیار جریان‌هایی بود که مدعی بود آزادی لازم برای برگزاری همه‌پرسی وجود ندارد و مردم نمی‌توانند صدای مخالف خط امام (ره) و حضرت امام (ره) را بشنوند و درست انتخاب کنند!

حافظه

سرزمین سرخ

مروری بر اشغالگری دولت‌های استعمارگر اروپا در آفریقا

اتیوپی و زمین‌های مورد ادعای ترکان عثمانی در ۱۸۸۹ ایجاد شد. هنگامی که «فرانکو» در «مارتینی» به فرمانداری کل اریتره رسید، این کشور را به ۹ استان تقسیم کرد که هر یک مرکزی خاص داشت.

اریتره به صورت پایگاهی برای تسخیر اتیوپی در سال ۱۹۳۶، از سوی ایتالیا استفاده شد. در سال ۱۹۴۱، زمانی که ایتالیایی‌ها از شرق آفریقا اخراج شدند، اریتره نیز تحت حکومت بریتانیا درآمد. پس از پایان جنگ، اتیوپی استقلال خود را کسب کرد؛ اما اریتره همچنان تحت تسلط انگلستان باقی ماند. شوروی معتقد بود، یک کشور مستقل اریتره ایجاد شود، آمریکا از ادعای دولت اتیوپی که اریتره را جزئی از خاک آن کشور می‌دانست، حمایت می‌کرد و انگلستان پیشنهاد کرد اریتره به دو بخش تقسیم شود، شمال مسلمان‌نشین آن به سودان ملحق شود و مسیحیان جنوب به اتیوپی بپیوندند. مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۵۲ میلادی، اریتره را با حفظ اختیارات محلی، تحت حاکمیت دولت مرکزی اتیوپی قرار داد و تقاضای اریتره برای کسب استقلال بی‌توجه ماند. در سال ۱۹۶۲ میلادی، «هایله سالاسی» امپراتوری اتیوپی، بر اساس یک رأی‌گیری پارلمانی، اختیارات محلی اریتره را ملغی و آن سرزمین را به اتیوپی ملحق کرد و یکی از ایالات سیزده‌گانه اتیوپی شد. در طول این سال‌ها هزاران نفر درگیری برای آزادی اریتره کشته شده‌اند.

«اریتره» کشوری بر کرانه دریای سرخ در شمال شرقی آفریقا است که در سال ۱۹۹۳، پس از جدایی از اتیوپی مستقل شد. این کشور بیش از ۹۰۰ کیلومتر در کرانه دریای سرخ ساحل دارد. نام اریتره از واژه‌های یونانی به معنای «سرزمین سرخ» گرفته شده است. مساحت اریتره ۱۱۷/۶۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت آن نزدیک به ۶ میلیون نفر است که بخش عمده آن را مسیحیان و مسلمانان تشکیل می‌دهند. به علت موقعیت حساس ژئوپلیتیکی آن در کرانه غربی دریای سرخ، این منطقه پیوسته در اعصار گوناگون تحت تسلط قدرت‌های وقت، مانند مصر، اتیوپی، عثمانی و در دوره استعمار تحت حاکمیت ایتالیا بوده است.

این سرزمین تا سال ۱۵۲۷، بخشی از امپراتوری حبشه بود؛ اما در این سال پرتغالی‌ها اریتره را تصرف کردند و مدت سی سال آنجا را در اختیار داشتند. در سال ۱۵۵۷، عثمانی‌ها بر این منطقه مسلط شدند و تا سال ۱۸۲۰، بر آنجا حکومت کردند؛ اما در این سال اریتره را به مصر واگذار کردند. در سال ۱۸۷۵، نیروهای حبشه مصری‌ها را شکست دادند و اریتره را به تصرف درآوردند. ایتالیایی‌ها به بهانه خرید شرکتی تجاری در شهر ساحلی «عصب» در دریای سرخ در سال ۱۸۶۹ به اریتره پا گذاشتند. این سرزمین در نشست برلین سال ۱۸۸۵ میلادی، در اختیار ایتالیا قرار گرفت؛ اما مستعمره ایتالیایی اریتره از نواحی ساحلی

دهلیز

اشغال ایران

مروری بر نفوذ صهیونیست‌ها در دربار پهلوی

ایران» از سوی بعضی سازمان‌های یهودی مستقر در اروپا و آمریکا، زمینه انتقال و استقرار هزاران یهودی از نقاط مختلف دنیا به ایران را توجیه و ایجاد پایگاه‌های پوششی برای صهیونیسم جهانی در این سرزمین را تسهیل می‌کرد. این طرح دقیق و حساب شده بود و چگونگی توطئه اشغال فلسطین را در ذهن تداعی می‌کرد و بر اساس آن، ضمن اعطای آزادی کامل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی به یهودیان مهاجر خارجی، پس از دو سال اقامت در ایران، اوراق هویت و شناسنامه رسمی ایرانی به آنها اعطا می‌شد. نکته قابل توجه در توجیه این طرح صهیونیستی از سوی طراحان آن، اشاره به آمار جمعیت ایران آن زمان است که در آن چنین تصریح شده بود: «شرط اول جلب توجه انجمن بزرگ خیره‌ی یهود (اروپا و آمریکا)، وضع قوانین راجع به آزادی و حریت عقاید و معتقدات و تساوی حقوق افراد مملکت است که در ایران نیز مانند سایر ممالک متقدمه، افراد ایرانی همین حقوق را دارا هستند. مساحت فعلی ایران یک میلیون [و] ششصد و پنجاه هزار کیلومتر مربع است و فقط دوازده میلیون جمعیت دارد، در صورتی که مملکت فرانسه که مساحتش تقریباً ثلث مساحت ایران است، چهل میلیون نفوس دارد. بنابراین ایران گنجایش چندین برابر ساکنین حالیه را دارد.»

مه‌ار تورم

راه حل مشکل اجاره‌بها

گروه اقتصاد

صبح صادق

کارشناس و تحلیلگر اقتصادی گفت: «ساماندهی مسکن به‌خصوص در حوزه اجاره‌بها اصلاً کار ساده‌ای نیست؛ یعنی دولت نباید تصور کند که به سادگی می‌تواند مسائل این بخش را مدیریت کند؛ چرا که اینگونه نخواهد بود، دلیل این موضوع این است که در وهله اول حل این موضوع باید تورم کنترل شود تا به تدریج فضایی برای نفس کشیدن مستأجران باز شود، در واقع ریشه اصلی افزایش قیمت مسکن و اجاره‌بها وجود تورم در کشور است.»

«حسن حسن خانی» کارشناس و تحلیلگر مسائل اقتصادی در گفت‌وگو با «صبح صادق» درباره ساماندهی و مدیریت اجاره‌بها براساس آخرین تصمیم‌گیری‌های وزارتخانه راه و شهرسازی در پاسخ به این پرسش که آیا با دستورات دولتی می‌توان مانع افزایش اجاره‌بها، به ویژه در شهرهای بزرگی، چون تهران شد، گفت: «قطع به یقین دستورات دولتی نمی‌تواند عامل تأثیرگذاری در کاهش نرخ اجاره باشد، اما بد نیست نگاهی به آماری داشته باشیم که نشان می‌دهد مستأجران تا چه اندازه تحت فشار هستند و موجران از فضای تورمی چه درآمدهایی از بحث اجاره‌بها دارند.»

وی در این‌باره افزود: «بر فرض مثال که در تهران دو و نیم میلیون خانه یا واحد مسکونی وجود دارد که خالی از سکنه است. با توجه به آمارهای موجود، حدود نیمی از مردم تهران یا ۵۰ درصد از تهرانی‌ها مستأجر هستند. اگر با اغماض فکر کنیم در تهران یک میلیون خانه مستأجری داشته باشیم و با در نظر گرفتن این موارد که موجران جدای از اینکه از مستأجران اجاره ماهیانه دریافت می‌کنند،

مبلغی را نیز به عنوان ودیعه از مستأجران دریافت می‌کنند و باز برای نمونه و به صورت میانگین هر مستأجر ۵۰۰ میلیون تومان ودیعه به موجر داده باشد و البته با توجه به این موضوع که قیمت اجاره مسکن در برخی مناطق شهرهای بزرگی، مانند تهران بسیار بالاست، با در نظر گرفتن همان آمارهای پیش فرض می‌توان گفت در تهران در سال ۱۴۰۲ چیزی حدود ۵۰۰ هزار میلیارد تومان از پول افراد مستأجر به موجران که عمدتاً افراد غنی تری هستند، به عنوان وام قرض‌الحسنه صفر درصد در قالب ودیعه مسکن پرداخت شده است.»

وی در این باره یادآور شد: «این ودیعه را در حالی مستأجران به موجران داده‌اند که تورم بالای ۴۰ درصد بوده است؛ پس در وهله اول مشکل بزرگ ما در بخش اقتصاد مسکن وجود نابرابری است؛ نابرابری بزرگی که سبب شده است مستضعفان تهران، یعنی مستأجران و کسانی که امکان مالی خرید خانه برای فرار از اجاره‌نشینی را ندارند، به موجران که اغنیا و توانمندان مالی نسبت به عامه مردم به شمار می‌روند، پرداخته‌اند.»

وی در این باره تصریح کرد: «فکر کنید اگر در سال گذشته یک خودرو کونیک به مبلغ ۳۰۰ میلیون تومان خریداری می‌کردید، با توجه به افزایش میزان تورم قیمت این خودرو در حال حاضر به ۴۵۰ میلیون تومان رسیده است؛ در حالی که ارزش پول پیش یا ودیعه مستأجر در مقایسه با سال گذشته بسیار کاهش یافته، پس می‌توان گفت دولت با تصمیمات دستوری برای کنترل و قیمت‌گذاری در حوزه اجاره‌بها می‌تواند و مایل است موتور نابرابری و تولید فقر را خاموش کند.»

این کارشناس و تحلیلگر مسائل اقتصادی افزود: «حال این سؤال مطرح می‌شود که آیا با

یارانه ۳۰۰ هزار تومانی یا با وام‌هایی که اصولاً برای کمک مبلغ ودیعه مسکن در نظر گرفته می‌شود، می‌توان مستأجران را از دام تورم و فشار هزینه‌ای اجاره‌بها نجات داد؟»

حسن خانی افزود: «آیا با این روش‌ها می‌توان مانع سودی شد که اغنیا به شیوه‌های گوناگون از افزایش نرخ مسکن و اجاره‌بها می‌برند و بازی را به گونه‌ای تغییر داد که به نفع فقرا باشد؟ در پاسخ باید گفت، کار ساده‌ای نیست و دولت برای این منظور باید سخت کار کند و در واقع مسیر خیلی سختی را پیش رو دارد که البته اقدامات خوبی در این حوزه در دولت سیزدهم شکل گرفته است.»

این کارشناس و تحلیلگر اقتصادی معتقد است: «ساماندهی مسکن، به ویژه در حوزه اجاره‌بها اصلاً کار ساده‌ای نیست؛ یعنی دولت نباید تصور کند که به سادگی می‌تواند مسائل این بخش را مدیریت کند، چرا که اینگونه نخواهد بود، دلیل این موضوع این است که در وهله اول برای حل این موضوع باید تورم کنترل شود تا به تدریج فضایی برای نفس کشیدن مستأجران باز شود، در واقع ریشه اصلی افزایش قیمت مسکن و اجاره‌بها وجود تورم در کشور است.»

حسن خانی یادآور شد: «با اینکه ساماندهی اجاره مسکن آن هم در آغاز جابه‌جایی مردم در فصل تابستان که همواره نرخ‌ها روند صعودی به خود می‌گیرند، کار سختی است؛ اما به معنای این نیست که نمی‌توان کاری کرد و البته به این معنا هم نیست که دولت باید همه چیز را تحت مدیریت خود داشته باشد، بلکه باید سازوکارهایی برای مدیریت تورم از سوی دولت در وهله اول به کار گرفته شود تا متعاقب کنترل تورم، قطعاً شاهد قوی شدن مستأجران و رفع فقر در کشور خواهیم بود؛ چرا که یکی از عواملی که به کاهش بهبود معیشت مردم و فقیرتر شدن مردم منجر شده،

فشارهای مالی ناشی از پرداخت اجاره و تأمین مسکن است.»

ایسن کارشناس اقتصادی یادآور شد: «مستضعفان یا کسانی که در رده‌ها و دهک‌های پایین درآمدی هستند، با کاهش نرخ تورم قادر به تأمین زندگی خود و داشتن سرپناه مناسبی خواهند بود. در دهه‌های گذشته که وضعیت بدین شکل بود، مردم به راحتی خانه‌دار می‌شدند و با پس‌اندازی محدود و با کمک اطرافیان و بعضاً وام بانکی خانه‌دار می‌شدند، پس برای کنترل فشارهای ناشی از اجاره‌بها باید به سراغ اتخاذ تمهیدات حساب‌شده‌ای برویم که موجب کاهش نرخ اجاره شود.»

وی درباره بی‌اثر بودن تهدیدات دولت در زمینه عدول از رعایت قیمت‌گذاری در بخش اجاره‌بها نیز گفت: «اگر دولت نظام مالیاتی شفاف‌تری دارد که تخطی از دستورات خود را می‌تواند رصد و بسا متخلفان برخورد کند و آنها را به مجازات برساند، قطعاً این کار را باید صورت دهد، اما اگر دولت ابزارهای لازم برای اجرای یک سیاست را ندارد، نمی‌تواند ادعای سیاستی داشته باشد که دست‌نیافتنی است و ابزارهای اجرای آن را در اختیار ندارد.»

وی در این باره تصریح کرد: «وقتی دولت آمار دقیقی را از میزان مستأجران در کشور ندارد و متأسفانه سامانه املاک و اسکان آنگونه که باید و شاید درست عمل نمی‌کند و اطلاعات دقیقی در آن ثبت و به روز نمی‌شود و به خوبی می‌دانیم که مشکل داده داریم، پس در خصوص برخی سیاست‌گذاری‌ها مثل کنترل اجاره‌بها آن هم به صورت دستوری نمی‌توان ادعای گزارفی داشت؛ ولی با برنامه‌هایی که به کاهش نرخ تورم منجر می‌شود، می‌توان به جامعه مستأجران برای داشتن سرپناهی در آینده امیدواری داد.»

یادداشت

مدیریت تقاضا

محمدصادق مهرجو

کارشناس انرژی

سرمایه‌گذاری در صنعت نفت و گاز و پتروشیمی از این رو بسیار حائز اهمیت است که باید از خام‌فروشی به سرعت عبور کنیم و بهره‌وری در این صنعت را برای ارزآوری و تأمین و تولید زیرساخت‌های جدید و ورود فناوری‌های نوین به کشور که صنایع را رشد می‌دهند، رقم بزنیم. درباره سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها بسیار گفته شده است. کارشناسان سال‌ها بر این موضوع تأکید کرده‌اند و همچنان از این موضوع به عنوان برگ برنده اقتصاد ایران نام می‌برند که سرمایه‌گذاری، اعم از داخلی و خارجی در صنعت نفت و گاز مهم است و به رشد اقتصادی کمک می‌کند. از سوی دیگر، منابع نفت و گاز نیز باید مدیریت شوند؛ چرا که در حقیقت در ایران سوخت به صورت پارانه‌ای در اختیار مردم قرار می‌گیرد، در حالی که قیمت تمام شده انواع سوخت‌ها در ایران با قیمتی که به مصرف‌کننده عرضه می‌شود، بسیار اختلاف دارد، با حداقل اینطور است که قیمت مصرفی در داخل با قیمتی که امکان صادرات و ارزآوری این محصولات برای کشور وجود دارد، بسیار متفاوت است. این در حالی است که در دنیا هیچ کشوری به انرژی پارانه نمی‌دهد، اما متأسفانه در کشور ما به واسطه این مسئله و تفاوت قیمت‌های داخلی و بین‌المللی آمار قاچاق انرژی سرسام‌آور است و اعداد و ارقام این بخش تأسفبار است.

وقتی دولت‌های گوناگون با یک شکل سیاست‌گذاری در حوزه عرضه و قیمت‌گذاری انرژی، پارانه‌ای را با این گسترده‌تری در کل شبکه توزیع می‌کنند، قطعاً پارانه قابل توجهی داده می‌شود که این پارانه‌ها نیز نصیب همگان نمی‌شود، یعنی دارندگان خودروهای بیشتر یا خانه‌های بزرگ‌تر یا امکانات بیشتر از این پارانه منفعت بیشتری می‌برند؛ در حالی که ثروتمندان در تمام جوامع از بقیه مردم مالیات بیشتری می‌پردازند. بخشی از توسعه اقتصادی کشور به جلوگیری از قاچاق سوخت در کشور وابسته است. هر دولتی که در موضوع سدسازی، در برابر قاچاق بنزین و گازوئیل... اقدامات درستی صورت دهد، با توجه به اینکه قیمت حامل‌های انرژی حتی در عراق، پاکستان، ترکیه، ارمنستان... اختلاف بسیار فاحشی با قیمت سوخت در ایران دارد، قطعاً انگیزه قاچاق سوخت در قاچاقچیان از بین می‌رود. بنابراین، برای تأمین نیازهای کشور و جلوگیری از سوءاستفاده و برخورداری عده‌ای و به نفع عموم مردم جامعه باید به این سمت حرکت کرد. عدم مانع‌تراشی در برابر قاچاق به بهترین و درست‌ترین شکل ممکن، یعنی قیمت‌گذاری واقعی سبب شده است سود بسیار سرشاری نصیب قاچاقچیان سوخت شود، ضمن اینکه در مدیریت تقاضای انرژی نیز دچار چالش‌های جدی هستیم؛ از این رو به نظر می‌رسد بهتر است تقاضای انرژی را مدیریت کنیم تا عرضه را؛ چون هر چقدر تولید کنیم، در شبکه مصرف می‌شود، ضمن اینکه ناترازی قابل توجهی داریم و ثابت شده است هر چه قدر عرضه داشته باشیم، باز مصرف برای آن هست، پس باید به سمت مدیریت تقاضا برویم.

افزوده

کالای مصرفی

کالاهایی که در بازار به فروش می‌رسد، ممکن است از سوی مصرف‌کنندگان نهایی خریداری شود و به مصرف برسد که به آنها «کالای مصرفی» گفته می‌شود؛ اما اگر تولیدکنندگان دیگری برای ادامه فرآیند تولید و تبدیل آنها به کالاهای دیگر، آن کالاهای خریداری و استفاده کنند، به آنها «کالای واسطه‌ای» گفته می‌شود. برای نمونه، گوجه فرنگی که خانوارها تهیه می‌کنند و به مصرف می‌رسانند، کالای مصرفی در نظر گرفته می‌شود، اما وقتی همان گوجه فرنگی را کارخانه‌ها می‌خرند و برای تولید رب یا سس گوجه فرنگی استفاده می‌شود، کالای واسطه‌ای در نظر گرفته می‌شود.

شاخص

اخراج ادامه‌دار

کارکنان شرکت‌های آمریکایی و کانادایی به دلایلی از جمله کاهش بهره‌وری اخراج شدند. دلیل اخراج، ایهام نسبت به آینده روند کاهش نرخ بهره در آمریکا و پررنگ‌تر شدن احتمال بروز رکود اقتصادی در این کشور اعلام شده است. برای نمونه، شرکت آمازون از ۵ تا ۳۵ درصد کارکنان واحدهای مختلف خود را تعدیل کرده و خواهد کرد. شرکت آلفابت که مادر شرکت گوگل به شمار می‌رود نیز از چندین واحد خود هر کدام صدها نفر را اخراج کرده است. شرکت مایکروسافت نیز ۱۹۰۰ نفر از کارکنانش را اخراج کرده است. شرکت IBM هم تصمیم دارد تعدادی از کارکنانش را از کار بیکار کند.

منهای نفت

صادرات چای

در سال ۱۴۰۲، میزان واردات چای حدود ۴۲/۳ هزار تن به ارزش ۲۳۰ میلیون دلار بوده است. همچنین، در سال ۱۴۰۲ میزان صادرات ۱۵/۱ هزار تن چای به ارزش ۱۸/۵ میلیون دلار به ۲۷ کشور از جمله ترکیه، روسیه، ترکمنستان، تاجیکستان، ازبکستان، عراق، قزاقستان، افغانستان، قبرس، هلند، قزاقستان، آذربایجان، آلمان، امارات متحده عربی، پاکستان، کانادا، ایتالیا، بلاروس، لهستان، استرالیا و... صادر شده که حدود ۱۰ هزار تن معادل ۶۴/۶ درصد آن طی ۱۷۰ مرحله از طریق گمرک منطقه آزاد تجاری انزلی صورت گرفته است. بیشترین صادرات به کشور ترکیه با ۳۵۲۰ تن معادل ۲۳/۳ درصد از کل صادرات بوده است.

قبیله عشق

در خواب
نشان پیکرش را داد

هر وقت مادرم نماز می خواند، سیدمیلاد از مادرم می خواست که برای شهادتش دعا کند. اگر ما به دوستان و آشنایان التماس دعا می گوئیم، برادر فقط می گفت دعا کنید که من شهید بشوم. برای هر کسی هم که می خواست دعا کند دعا و آرزوی شهادت می کرد، اگر کاری برایش انجام می دادم و می خواست از من تشکر کند، می گفت: «ان شاء الله شهید بشوی!» شهادت یکی از بزرگترین آرزوهایش بود. از وقتی که رفت تا زمان شهادت فقط ۱۴ روز طول کشید. سیدمیلاد دوست داشت شهید گمنام باشد، شب قبل از عملیات به همرزمانش گفته بود من دوست دارم گمنام بمانم. اگر شما هم شهید بشوید من شما را عقب نمی آورم تا در منطقه بمانید و گمنام باشید؛ همان چیزی که برای خودش دوست داشت، برای دوستانش نیز همان را می خواست. شهید سیدمیلاد کمی دیرتر از بقیه شهدا برگشت، حدود ۲۰ روز بعد از شهادتش برگشت، در همین فاصله یکی از همرزمان برادرم خواب ایشان را دیده بود و در خواب از ایشان پرسیده بود که سید میلاد کجایی؟ گفته بود من دوست دارم که گمنام باشم، اما پدرم، برادرم و خانواده چشم انتظار من هستند. من باید برگردم، همزمزم برادرم در خواب گفته بود که تو کجایی، برادرم گفته بود دنبال من آمدند و من را پیدا نکردند به این آدرس که من می گویم بیایند، من آنجا هستم. این همرزمنه بزرگوار با فرماندهان هماهنگ کردند و طبق آدرسی که برادرم در خواب داده بود، دنبال سیدمیلاد رفتند و همانجا پیدایش کردند. یکبار که از سوره تماس گرفته بود به شوخی به او گفتم: «ان شاء الله که شهید بشوی!» گفت: «شهادت لیاقت می خواهد، من آدمی نیستم که لیاقت شهادت را داشته باشم.» به دوستانش هم همین را گفته بود. همرزمان برادرم که آمده بودند می گفتند از دو سه روز قبل از شهادتش حال و هوای خاصی داشت. با ما خیلی فرق می کرد، انگار می دانست که قرار است شهید بشود. به قول بچه های قدیمی جنگ آن کسی که قرار است شهید بشود نوربالا می زند. سید میلاد هم همین طور شده بود، دوستانش می گفتند اخلاق، رفتار و چهره اش عوض شده بود؛ آن سید میلادی نبود که ما چند سال می شناختیم.

به نقل از برادر شهید سیدمحمد (میلاد) مصطفوی

«شهید سیدمحمد مصطفوی» در پانزدهم اردیبهشت سال ۱۳۶۵ در شهرستان بهار استان همدان متولد شد. از سال ۱۳۸۰ در راهبان نور خادم زائران راهبان نور بود. سرکشی به خانواده شهدا از برنامه های اصلی اش در زندگی بود. سرانجام او در تاریخ ۲۵ مهر ماه ۱۳۹۴ در منطقه ازگله (روستای شقیدله) در بیست کیلومتری شهر حلب در حین عملیات آزادسازی حلب و در درگیری با گروهک های تکفیری و النصره به درجه رفیع شهادت نائل شد و پیکر مطهرش پس از بیست روز به کشورش بازگشت و در گلزار شهدای شهر آیت الله شیخ محمد بهاری در کنار مزار مادرش آرام گرفت.

مگر جوانان اهواز مرده اند؟!

مروری بر شیوه رهبری امام خمینی (ره) در جنگ تحمیلی

خدا و در ادامه هم به مردمی که ولودست شان خالی از سلاح بود، آقدر بود که چنین نگرانی هایی به خود راه دهد.

◆ شیوه رهبری امام(ره) در جنگ تحمیلی
در هشت سال دفاع مقدس، امام خمینی (ره) در خطوط نبرد جبهه های جنگ حضوری فیزیکی نداشتند، ولی شخصیت پر نفوذ ایشان، هر روز در تمام نقاط جبهه حکمفرما بود. اگر بخوایم شیوه رهبری امام خمینی (ره) در مواجهه با جنگ تحمیلی را به طور خلاصه بیان کنیم، می توانیم به ده مورد اشاره کنیم: ایجاد آرامش در جامعه در شرایط سخت جنگ، به میدان آوردن قدرت نهفته انقلاب اسلامی (بسیج مردمی)، تبدیل تهدید به فرصتی تاریخی، ایجاد وحدت و انسجام ملی، ایجاد زمینه های خودکفایی و عدم وابستگی، روشنگری و تنویر افکار عمومی، افزایش ماهیت دشمنان اسلام و ایران، نهادهنده کردن تکلیف محوری و تکلیف گرایی در جبهه ها، صدور

دست یابد و عهدنامه جدیدی، همچون گلستان یا ترکمانچای را به ایران تحمیل کند؛ اما امام خمینی (ره) بسا قاطعیت آتش بس و مذاکره را رد کرد و تحقق آن را منوط به خروج ارتش متجاوز عراق از خاک ایران دانست.

◆ تأثیر ارتباط معنوی امام(ره) با رزمندگان
جالب است که امام(ره) همواره بر حماسی بودن دفاع مقدس تأکید داشتند و پیروزی های ملت ایران در جبهه های نبرد را با عنوان حماسه توصیف می کردند؛ از این رو، یکی از مؤلفه های مدیریتی حضرت امام(ره) در دوران دفاع مقدس، جنگ حماسی است. از یک سو انقلاب در مراحل اولیه خود قرار داشت و هنوز نیروهای کشور به سازماندهی و تشکیلات مناسب دست نیافته بودند و از سوی نیز جنگی روانی مبنی بر پیروزی عراق در آغاز جنگ شکل گرفته بود. کسانی مانند «هنری کیسینجر» پیش بینی کرده بودند رژیم بعث در یک جنگ ده روزه می تواند بر جمهوری اسلامی پیروز شود. همچنین بختیار سقوط نظام جمهوری اسلامی را ظرف چند ماه محقق می دانست و صدام در روز اول جنگ گفته بود که هفت روز دیگر به تهران خواهد رسید. حماسی بودن در چنین شرایطی به این معناست که امام به عنوان رهبر فکری، بسیج گر و سیاست گذار، با اطمینان در هشدار به شروع جنگ، رژیم بعث و حامیانش را خطاب قرار می دهد و می فرماید: «گمان نکنم ملت ما که دولت ایران و ارتش ایران عاجز از این است که جواب به اینها بدهد. هر وقتی که مقتضی بشود من پیامی به ملت خواهم داد و به صدام و امثال او ثابت خواهم کرد که اینها، این اذتاب آمریکا قابل ذکر نیستند.» امام خمینی (ره) با تأکید بر شعارهای انقلابی، بازخوانی پیام نهضت عاشورا، همسان بندی اهداف دفاع مقدس با قیام امام حسین(ع)، شعارهای دینی، مرثیه و شعرهای برآمده از رویدادهای عظیم اسلامی و... تلاش می کرد تا جنبه حماسی رزمندگان را افزایش دهد و در برابر فریب و شعارهای تبلیغاتی رژیم بعث و حامیان غربی اش، روحیه رزمندگان را ارتقا می داد.

درد ما را شهادت دوا می کند!

در صحنه دفاعی و تعاملات بین المللی جهان اسلام تلقی کرده و آن را مهم ترین عامل نجات ملل مستعبد از شر استعمار و استثمار و حکومت های ظالم و مستبد می دانند. رمز موفقیت برق آسای آیین شیعه در رسیدن به اهداف خود و گشودن قلب های انسان های شفته حقیقت، فرهنگ جهاد، ایثار و شهادت طلبی در این مکتب است. در مکتبی که جهاد در راه خدا پلی برای رسیدن به «احدی الحسینین» است، شکست معنا و مفهومی ندارد. مکتبی که بتواند پیروانش را به گونه ای تربیت کند که نبرد با دشمن و کشته شدن را رسیدن به سعادت ابدی بدانند، از هیچ قدرتی هراس نخواهد داشت و هیچ مانعی قادر نخواهد بود او را از رسیدن به اهدافش باز دارد و در میانه راه متوقف کند.

جالب است که این منطق فکری در اعتقادات رزمندگان و مردم ایران ریشه داشته و دارد؛ چرا که مسئله جهاد و شهادت در فرهنگ اسلامی و به ویژه مکتب و آیین تشیع از اهمیت و ارزش والایی برخوردار است. برای نمونه، خداوند در سوره بقره، آیه ۱۵۴ می فرماید: «وَلَا تَقْتُلُوا لِمَنْ يُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا»

کسی که در راه خدا تلاش می کند و از راحتی و وزن و بچه و آسایش معمولی و امتیازات مادی صرف نظر می کند، پادش الهی را که همان شهادت است - به دنبال دارد. این نشان دهنده عظمت مجاهدت اوست. لذا مکرر گفته ام که شهادت بالاترین پاداش و مزد جهاد فی سبیل الله است.»

قاب

آیت الله در جبهه

شهید آیت الله مدنی در تقویت روحیه رزمندگان اسلام نقش بسزایی داشتند و با شرکت خود در جبهه های نبرد و حضور در کنار سپاهیان اسلام و شرکت در مجالس دعا و نیایش آنان، مشوق برای رزمندگان اسلام بودند تا جنگ مقدس خود را با استکبار جهانی تا پیروزی نهایی ادامه دهند. گاهی نیز بر دستان برادر ارتشی که هوایی می متجاوز دشمن را با ضد هوایی در فضای تیریز سرنگون ساخته بود، به عنوان نماینده امام بوسه می زد و کمال تواضع خود را که از عرفان به رب و اخلاق الهی اش برمی خاست، در مقابل مجاهدان فی سبیل الله نشان می دهد.

انتشار

ما باز می گردیم

آهنگ «ما باز می گردیم» اثری موسیقایی است که برای ادای دین به سید شهیدان خدمت، «آیت الله ابراهیم رئیسی» و دیگر شهیدان سانه تلخ بالگرد ساخته شده است. دفتر موسیقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و بنیاد رودکی، دومین قطعه مشترک خود را برای پاسداشت مقام شهید جمهوری و دیگر شهیدان راه خدمت منتشر کردند. این اثر به آهنگسازی «محمدرضا عقیلی» با شعری از محمد مهدی سیار و با صدای علیرضا علیزاده ساخته شده است. دفتر موسیقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری بنیاد فرهنگی - هنری رودکی این اثر را برای پاسداشت شهیدان خدمت آماده انتشار کرده است.

کتابخانه

مرد ابدی

«مرد ابدی» روایت مستندی از زندگی فرمانده پرآوازه سپاه اسلام، «شهید حسن طهرانی مقدم» است. حاصل نزدیک ۱۲ سال، مصاحبه و معاشرت با اصلی ترین افرادی که حسن طهرانی مقدم در برابر چشم آنان رشد کرد و «حسن» شد! «مرد ابدی»، حاصل گفت و گو با خانواده مکرم شهید و سفر در گذشته پر حادثه طهرانی مقدم هاست، با درس های فراوان برای امروز و هر روز. کتابی که سردار فدوی در مراسم تجلیل از نویسنده کتاب «مرد ابدی» گفت: «کتابها با آدم مانوس می شوند و می توان به آنها مراجعه کرد. برخی کتابها به گونه ای هستند که چند بار باید خوانده شوند و این کتاب از جمله آنهاست.»

رحمت بالاتر از عدل است

گفتاری از آیت الله عبدالله جوادی آملی

عدل در کلام یک حساب دارد و در فقه و حقوق حساب دیگری دارد. عدل در کلام عبارت از این است که انسان نه مجبور است نه مفوض؛ «لَا جَبْرَ وَلَا تَفْوِیضَ وَ لَکِنَّ أَمْرٌ بَيْنَ أَمْرَيْنِ»، آنکه متوسط بین دو باطل است، عدل است، آیه مبارکه «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» ناظر به عدل در کلام است، ناظر به آزادی در کلام است. این عدل کلامی است و ارتباطی با عدل فقهی و حقوقی ندارد؛ اما از جهت فقهی و حقوقی به انسان می گویند بی راهه نرو، راه کسی را هم نیند، بر تو واجب است که به حق معتقد باشی، معترف باشی و عمل کنی. ایشان بیان داشتند: این «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ»، یعنی اجباری در کار نیست. این یک حکم کلامی است، نه حکم فقهی. معنایش این نیست که انسان آزاد است هر کاری را بکند، معنایش این است که اگر بخواهد کافر بشود و بد کند و به جهنم برود، آزاد است و اگر بخواهد کار خوبی کند مؤمن بشود و به بهشت برود، آزاد است. این «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ»، هیچ ارتباطی با مسئله فقهی و مسئله حقوقی ندارد، این راجع به

مسئله کلامی است و کلاً بحث جداست، اما در مسئله فقه بر همه واجب است عادل باشند، بر همه واجب است از ظلم بپرهیزند. بنابراین، یک عدل کلامی داریم که آیه «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» عهده دار آن است و یک عدل فقهی و حقوقی داریم که «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ» عهده دار آن است. ظلم نسبت به همه حرام است، حتی نسبت به سگاسگی که کاری به کسی ندارد، ستم کردن باشد بخواهند آن را سیراب کنند، این کار ثواب دارد. همان طوری که سیراب کردن درخت ثواب دارد، سیراب کردن سگ هم ثواب دارد. ظلم کردن نسبت به هر موجودی بد است. عدل نسبت به ذات اقدس الهی، واجب «عن الله» است، نه واجب «علی الله» و ظلم نسبت به ذات اقدس الهی، ممنوع «عن الله» است، نه ممنوع «علی الله»؛ خدا از آن جهت که حقیقتی است نامتناهی و ماوراء خدا چیزی نیست تا حاکم بر خدا باشد، نمی شود گفت این حکم، حاکم «علی الله» است و بر خدا واجب است که فلان کار را انجام بدهد یا

عدل در کلام یک حساب دارد و در فقه و حقوق حساب دیگری دارد. عدل در کلام عبارت از این است که انسان نه مجبور است نه مفوض؛ «لَا جَبْرَ وَلَا تَفْوِیضَ وَ لَکِنَّ أَمْرٌ بَيْنَ أَمْرَيْنِ»، آنکه متوسط بین دو باطل است، عدل است، آیه مبارکه «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» ناظر به عدل در کلام است، ناظر به آزادی در کلام است. این عدل کلامی است و ارتباطی با عدل فقهی و حقوقی ندارد؛ اما از جهت فقهی و حقوقی به انسان می گویند بی راهه نرو، راه کسی را هم نیند، بر تو واجب است که به حق معتقد باشی، معترف باشی و عمل کنی. ایشان بیان داشتند: این «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ»، یعنی اجباری در کار نیست. این یک حکم کلامی است، نه حکم فقهی. معنایش این نیست که انسان آزاد است هر کاری را بکند، معنایش این است که اگر بخواهد کافر بشود و بد کند و به جهنم برود، آزاد است و اگر بخواهد کار خوبی کند مؤمن بشود و به بهشت برود، آزاد است. این «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ»، هیچ ارتباطی با مسئله فقهی و مسئله حقوقی ندارد، این راجع به

مؤمنان وفادارند

سیدمجتبی آتشی

کارشناس علوم دینی

وفا به عهد در قرآن کریم به منزله یک ارزش اسلامی و اخلاقی بسیار مورد تأکید قرار گرفته است. این آیه مبارکه بیان می کند: «وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا»؛ و به عهد پایبند باشید، زیرا عهد مسئولیت پذیر است. (اسراء/۳۴) وفا به عهد، یعنی پایبندی به تعهدات و قول هایی که داده ایم. این تعهدات می توانند در روابط سیاسی، اجتماعی، خانوادگی، حرفه ای و حتی در رابطه با خداوند باشند. مسئولان و مردم مسلمان باید به وفای به عهد متعهد باشند تا جامعه ای پایدار و عدالت محور را بسازند. در زندگی تمام پیامبران الهی می بینیم که در تلاش خود برای دعوت به معبودیت خداوند و راهنمایی قوم شان، به ایمان و به وفای عهد خود با خداوند پایبند بودند. آنها در همه شرایط، حتی در برابر مخالفت ها و آزمون های فراوان، به عهد خود پایبند بوده و تا آخرین لحظه در راه راست پیش رفتند. در یک کشور، مسئولان و مردم باید در روابط خود با هم، به عهد خود پایبند باشند. از جانب مسئولان، این به معنای اجرای عدالت، رعایت حقوق مردم و بهره برداری متعهدانه از منابع عمومی، معنوی و مادی و... است. آنها باید به تعهدات خود در خدمت به مردم و تحقق اهداف اجتماعی پایبند باشند، یعنی شعارها و وعده ها همان طور که در روایات است، مانند قرصی بر گردن شان باشد و از هیچ تلاشی برای عمل به آن کوتاه نیایند. از جانب مردم نیز، وفای به عهد به معنای رعایت قوانین، احترام به حقوق دیگران و تعهد به مسئولیت های اجتماعی است. همچنین، مردم باید به وفای عهد خود با خداوند نیز پایبند باشند و در امور دینی و عبادی تعهد داشته باشند. قرآن کریم وفای به عهد را جزه امتیازات مؤمنان دانسته و آنان را مثال می زند و می فرماید: «وَأَنفُوا بِالْعَهْدِ وَأَمَانًا»؛ و به عهد خود را رعایت می کنید. (مومنون/۸) جامعه ایمانی جامعه ای است که مسئولان و مردم برای عمل کردن تعهدی که دادند، سسر از پا نمی شناسند؛ زیرا این وفا کردن به عهد باعث تقویت جامعه ایمانی می شود.

امام صادق (ع) می فرماید: «مؤمن برادر مؤمن و مانند چشم و راهنمای اوست، به او خیانت نمی کند و ستم روا نمی دهد و او را فریب نمی دهد و به او وعده ای نمی دهد که تخلف کند.» (الکافی، ج ۲، ص ۱۶۶) با توجه به آموزه های قرآنی، حفظ وفای به عهد در همه جوانب زندگی، از روابط فردی تا روابط اجتماعی و سیاسی، بسیار ارزشمند است. با رعایت این اصل، ما می توانیم جامعه ای پایدار، عادلانه و پسر از اعتماد را بسازیم. در این بین، کسانی که برای وفای به عهدشان تلاش کردند نیز باید برای ما محترم بوده و الگویی عملی مان باشند. وفای به عهد یک صفت انسانی است که همه بشریت آن را قبول دارند و بر لزوم آن تأکید می کنند. بنابراین، کسی که وفادار به عهدش است، در نظر همه مردم جهان محبوب است. خداوند در آیه ۱۷۷ سوره بقره مسلمانان را از ظواهر به سمت بواطن دین هدایت می فرماید و یکی از این بواطن را وفای به عهد می داند. برای شناخت مؤمن واقعی، یک دوست، یک مسئول، یک هدایتگر و... می توانیم به اصولی که همین آیه مشخص کرده است، مراجعه کنیم.

جاودانگی با محبت و احسان

سیدحسین

خاتمی خوانساری

دبیر گروه معارف

خوبی کردن به دیگران و کمک به جامعه در زندگی انسان مؤمن، از اهمیت بسیاری برخوردار است. این اقدامات نه تنها به دیگران کمک کرده و مشکلات آنان را برطرف می کند؛ بلکه حال و زندگی خودمان را نیز بهبود می بخشد و احساس رضایت و خوشبختی بیشتری به ما می دهد و حتی در احادیث آمده است که عمر انسان را زیاد می کند. امام صادق (ع) می فرماید: «یَعِيشُ النَّاسُ بِإِحْسَانِهِمْ أَكْثَرَ يَمَّا يَعْشَوْنَ بِأَعْمَارِهِمْ وَ يَمُوتُونَ بِذُنُوبِهِمْ أَكْثَرَ يَمَّا يَمُوتُونَ بِأَجَلِهِمْ»؛ مردم، بیشتر از آنکه با عمر خود زندگی کنند، با احسان و نیکوکاری خود زندگی می کنند و بیشتر از آنکه با اجل خود بمیرند، بر اثر گناهان خود می میرند. (دعوات، ص ۲۹۱، ح ۳۳) البته خوبی کردن، با احسان و نیکی رفتار کردن و... انواع و اقسام مادی و معنوی دارد. ما می توانیم از منابع دینی درباره خوبی کردن و نشر خوبی ها در جامعه مطالب و نمونه های مختلفی بیابیم که شامل هرگونه خیرخواهی برای دیگران است. **اولاً:** قرآن کریم با تأکید زیاد به ما توصیه می کند به جامعه و افراد آن احسان و نیکی کنیم. در آیات متعددی از قرآن، احسان و مشتقات آن

که به مساکین و نیازمندان احسان کنیم و آنها را در رفع نیازهای شان یاری کنیم. همچنین توصیه می کند به همسایگان خود احسان کنیم و با آنها روابط صمیمی و دوستانه برقرار کنیم. خداوند در قرآن به ما توصیه می کند که به همسر خود احسان کنیم و با او به عدل و محبت رفتار کنیم و نیز توصیه می کند به فرزندان خود احسان کنیم و آنها را به درستی تربیت کنیم و به نیازهای شان رسیدگی کنیم. قرآن به ما توصیه می کند به زیردستان خود احسان کنیم و آنها را به عدل و محبت مورد توجه قرار دهیم. در داستان های قرآن صبر، احسان، نیکی، محبت، مواسات، عادلانه رفتار کردن از سوی اولیاء خدا نیز آمده است که می تواند الگویی مناسبی برای ما باشد. در محتوای قصص قرآن انواع و اقسام خوبی کردن ها و امر به خوبی کردن ها آمده است که باید بسا تأمل در معانی و مفاهیم آن را استخراج کنیم و به کار بگیریم. هدف دین این است که خوبی ها مدام در جامعه رشد کنند و مادستی پر از گل فراگیری داشته باشیم. دوام و قوام جامعه به این مهربان بودن و محبت کردن است. انسان ها با کمک به یکدیگر است که می توانند جامعه را رشد دهند و خوشبختی و سعادت را رقم بزنند. **ثالثاً:** آن کسی که شر، دشمنی، نفرت، تفرقه و بدی را امر می کند و خواهان رشد بدی هاست، جز شیطان شخص دیگری نیست. قرآن می فرماید: «الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ

به ما سفارش شده است؛ مانند «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْأَبْغْيٰى يَعْظُمُ لَكُمْ تَذْكَرُونَ» (النحل/۹۰)؛ احسان به معنای بخشش و نفع رساندن به دیگری و عمل را نیکو انجام دادن و رفع نیازهای امروزی فوری و ضروری جامعه است. احسان به خویشاوندان، یتیمان، مساکین، همسایه، رفیق، همسفر، مسافر، همسر، فرزندان، زیردستان، اسیران، اموات، حیوانات و... سفارش های زیادی شده است. **ثانیاً:** خداوند در قرآن می فرماید: «وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛ و باید از شما گروهی باشند که [همه مردم را] به سوی خیر [اتحاد، اتفاق، الفت، برادری، مواسات و درستی] دعوت نمایند و به کار شایسته و پسندیده وادارند و از کار ناپسند و زشت بازدارند و اینانند که یقیناً رستگارند. (آل عمران/۱۰۴) یعنی اول قرآن به ما توصیه می کند که خوب و نیکوکار باشیم و به دیگران خوبی کنیم و دوم اینکه دیگران را به خوبی و احسان کردن امر کنیم که این احسان و نیکی کردن به دیگران هم شامل کمک به نیازمندان، رفع مشکلات دیگران، کمک به همسایگان، خویشاوندان و... است. همچنین قرآن به ما توصیه می کند به یتیمان احسان کنیم و آنها را مورد محبت و مراقبت قرار دهیم و به هیچ وجه آنها را نرنجانیم. خداوند در قرآن به ما توصیه می کند

بی اثر شدن تخریب

حجت الاسلام احمد حسین رفیعی: قرآن کریم «ایمان» و «عمل صالح» را عوامل اصلی محبوبیت اجتماعی می داند. «إِنَّ الدِّينَ أَمْنًا وَعَمَلًا وَالصَّالِحَاتُ سَبِيلٌ لِّهَمُّهُمُ الْخَيْرُ وَذَلِكُمْ» (مریم/۹۵) این به معنای آن است که بدخواهان و طغنه زن ها به هر میزان هم که ابزارهای تخریبی در اختیار داشته باشند و به هر میزانی که بتوانند افکار عمومی را نسبت به مؤمنان و خیر خواهان و نیکوکاران بدبین کنند، نهایتاً خدای متعال اوضاع را چنان تدبیر می کند که پاداش این جهانی ایمان و عمل صالح، محقق شود؛ مثل تشیع میلیونی وی نظیر بیکرهای شهدای خدمت. خداوند مزد اخلاص و خستگی ناپذیری آیت الله رئیسی در خدمت به مردم را ماندگاری ابدی و الگوشدن او در نظام مدیریت جهانی قرار داده است.

متولی موقوفات

پرسش: فردی قطعه زمینی را برای مسجد وقف کرده و تولیت آن را برای فرزندان خود نسلها بعد نسل و بعد از انقراض آنان برای امام جماعتی که نمازهای پنجگانه را در آن مسجد می خواند، قرار داده است. بر همین اساس، بعد از انقراض نسل متولی، تولیت آن را عالمی که نمازهای پنجگانه را برای مدتی در آن مسجد می خواند بر عهده گرفته است؛ ولی او هم سکنه نموده و قادر به اقامه نماز جماعت نیست، در نتیجه شورای انمه جماعات، عالم دیگری را به عنوان امام جماعت کنونی مسجد تعیین کرده است، آیا با این کار عالم قبلی از تولیت عزل می شود یا آنکه حق دارد برای اقامه نماز جماعت فردی را به عنوان وکیل یا نایب خود تعیین کند و خودش به عنوان تولیت باقی بماند؟

پاسخ: اگر فرض بر این باشد که تولیت آن عالم به این عنوان است که او امام جماعت مسجد در نمازهای پنجگانه است، با عجز او از امامت جماعت در مسجد به علت بیماری یا هر علت دیگر، تولیت از او ساقط می شود.

منهای اخلاق نمی شود

آیت الله ابراهیم امینی: قبل از پیروزی انقلاب فکر می کردیم آنچه امام خمینی (ره) درصددش بود که انقلاب را ایجاد کند، بیش از هر چیزی جنبه «اخلاق اسلامی» بود. چون امام (ره) عقیده اش این بود که اگر اخلاق اسلامی در نظام اسلامی پیاده شود، حالا چه به وسیله مسئولان امر و چه به وسیله مردم عادی و همین طور طلبه ها؛ مشکلات کمتر به وجود می آید و کارها بهتر پیشرفت می کند... مشکلات جامعه ما در این زمان و در زمان های گذشته همین است. چون مسائل سیاسی در آن زمان متروک بود در حوزه ها و بعضی فکر می کردند که مگر اسلام سیاست هم دارا اما این سیاست منهای اخلاق نمی تواند کار ساز باشد.

رئیس عزیز خستگی نمی شناخت

پیام تسلیت رهبر معظم انقلاب اسلامی
در پی درگذشت شهادت گونه رئیس جمهور و همراهان

انقلابی و متدین آذربایجان شرقی و گروه پروازی و دیگر همراهان نیز به رحمت الهی پیوستند.
در پایان تسلیت صمیمی خود را به مادر گرامی جناب آقای رئیسی و همسر فاضل و بزرگوار ایشان و دیگر بازماندگان رئیس جمهور و خانواده های محترم همراهان، به ویژه والد ماجد جناب آقای آل هاشم معروض می دارم و صبر و تسلائی آنان و رحمت الهی برای درگذشتگان را مسئلت می کنم.
سیدعلی خامنه ای

ارزشی را از دست داد. برای او صلاح و رضایت مردم که حاکی از رضایت الهی است بر همه چیز ترجیح داشت، از این رو آزرده گری هایش از ناسپاسی و طعن برخی بدخواهان، مانع تلاش شبانه روزی برای پیشرفت و اصلاح امور نمیشد.
در این حادثه سنگین شخصیت های برجسته ای مانند حجت الاسلام آل هاشم امام جمعه محبوب و معتبر تبریز، جناب آقای امیر عبداللہیان وزیر خارجه مجاهد و فعال، جناب آقای مالک رحمتی استاندار

را دریافت کردم.
این حادثه ناگوار در اثنای یک تلاش خدمت رسانی اتفاق افتاد؛ همه مدت مسئولیت این انسان بزرگوار و فداکار چه در دوران کوتاه ریاست جمهوری و چه پیش از آن، یکسره به تلاش بی وقفه در خدمت به مردم و به کشور و به اسلام سپری شد.
رئیس عزیز خستگی نمی شناخت. در این حادثه تلخ، ملت ایران، خدمتگزار صمیمی و مخلص و با

متن پیام تسلیت رهبر معظم انقلاب اسلامی به این شرح است:
بسم الله الرحمن الرحيم
انا لله وانا اليه راجعون
با اندوه و تأسف فراوان خبر تلخ درگذشت شهادت گونه عالم مجاهد، رئیس جمهور مردمی و بسا کفایت و پرتلاش، خادم الرضا(ع) جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج سید ابراهیم رئیسی و همراهان گرامی ایشان رضوان الله علیهم

روایت

شهادت نامه

در نهایت خستگی، اشک می ریختی و تضرع می کردی.
شهادت می دهم:
شهر به شهر و استان به استان دنبال حل مشکل مردم دوندی و خسته نشدی، حتی روستاهای کم جمعیت را هم بی آرزش ندانستی و بزایش برنامه ریختی.
شهادت می دهم:
در پایان یک سفر استانی خسته کننده، وقتی خبردار شدی زندانی هایی هستند که امکان آزادی آنها وجود دارد، ساعت یک شب به زندان رفتی و بعد از دو ساعت بازدید، تغییرات اساسی در آن مجموعه دادی....
شهادت می دهم:
روزی که در سفر استانی متوجه دست تکان دادن چند راننده وانت باریر شلندی، اسکورت و تیم همراه را نگاه داشتی، پیاده شدی و پای درد دل شان نشستستی و گره از کارشان باز کردی....

شدی، چون معتقد بودی «امروز دوبار سوار هواپیما شدم، من کار خاصی نمی کنم که مدام سوار هواپیما بشوم»
شهادت می دهم:
حتی یک شب از شب هایی که همراهت بودم، بدون تهجد و نماز شب نبود، در ماشین، در هواپیما، در محل استراحت، هر جا که بود و

مردم، از چیزی عصبانی نمی شدی....
شهادت می دهم:
ساده زیست بودی و به بیت المال حساس بودی. یادم نمی رود شبی را که بعد از یک روز پرکار سفر استانی به سمنان و شاهرود، نان و پنیر و خرما به عنوان شام خوردی و بر خلاف اصرار شهید سید مهدی موسوی، با ماشین عازم مشهد

محمد فرجی

نویسنده

شهادت می دهم:

همیشه کسر خواب داشتی، از بس غرق کار و خدمت بودی، به خاطر همین، گاهی در ماشین و هلیکوپتر چرت می زدی، اما زود بیدار می شلدی و بعد، یا ذکر می گفتی یا از حال مردم می پرسیدی.
شهادت می دهم:
سرباز واقعی ولایت بودی، منتظر امر و نهی اش نبودی و کاری که احساس می کردی رهبر مان راضی نیست، انجام نمی دادی و اصرار ما برای پاسخ دادن به امثال بدگویان و بدخواهان و... را نادیده می گرفتی و می گفتی: «رضایت آقا در این نیست، مردم از این دعاها خوش شان نمی آید....»
شهادت می دهم:
مظهر آرامش بودی و جز برای عقب ماندن کار

غیر رسمی

یاسر عرفات لیاقت ندارد

یک بار یاسر عرفات آمده بود ایران و من به همین مناسبت شعری نیمایی سرودم. رهبر معظم انقلاب اسلامی که به روزنامه آمده بودند، خطاب به من گفتند که شعری گفته اید؟ من همین شعر را خواندم. یکی دو جسا را اشکال وزنی گرفتند که قبول نمی کردم. البته بعدها که عروضم بهتر شد، فهمیدم اشتباه می کردم. در عین حال، درباره محتوای شعر گفتند: خود ایشان لیاقت شعر گفتن ندارد. می دانید که ایشان نسبت به مردم فلسطین آدم خانی است و اگر می بینید که او را تحویل می گیریم یا پیش امام می بریم، این به خاطر مردم فلسطین است؛ و آلا این بشر نه از حیث اخلاقی لیاقت دارد و نه از حیث سیاسی. امام خامنه ای بیان داشتند که این آدم خود آنهاست و قابل اعتماد نیست و لیاقت شعر گفتن ندارد. شما اگر قرار شد شعری بگویید، برای مردم فلسطین بگویید.

یوسفعلی میرشاکاک
شاعر و منتقد ادبی

حسن ختام

انتظار دین ماست

دلیم برای آمدنت تنگ است. در این باران های بی امان رحمت، تفکری از انتظار در دلم شاخ و برگ می گیرد که خیال آشفته ام را سر و سامان می دهد.
دلیم برای آمدنت تنگ است. انگار که انتظار در ریشه مکتب ما عمقی به وسعت تاریخ دارد. از آن سحرگاهی که حضرت زینب(س) برای آمدن پدرشان دلشان به شور افتاد. از آن ساعتی که تیمان کربلا به شوق دیدار عمومی شان سر از پا نمی شناختند. از آن ساعتی که حضرت رباب(س) برای دیدار طفل شان به انتظار نشست. از آن ساعتی که امام هفتم ما در قعر زندان به انتظار آمدنت دست به دعا برد. ما مردمان انتظاریم.
مولا جان، برگ برگ تاریخ گواه زخم های ماست. گواه امید به آمدن شما؛ گاهی تیزی شمشیر بر فرق سرمان کشیده اند و گاهی تیغ تیز حرف بر صورت مان نواخته اند، اما هیچ وقت عقب نکشیده ایم؛ تیر خورده ایم، اما دوباره به امید دیدار تان جوانه زده ایم.
آقا جان، بیسا تا به زخم های مان افتخار کنیم؛ بیسا تا مرهمی باشی به ایمان مان.

کتابه

آخر بهشتی شد...

سید خدا حافظ برو، اما
امشب نگاهی هم به حالم کن
من گاه گاهی نقدتان کردم
سید حلالم کن حلالم کن...

محسن کاویانی

پای درد دل مردم

کاش بیدار شوم، آمده باشی به خراسان
بعد کرمان و بشاگرد و گلستان و لرستان
کاش بیدار شوم، اول اخبار تو باشی
سرزده سر زده باشی به دوتا شهر و دهستان
رفته باشی سفر خارجه و زود بیایی
بروی باز به محروم ترین نقطه ایران
با عبای گلی و عینک و عمامه خاکی
پای درد دل مردم بنشین کف میدان!
زاهدان، تا به کسی خسته نباشید بگوی
یا کلنگی بزنی مدرسه ای را به میروان...
کاش بیدار شوم، زائر مشهد شده باشم
شب میلاد رضا باشد و خوش باشم و خندان
کاش بیدار شوم، زیر نویس خیر امشب
فقط از باد بگویند، فقط از بارش باران

مهدی جهاندار

خستگی هم خسته شد

میز و شهرت بود، اما کی به آن وابسته شد؟
هر چه دنیا بیشتر رو کرد او وارسته شد
جان او دائم برای درد مردم می دوید
پا به پایش بود، اما خستگی هم خسته شد
او به معنای دقیق واژه «مردم دار» بود
با وجودش رسم خدمت شیوه ای پیوسته شد
جلد مشهد بود و با نام رضا پر می گرفت
عاقبت هم خاک پای گنبد و گلدسته شد
چون رجایی و بهشتی با شهادت انس داشت
پس کتاب عمرش آخر با شهادت بسته شد

هادی ملک پور

شهادت مبارک

عبادت قبول و شهادت مبارک
مبارک تو را این سعادت؛ مبارک
شهیدانه ماندی، شهیدانه رفتی
تو ای ناتمام! امتدادت مبارک
شهادت اگر ابتدای شهود است
چنین مردنی، چون ولادت مبارک
مبادا که عادت شود زنده بودن
شهید! تو را خرق عادت مبارک
سیاست مبارک شد از راه و رسمت
به دوشت ردای سیادت مبارک
به خدمت کمر بسته ای؛ خسته ای؟ نه
خداقوت! اجر جهادت مبارک
شهید! سعید! امید! امیر! امید!
رسیدی به کام مراد؛ مبارک
خوشا نام و یادی که ماند از تو با ما
که نامت عزیز است و یادت مبارک

سید محمد بهشتی

خادم الرضا(ع)

نشسته ام که از این جاده ناگهان بررسی
از این کرانه بیایی به بی کران بررسی
به شهر سوختگان بنگری سر اسیمه
میان مرثیه باغ ارغوان بررسی
تهمتن است به چاه و شغاد می خندد
خدا کند که شبی دست بر کمان بررسی
به زیر سقف ترک خورده خفته اند، مگر
بدون وقفه به سیلاب سیستان بررسی
در این غبار، ببین حال و روز خوزستان
مگر به خاک شهیدان بی نشان بررسی
میان هلله بت تراش ها وقت است
تبر به دوش، به میدان در این میان بررسی
بت بزرگ، به ما موزیانه می خندد
هزار بتکده باقی ست تا به آن بررسی
تکان نخورد کلاه سوار شظرنجی
خدا کند که به داد پیادگان بررسی
میان زمزمه باغبان پیر، مگر
به داغ وسعتی از لاله جوان بررسی
نشسته اند به امید کلدخایان باز
خدا کند که «بیایی به دادمان بررسی»
خوشا که با هیجان مسافران حرم
«و ان یکاد» بخوانی به جان جان بررسی
زمانه، در قرق گردباد فتنه و تو
در استغاثه «یا صاحب الزمان!» بررسی
تو آمدی که هوادار چشمه ها باشی
به درد ایل تهی دست ناتوان بررسی
در این قبیله تویی خادم الرضا و خوشا
از آن ضریح پر از حس آسمان بررسی
ظهور دولت عشق است در سیادت تو
نشسته ام که از این جاده ناگهان بررسی

محمد حسین انصاری نژاد